

MASTEROPPGAVE
Barnehagekunnskap
Mai 2023

Hva slags barnehageforskning skal vi ha?

*En kvalitativ studie av hvordan politiske føringer kan påvirke barnehageforskningen og
barnehagens innhold*

Av: Stina Halvorsen

OsloMet – storbyuniversitetet

**Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier Institutt for
barnehagelærerutdanning**

Forord

Fire år har gått og jeg er ved denne reisens ende. Det har vært en tøff, spennende og lang reise, men den har gått mye fortere enn jeg trodde. Gjennom dette studiet har jeg tilegnet meg ny kunnskap og en bred helhetlig forståelse av barnehagefeltet. Interessen for å ta en masterstudie i barnehagekunnskap og barnehagepedagogikk, har handlet om en uro for råderommet i barnehagen i fremtiden. Jeg har et stort engasjement for barn og barnehagefeltet. Lenge har jeg vært urolig for hva som vil skje med den norske barnehagetradisjonen, hvor et helhetlige syn på omsorg, lek, læring og danning er fremtredende, hvor leken har en sentralplass og barn får tid til å være barn i relasjon med andre barn. Studiet har lært meg mye om samspillet mellom politikk, profesjon og barnehagepedagogikk. Hvor det ene ikke utelukker det andre. Det er viktig at vi som barnehagelærere har innsikt i politiske dokumenter, og er oppmerksomme og kritiske til samspillet mellom barnehagepolitikken og barnehagens innhold.

Det har vært en krevende jobb å sjonglere studier og sosialt liv. Jeg vil derfor takke mine kjære venner for heiarop og god støtte. En spesiell takk til Hanna og Maria som har lest oppgaven og gitt meg konstruktive tilbakemeldinger. Takk til min 80% veileder Torgeir Haugen for grundig gjennomlesing og gode tilbakemeldinger. En stor takk må rettes til min veileder Solveig Østrem, som har gitt meg konstruktive og verdifulle tilbakemeldinger under hele prosessen. Til slutt vil jeg takke min kjære mamma og pappa for hundepass til min fine firbente bestevenn, og all støtte når tiden har vært tøff. Særlig vil jeg takke pappa som har lest alle oppgavene mine gjennom hele studiet.

Sammendrag

Denne masteroppgaven handler om barnehageforskning og råderommet i barnehagen. Jeg har sett nærmere på hva politiske dokumenter sier om barnehageforskning og om de kan påvirke barnehagens innhold. Masteroppgaven har to forskningsspørsmål: 1) *Hva sier politiske dokumenter om barnehageforskning, og hvordan kan politiske føringer påvirke barnehagens innhold?* 2) *Hvilke refleksjoner og erfaringer har barnehagestyrere med barnehageforskning og utviklingsarbeid i barnehagen?*

Jeg har i denne oppgaven brukt et kvalitativt forskningsdesign. For å svare på mine forskningsspørsmål har jeg benyttet meg av to forskningsmetoder. Jeg har gjort dokumentanalyser av fire utvalgte politiske dokumenter som har hatt betydning for barnehagefeltet. I tillegg har jeg intervjuet fire styrere, med mål om å forstå hvordan styrere jobber med forskning og utviklingsarbeid i barnehagen. Fokuset var å forstå på hvilken måte forskningslitteratur finner veien inn i barnehagen, hvordan forskning presenteres for dem og hvordan politiske føringer kan prege deres arbeide. Videre var jeg interessert i å finne ut hva slags erfaringer og tanker styrerne hadde om forsknings og utviklingsarbeid. I tillegg var jeg interessert i å finne ut av om styrere opplevde autonomi til å velge relevante utviklingsprosjekter for sine barnehager. I diskusjonen drøfter jeg de sentrale temaene fra analysen av mitt empiriske materiale, intervjuene med barnehagestyrerne, i sammenheng med de sentrale temaene fra analysen av de politiske dokumentene.

Ut ifra analysen av de politiske dokumentene og intervjuene med styrerne, kan det se ut til at politiske føringer om barnehageforskning, og forskningsmetoder kan legge føringer for barnehagens innhold. Politiske føringer beskrevet i stortingsmeldingene kan sees å gjenspeiles i barnehagens prosjekter og utviklingsarbeid. Strategien fra 2023 som analyseres til slutt, kan forstås å ha en annen terminologi. Her kan man lese om mer tillit og autonomi til barnehagelærerens faglige skjønn. I strategien sees det heller ingen direkte føringer rundt forskningsmetoder, slik man kan lese i stortingsmeldingene. Allikevel kan det leses om noen indirekte føringer, for at barnehagekvalitet og sosial utjevning skal prioriteres i det faglige arbeidet fremover. Dermed kan det være grunn til å tenke at dette kan ha en betydning for barnehagens innhold i fremtiden.

Summary

This master thesis examines kindergarten research and the leeway of kindergarten. I have taken a closer look at what political documents say about kindergarten research, and whether they can affect kindergarten`s content. The master thesis has two research questions: 1) *What do political documents say about kindergarten research, and can political guidelines affect kindergarten content?* 2) *What reflections and experiences do kindergarten managers have with kindergarten research and development work in kindergarten?*

The thesis has a qualitative research design. To answer my research questions, I used two research methods. I have performed a document analysis of four selected political documents that have had an impact on the kindergarten field. In addition, I interviewed four kindergarten managers, with the objective to further understand how they work with research and development work in their kindergarten. The focus has been to understand in what way the research literature finds its way into kindergarten, how research is presented to them and, how political guidelines may shape their work. Further I was interested to find what kind of experiences, and thoughts the managers had about research and development work. The managers were also asked about their experiences of autonomy in choosing relevant development projects for their kindergartens. Then I discuss the central themes from the analysis of my empirical material, the interviews with the kindergarten managers, in connections with the central themes from the analyses of the political documents.

Based on the analysis of the political documents and the interviews with the managers, it may appear that political guidelines on kindergarten research and research methods can set guidelines for kindergarten content. Political guidelines described in parliamentary reports can be seen to be reflected in the kindergarten`s projects and development work. The 2023 strategy which I analyze in chapter 7.5 can be seen to have a different terminology. Here you can read more about trust and autonomy in the kindergarten teacher`s professional judgment. In the strategy, there are no signs to direct guidelines regarding research methods, as can be read in the parliamentary notices. Nevertheless, it is written that quality and social equalizations must be prioritized in the professional work going forward. Thus, there may be reasons to think that this may have an impact on the kindergarten content in the future.

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Sammendrag	3
Summary	4
1.0 Innledning.....	8
1.1 Oppgavens oppbygging	11
1.2 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling.....	11
1.2.1 New Public Management	12
1.2.2 «Forskning sier».....	13
1.2.3 Hva slags type forskning vektlegges i utviklingen av barnehagefeltet?.....	14
1.3 Forskningsspørsmål.....	16
2.0 Historisk blikk på barnehagefeltet og interessen for barnehageforskning.....	17
2.1 Kvalitet.....	17
2.2 Barnehageforskning.....	18
2.3 OECDs interesse for norske barnehager	20
2.3.1 Norges rolle og involvering i OECD.....	20
2.3.2 Evidensbasert politikkutvikling	21
2.3.3 utfordringer i internasjonalt samarbeid	21
2.4 Angloamerikansk og tysk kunnskapstradisjon	22
3.0 Barnehageforskning	24
3.1 Mangfold av metoder i barnehageforskningen	25
3.2 Effekstudier og longitudinelle studier.....	26
3.2.1 Etterspørsel etter effektstudier og longitudinelle studier.....	27
3.3 Evidensbasert praksis.....	28
3.3.1 Evidensbaserte ensbetydende med forskningsbasert?	29
3.4 Pedagogiske programpakker.....	30
4.0 Hermeneutisk tilnærming	31
4.1 Hermeneutikk	31
4.2 Kritisk tolkende tilnærming.....	33
5.0 Det instrumentalistiske mistaket	34

6.0 Metode	35
6.1 Kvalitativt forskningsdesign	38
6.2 Dokumentanalyse	38
6.3 Intervju	39
6.4 Det empiriske materialet	41
6.5 Å forske i eget felt	42
6.6 Etikk	43
7.0 Analyse av politiske dokumenter	43
7.1 Stortingsmelding nr. 16 ... og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslanglæring (2006-2007)	44
7.1.1 Tidlig innsats	44
7.1.2 Forskning om hva som har effekt	45
7.2 Stortingsmelding nr. 41 (2008-2009) Kvalitet i barnehagen	45
7.2.1 Kvalitet i tilbudet	45
7.2.2 Mennesket som samfunnets viktigste ressurs, tidlig innsats og sosial utjevning.....	46
7.2.3 Effekstudier.....	47
7.2.4 Longitudinelle studier og langsiktige effekter av barnehage tilbudet	48
7.3 Stortingsmelding 24 (2012-2013) Framtidens barnehage	49
7.3.1 Barnehagen i utvikling	49
7.3.2 Barnehageforskning.....	49
7.3.3 Mer kunnskap om langtidseffekt av barnehage tilbudet	50
7.3.4 Nasjonalt kunnskapssenter for utdanning	50
7.3.5 Kvalitet	51
7.4 Barnehagen for en ny tid – Nasjonal barnehagestrategi mot 2030	52
7.4.1 Høy kvalitet, samfunnsøkonomi og tidlig innsats.....	53
7.4.2 Kompetanse og tillit.....	53
7.5 Oppsummering av analysen av de politiske dokumentene	54
8.0 Analyse av det empiriske materialet	56
8.1 Tanker om forskning på barnehagefeltet	57
8.1.1 Tidlig innsats	57
8.1.2 Standardiserte programmer	58
8.1.3 Kvalitet	58
8.1.4 Hva defineres som forskning i barnehagen?.....	59
8.1.5 Effektivisering	59
8.2 Forskning, utviklingsarbeid og autonomi	60
8.2.1 Autonomi	60

8.3 Prosjektmidler og økonomi	62
8.4 Oppsummering av analysen av det empiriske materialet	64
9.0 Diskusjon	65
9.1 Sentrale temaer fra de politiske dokumentene og intervjuene	65
9.2 Tidlig innsats, sosial utjevning og kvalitet i barnehagetilbudet	65
9.3 Standardiserte programmer og hva som presenteres som forskning i barnehagen	68
9.4 Kvalitet og utviklingsarbeid	70
9.5 Forskning og forskningsmetoder	71
9.6 Tillit, autonomi og endring	74
10.0 Avslutning	75
Litteratur	78
Vedlegg 1: Vil du delta i forskningsprosjektet «Barnehageforskning i et spenningsfelt»?	83
Vedlegg 2: Intervjuguide til intervju med barnehagestyrere	87
Vedlegg 3: NSD vurdering	89

1.0 Innledning

Denne oppgaven handler om barnehageforskning og råderommet i barnehagen. Barnehagefeltet har forandret seg de siste tjue årene. Som barnehagelærer, styrer og masterstudent har jeg lenge kjent på en uro for hva som vil skje med barnehagens innhold i fremtidens barnehage. Jeg er urolig for hva som vil skje med den norske barnehagetradisjonen hvor et helhetlige syn på omsorg, lek, læring og danning er fremtredende, hvor leken har en sentral plass og barn får tid til å være barn i relasjon med andre barn. Det jeg forstår i denne oppgaven som den norske barnehagetradisjon, har støtte i rammeplanens beskrivelse av et helhetlig læringssyn. I rammeplanen står det at barndommen har egenverdi, og at barnehagen skal ha en helhetlig tilnærming til barns utvikling. Rammeplanen sier at omsorg, lek, læring og danning skal sees i sammenheng (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 7).

Bae (2018, s. 11) skriver at barns liv i barnehager blir påvirket både av faktorer på makronivå og av det som utspilles i hverdagslivet på mikronivå. Videre skriver Bae at uten kunnskap om politiske føringer og rammer vil det som skjer i praksis, kunne tolkes for snevert. Kunnskap om prosesser på mikronivå trengs også, både for å kunne reflektere over og bidra til utvikling i dagligdags praksis, og for å kunne argumentere for rammebetingelser som gjør det mulig å praktisere god omsorg, lek og læring, slik loven og rammeplanen forutsetter (Bae, 2018, s. 11). Jeg mener derfor det er nødvendig å stille spørsmål om hvilken betydning politiske dokumenter kan ha for barnehageforskningen og barnehagens innhold i fremtiden.

Østrem (2018, s. 12) skriver at skolen fikk sin første skolelov i 1739, og normalplan for folkeskolen ble innført allerede i 1890. Hun trekker videre frem at den første barnehageloven ble innført i 1975, og at så sent som i 1996 fikk barnehagene en rammeplan. Østrem peker videre på at der skolen gjennom hele sin historie har vært gjenstand for politisk interesse og politisk styring, har politikere i liten grad diskutert, og lagt føringer for barnehagens innhold. Videre bemerker Østrem (2018, s. 13) at da barnehagene fikk sin første rammeplan, var det fagpersoner som var tilknyttet profesjonen eller barnehagelærerutdanningen som førte pennen på rammeplanens innhold. I den forstand kan det tolkes at politikere på den tiden hadde tillit til profesjonen. I dag er situasjonen en annen skriver Østrem. Hun trekker frem at etter ambisjonen om full barnehagedekning var realisert i 2006, ble diskusjonen rundt barnehagens pedagogiske innhold satt på den politiske dagsordenen. Det siste tiåret har politikere spesielt vært opptatt av barnehagens betydning for å sette barn i stand til å møte kravene som stilles til dem når de senere blir elever i skolen og deltakere i arbeidslivet. Videre hevder

Østrem (2018, s. 13) at mange er opptatt av barnehagens forebyggende funksjon, og ofte ser vi tiltak rettet mot barn i barnehagen, legitimeres som «tidlig innsats». Østrem (2018, s. 13) skriver videre at da «tidlig innsats» ble en del av den barnehagepolitiske diskusjonen, var det med utgangspunkt i et samfunnsøkonomisk perspektiv. Hun skriver at barn i barnehagen ble noe nasjonen investerte i for å oppnå sosial utjevning og sosial mobilitet, for at skoler resultatene skal bli bedre, for at Norge skal hevde seg bedre på internasjonale målinger, og for at flere skal fullføre videregående opplæring og klare seg i arbeidslivet.

I dagens barnehagepolitikk mener jeg det kan sees tendenser til, at man ser på barn som behovs vesener som må fylles med kunnskap, forberedes og læres visse kunnskaper og ferdigheter for å lykkes i sitt videre utdanningsløp. Slik sett kan det se ut til at, for å nå det målet trengs det mer kartlegging, styring og kontroll. Med et behov for styring og kontroll opplever jeg at man i større grad kan se tendenser til at barnehagene stadig blir mer preget av en skolerettet tankegang. Bae (2018, s. 42) skriver at i arbeidet rundt innføringen av den nye rammeplanen i 2017, kom det en Stortingsmelding «Meld. St. 19 (2015-2019)». Der kom det frem at regjeringen var opptatt av språkarbeidet i barnehagen, og at innholdet i barnehagen må forberede barna bedre for skolen. Bae trekker videre frem at det ble foreslått at den nye rammeplanen skulle tydeliggjøre det språklige og sosiale utbyttet barna skulle ha med seg etter endt barnehagetid. Østrem (2018, s. 13) hevder at den økonomiske retorikken kom inn i barnehagepolitikken med stortingsmeldingen «Kvalitet i barnehagen» fra 2009. Østrem skriver at meldingen blant annet baserte seg på «forskning viser at tidlig innsats i småbarnsalder gir stor avkastning både for den enkelte og for samfunnet» (Meld. St. 41 (2008-2009), s. 5-6). I en av forskningsrapportene det ble referert til i meldingen gjort av Bremnes, Falch & Strøm i 2006, skriver Østrem (2018, s. 13) at avkastningen ble beregnet i kroner og ører på side 83 i rapporten: «For våre anslag på effektene av ferdighetsstimulerende førskoletiltak vil det for hver krone investert være brutto gevinster på 1,4 - 4,5 kroner, altså til dels betydelig større enn investeringen. Det gir avkastning på 40 til 350 prosent». Østrem (2018, s. 13) skriver videre at anslagene om avkastning forutsetter altså at barnehagen legger vekt på «ferdighetsstimulerende tiltak». Videre påpeker hun (2018, s. 14) at forventningen om målbar avkastning av den økonomiske satsingen på barnehager har utvilsomt skapt en dreining mot det som lar seg måle.

Min forståelse er derfor at den norske barnehagetradisjonen er i ferd med å endre seg fra et helhetlige syn på omsorg, lek, læring og danning, til en mer standardisert tenkning rundt innhold, hvor læring og ferdighetsstimulerende tiltak får en stor plass og lekens egenverdi er i ferd med å få en mindre plass. Dette kan resultere i en mer standardisert barnehagehverdag for barna, med vekt

på noe som kan «måles og veies», hvor ferdigstilte pedagogiske aktiviteter kan få en sentral plass og hvor den «frie» spontane leken viskes ut. I disse standardiserte programmene, som for eksempel «Grønne tanker – glade barn», «De utrolige årene», «Positiv atferd, støttende læringsmiljø og god samhandling i skole (PALS)». Henvises det ofte til sitater som for eksempel «nyere forskning viser», eller «Forskning sier at». Programmene inneholder også ofte «fancy» ord og beskrives som forskningsbaserte og evidensbaserte. Disse beskrivelsene og sitatene kan forstås som maktmidler for å ta inn programmet i barnehagene. I tillegg forstår jeg det som at programpakker som tas inn i barnehagene ofte er utført av fagpersoner fra andre fagfelt enn de som tradisjonelt sett har omfavnet barnehagen, i noen tilfeller fagfelt som er i en helt annen kategori. Bae (2018, s. 28) skriver at barnehagen sammenlignet med skolen har et svakt lovverk med få kvalitetssikrede bestemmelser, noe som kan føre til at barnehagen kan få en utsatt samfunnsmessig posisjon, ved at både institusjonen og menneskene blir mindre beskyttet enn i andre samfunnsområder. Hun (2018, s. 29) skriver videre at i forlengelsen er det en risiko for at barnehager kan komme til å påta seg oppgaver og/eller kjøpe materialer, tjenester og opplegg som i praksis er i strid med de grunnleggende verdiene formulert i formålsparagrafen og rammeplanen. Videre påpeker hun at dette kan føre til et oppvekstmiljø hvor mange instanser med ulike intensjoner bruker barnehagen som et virkemiddel for å fremme sine interesser. Bae (2018, s. 29) skriver videre at et eksempel på dette kan være offentlige etater som ser barnehagen som et sted for arbeidstrening, eller andre aktører som kan bruke barnehagen som et marked for å selge tjenester som: kurs, programmer, leketøy, læringspakker, materiell med mer.

Et eksempel på det Bae (2018, s. 29) henviser til kan for eksempel være Solfrid Raknes, og hennes programpakke «Grønne tanker - glade barn». Tar man seg en tur rundt i norske barnehager, ligger det tusenvis av slike esker rundt omkring. Mange steder støver de bort, men noen steder brukes de aktivt. Jeg jobbet selv som pedagogisk leder da dette programmet ble presentert og tatt inn i mange barnehager i landet. Det var ingen spørsmål til oss som fagpersoner om vi kunne tenke oss og bruke dette. Mange barnehagelærere opplevde programmet som fordummende og var svært kritiske til dette programmet. Allikevel ble det kjøpt inn og distribuert, med budskapet om at dette var et svært godt verktøy og noe vi måtte sette i gang å bruke med det samme. Programmet er utviklet av Solfrid Raknes som er forsker og psykologspesialist i samarbeid med en referansegruppe og Gyldendal forlag. Allerede den gangen undret jeg meg over på hvilket grunnlag slike programpakker til stadighet kom stupende inn i barnehagene som en vind, og forsvant like fort igjen. Jeg opplevde innføringen som noe ukritisk og uforståelig. Dette har vekket en uro i meg og jeg er bekymret for den norske

barnehagetradisjonens framtid. Jeg mener det er helt nødvendig å involvere barnehagelærere og barnehagestyrere i diskusjon og innføring av barnehagens innhold.

Gjennom utdanning og mange års erfaring fra barnehagen, har jeg skjønnet at politiske føringer særlig de senere årene har hatt stor innvirkning på barnehagens innhold. Det er ikke nødvendigvis negativt, men jeg mener det er viktig med en diskusjon rundt barnehagens råderom og hvem som er med i diskusjonen om barnehagens innhold. Jeg har derfor i denne oppgaven valgt et kvalitativt forskningsdesign. Jeg gjør en kritisk analyse av noen utvalgte politiske dokumenter, i tillegg til analyser av intervjuer med barnehagestyrere. Målet med denne studien er å rette oppmerksomheten på om politiske føringer kan ha betydning for barnehagens innhold og drøfte om de bryter med barnehagestyreres refleksjoner og erfaringer om barnehageforskning og utviklingsarbeid i barnehagen.

1.1 Oppgavens oppbygging

I kapittel 1 beskriver jeg oppgavens innledning, bakgrunn for valg av tema og jeg presenterer her mine to forskningsspørsmål. I kapittel 2 tar jeg for meg et historikk blikk på barnehagefeltet og interessen for barnehageforskningen. Kapittel 3 presenterer noen tendenser om empirisk barnehageforskning, effektstudier og evidensbaserte praksis. I kapittel 4 - 5 legger jeg frem oppgavens vitenskapsteoretiske perspektiv og oppgavens perspektiv. Kapittel 6 tar for seg oppgavens metode. I kapittel 7 og 8 gjør jeg analyser av de politiske dokumentene og mitt empiriske materiale, intervjuene med styrene. I kapittel 9 forsøker jeg å samle trådene fra teorikapitlene og analysene, for så å drøfte de sentrale temaene. Til slutt i kapittel 10 vil jeg prøve å samle trådene sammen til en avslutning.

1.2 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling

Som nevnt innledningsvis har jeg lenge kjent på en uro for hva som vil skje med den norske barnehagetradisjonen i fremtidens barnehage. Jeg er ikke alene om å sitte på en uro for hva som skjer med barnehagens innhold og oppgaver i fremtiden. Pettersvold og Østrem (2018, s. 9) skriver at flere barnehagelærere ytrer seg kritisk og yter motstand mot forventninger og krav de mener er uforenlig med barnehagens formål. Andre forskere har også skrevet om en slik uro, Greve, Jansen og Solheim (2014) skriver blant annet om barnehagelærerens framtid og om hva som står på spill. Når jeg her redegjør for valg av tema og problemstilling, vil jeg rette oppmerksomheten på tre forhold:

New public Management, «Forskning sier» og hva slags type forskning som vektlegges i utviklingen av barnehagefeltet.

1.2.1 New Public Management

Greve, Jansen og Solheim (2014, s. 137) skriver at den økonomiske argumentasjonen får stadig større innvirkning på hvordan utdanningspolitikk utformes. Videre skriver de at på midten av 1990-årene ser man at nyliberalistisk tenkning blir en del av norsk utdanningspolitikk, med styring og kontroll som sentrale aspekter. Greve, Jansen og Solheim trekker videre frem at når styring og kontroll blir fremtredende, blir det sentralt å dokumentere institusjonens arbeid. Det må derfor føres bevis for at institusjonen leverer det produktet som er ønskelig (Greve et al., 2014, s. 137).

Pettersvold og Østrem (2012, s. 44) skriver at New Public Management har sitt opphav i nyliberalistisk tenkning. Videre skriver de at nyliberalismens ideologi bygger på ideer om markedets fortreffeligheter med tanke på konkurranse og effektiv utnyttelse av ressursene. Pettersvold og Østrem trekker frem at man kan innenfor forskningsfeltet «Politics of childhood» se at denne ideologien gjør seg gjeldende i form av en kunnskapsøkonomi hvor barn, også de yngste, omtales som kompetente, kunnskapstørste og lærelystene. Videre beskriver de at denne diskursen igjen brukes til å rettferdiggjøre politiske prioriteringer. Ifølge Pettersvold og Østrem (2012, s. 44) reduseres barn til investeringer for fremtiden, mens en barndom i all sin frodighet underkommuniseres. Det vil si barn som forstått som verdifulle her og nå blir lite verdt i markedsdemokratiet (Pettersvold & Østrem, 2012, s. 44).

Thomassen (2015, s. 63) skriver at norske velferdsinstitusjoner som blant annet skole og barnehage, hevdes å være organisert og strukturert i henhold til prinsipper i New Public Management (NPM). Videre skriver han at NPM er en samlebetegnelse på ulike organisatoriske virkemidler og tiltak som har til hensikt å effektivisere offentlig sektor. Videre trekker Thomassen frem at et tema som diskuteres, er hvordan det faglige arbeidets vilkår påvirkes av dette organiseringsparadigmet. Både fra akademikere og praktikere påpekes det at det faglige og profesjonelle arbeidets vilkår har dårlige kår innenfor denne organiseringsformen. Dette handler om at mulighetene for å utføre det faglige arbeidet i henhold til kvalitative fagstandarder er vanskelig å få til i praksis. Videre skriver Thomassen (2015, s. 64) at profesjonelle yrkesutøvere erfarer at dagens NPM-baserte organisering på noen grunnleggende måter vanskeliggjør et godt profesjonelt arbeid. Ifølge Thomassen (2015, s. 68) er kjennetegn ved NPM, målstyring og resultatstyring. Han skriver at et eksempel på NPM på

organisatorisk nivå, er innføringen av såkalt enhetlig ledelse, det betyr at lederen ikke bare skal være faglig ansvarlig, men også økonomisk og administrativt ansvarlig. Dette kjenner jeg selv igjen som barnehagestyrer. Jeg har økonomisk og administrativt ansvar i tillegg til det faglige ansvaret.

Greve, Jansen og Solheim (2014, s. 137) skriver at den vestlige industrielle verden søker å finne felles standarder for hva som er god barnehagepolitikk, bygd på vitenskapelig kunnskap. Institusjoner som Verdens helseorganisasjon (WHO), Verdensbanken og Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) har innflytelse på utforming av politikken, og et mål er å finne noen universelle formler for hva som er god barnehagepolitikk. Videre skriver de at OECD kan omtales som en samarbeidsorganisasjon for vestlige industrielle lands interesse og økonomiske vekst. De påpeker at kunnskap og sosial utjevning er to viktige faktorer for økonomisk vekst i et samfunn, noe som kan forklare OECDs interesse for barnehagefeltet. Videre skriver de (2014, s. 138) at det at barnehagen blir brukt som et ledd i økonomisk vekst, har direkte innflytelse på barnehagen som institusjon og det pedagogiske innhold. Enkelt forklart handler det om at barnehagens innhold må forsvares økonomisk. Greve, Jansen og Solheim (2014, s. 138) trekker videre frem at James Heckman er en av økonomene som har hatt stor innflytelse, og gjort barnehagen til et regnestykke. Videre skriver de at OECD og Kunnskapsdepartementet i Norge bestiller begge rapporter som viser hvilken økonomisk avkastning man kan få av det barnehage tilbudet som gis. Greve, Jansen og Solheim (2014, s. 138) hevder at når en enkelt rapport for eksempel viser at formelle lærings situasjoner er mer kostnadseffektive enn uformelle lærings situasjoner, kan det bli endringer i barnehagens innhold.

1.2.2 «Forskning sier»

Som styrer opplever jeg ofte å høre politikere, bydelsdirektører og andre i høyere stillinger begrunne innføring av pedagogisk arbeid med referanse til, «forskning sier». Som for eksempel «forskning sier at vi må jobbe med kvalitet i barnehagen for å utjevne sosiale forskjeller, slik at barn har like forutsetninger for å starte på skolen og lykkes videre i livet». Dette er det få som er uenig i, men jeg opplever at det sjeldent blir utdypet hvilken forskning det henvises til. Hvis det henvises til en spesiell studie, opplever jeg at det i liten grad blir beskrevet hvorfor akkurat denne forskningen er plukket ut som viktig, eller hva som gjør den pålitelig. Etter å ha lest noen politiske dokumenter mener jeg å kunne se en sammenheng. Et eksempel hentet fra «Barnehager mot 2030 – strategi for barnehagekvalitet»: *«Forskning viser at hjernen er særlig mottakelig og sensitiv for stimulering og erfaringer de første årene. Det barna opplever disse årene, har stor betydning for senere utvikling og læring. Det er derfor svært viktig med god barnehagekvalitet for alle barn»*

(Kunnskapsdepartementet, 2021, s. 9). Det henvises ikke her til forskningen sitatet bygger på. Utsagnet «forskning sier» har ført meg til å undre meg over hva andre styrer tenker og erfarer rundt dette, og hvordan forskningenes betydning formidles til barnehagene.

1.2.3 Hva slags type forskning vektlegges i utviklingen av barnehagefeltet?

Uroen jeg sitter på for barnehagens fremtid har derfor ført meg til å undres over hvilken forskning som vektlegges som «god barnehageforskning» og hvordan forskningen brukes i barnehagen. Jeg er styrer i to barnehager og opplever ofte at barnehagelærerne som jobber i barnehagene, til dels er uenig i mye av det som blir innført fra politisk hold som «god barnehagepedagogikk». Mange forteller at det kommer prosjekter ovenfra og at de som barnehagelærere ikke blir tatt med i prosessene. Løvlie (2016, s. 348) skriver at det i dag er akseptert at utdanningsforskning er politisk motivert og skal bidra til å realisere reformer i skolen. Det er også et eksplisitt mål, og utsagnet «Forskning viser» har blitt et mantra både i offentlige utredninger og i mediene, i en lett blanding av ideologi og faglig latskap (Løvlie, 2016, s. 348). Videre hevder han at politikerne er utro mot forskningen fordi de gjerne omfavner forskningsrapporter som går deres vei, mens forskningen de ikke liker, går i papirkurven.

Jeg stiller meg derfor undrende over hva slags type forskning som vektlegges i utviklingen av barnehagefeltet. Hvem er det som definerer forskningen som «god barnehageforskning», og hvilke erfaringer har barnehagene med å bruke forskningsteori i fagligutvikling i barnehagene? 31.01.22 ble det via Universitetet i Stavanger publisert en ny forskningsrapport (om trender i nordisk barnehageforskning. Rapporten tar for seg trender i empirisk barnehageforskning i de skandinaviske landene fra 2006-2019). Den baserer seg på forskning som er registrert i databasen Nordic Base of Early Childhood Education and Care (NB-ECEC). Kunnskapssenter for utdanning og FILIORUM - Senter for barnehageforskning har hatt ansvaret for rapporten siden 2018 (Løvlie, 2016). Databasen NB-ECEC er et resultat av et samarbeid mellom Danmarks Evalueringsinstitutt (EVA), det svenske Skolverket og det norske Utdanningsdirektoratet. Databasen gir brukere mulighet til å søke og identifisere studier med korte oppsummeringer, som er blitt kvalitetsvurdert og kategorisert med forhåndsdefinerte kategorier. Rapporten gir også tilgang til dokumenter med resultater av kartlegginger av forskning fra de tre landene for hvert år siden 2006 (Furunes et al., 2022, s. 7).

I rapporten (Furunes et al., 2022, s. 7) beskrives det at de benyttet forhåndsdefinerte sorteringskriterier for å inkludere eller ekskluderer forskning. Jeg gjorde selv noen søk i databasen.

Dette vil jeg beskrive dypere i min metode del, men bare for å illustrere poenget gjorde jeg noen forsøk på å søke på noen forskere som jeg mener er relevante for forskning på barnehagefeltet. Jeg søkte derfor på: Anne Greve, som ga 3 treff (2007,2019 og 2012). Lars Løvlie 0 treff, Ann Merete Otterstad 0 treff, Nina Winger 3 treff (2016,2015,2017), Thomas Moser 21 treff, Mari Pettersvold 1 treff. Jeg er usikker på om dette var en god måte å søke på, men ut ifra min egen kjennskap til feltet, mener jeg allikevel at disse forskerne burde hatt mer enn 1-3 relevante treff og vært søkbar i databasen. For å sammenligne tok jeg noen søke runder i en annen database. Jeg søkte på de samme forskerne også i Chrisin hvor jeg fikk flere treff, jeg fikk for eksempel der 13 treff på Anne Greve. Etter disse søkene mener jeg det kan se ut til at mye har blitt sortert ut. Flere nordiske barnehageforskere og fagfelleverderte forskning ser ut til å ikke ha blitt tatt med. Er dette fordi de ikke passer inn i de forhåndsbestemte kvalitetskriteriene? I så fall opplever jeg at dette forsterker min uro. Problematikken rundt dette og rapportens kvalitetskriterier blir også kritisert på Facebook gruppen «Kritiske blikk på barnehagefeltet».

Ann Merete Otterstad (2022, 31 januar) skriver blant annet i Facebook gruppen, at hvis det er slik at en database skal gi informasjon til studenter og forskere som grunnlag for å skrive en faglig bakgrunn og oversikt over feltet, bør det være mulig å finne relevante studier i databasen. Hun skriver at hun selv har gjort noen søk på ulike barnehageforskere og vitenskapelige artikler hun mener burde vært søkbare i databasen og ikke fått treff på disse søkene. Videre skriver Otterstad at hun opplever databasen som vanskelig å søke i og at det er vanskelig å orientere seg i søkefeltene. Det finnes heller ingen måte å søke på en bestemt forfatter. Hun hevder at barnehageforskning er et ungt felt og det er viktig å ha kollektive systemer der alle er inkludert. Videre trekker hun frem at det ut ifra hennes søk, ser ut til å være flere norske barnehageforskere, som ikke er registrert i den nordiske databasen. Videre skriver Otterstad (2022, 31 januar) at det også kan se ut til at fagfelleverderte artikler publiserte i anerkjente internasjonale tidsskrift er forkastet som barnehageforskning i databasen, mulig med bakgrunn i kvalitetskriteriene. Otterstad skriver videre i chatten på Facebook gruppen, at hun stiller spørsmål til og er kritisk til hva som gis status som barnehageforskning i databasen.

I en artikkel i magasinet *Første Steg* fra 2008 kritiserer Otterstad og Nordbrønd (2008, s. 38) NOVA-rapporten og kunnskapsoversikten kvalitet og innhold i norske barnehager. De kritiserer rapporten for å være en ufullstendig fremstilling av norsk barnehageforskning. Otterstad og Nordbrønd har vurdert NOVA-rapporten og undersøkt om det er sammenheng mellom den, og neoliberale og markedsøkonomiske tendenser slik man kan spore innenfor internasjonal barnehageforskning. Etter grundig lesing mener de at de internasjonale ideologiene kan spores flere steder i rapporten. De

trekker frem at rapporten viser utallige ganger til hva som betegnes som «god forskning». I fortsettelsen hevder Otterstad og Nordbrønd at det sies «at det bør vurderes å sette i gang større og mer omfattende prosjekter, dels gjerne i form av stort anlagte og godt planlagte evalueringsstudier. Videre skriver de at det sies at det er særlig manko på kvantitative tilnærminger. Denne tendensen skriver Otterstad og Nordbrønd at peker i retning av at det velges kvantitative forskningsprosjekt forstått som dybdeforskning. Dette mener Otterstad og Nordbrønd (2008, s. 38) internasjonalt er gjenkjennbart som neolibérale retninger, styrt av markedsøkonomisktenkninger.

Slik sett mener jeg det er belegg for å spørre om barnehageforskningen kan sees styrt av en utdanningspolitikk som er preget av den nyliberalistiske tenkningen? I så fall undrer jeg meg over hvilken betydning dette kan gi for barnehagens innhold?

1.3 Forskningsspørsmål

I dette masterprosjektet vil jeg prøve å finne ut av hva politiske dokumenter sier om barnehageforskning, og hvilken betydning dette kan få for barnehagens innhold? Jeg har derfor en todelt problemstilling:

- *Hva sier politiske dokumenter om barnehageforskning, og hvordan kan politiske føringer påvirke barnehagens innhold?*

- *Hvilke refleksjoner og erfaringer har barnehagestyrere med barnehageforskning og utviklingsarbeid i barnehagen?*

Dette er to vide problemstillinger og jeg har ikke ambisjoner om å finne et uttømmende svar. Jeg skal undersøke om politiske tendenser kan ha påvirket barnehageforskningen og barnehagens innhold og oppgaver de siste tjue årene. Med mitt første forskningsspørsmål ønsker jeg å se nærmere på hvilke utdanningspolitiske føringer som uttrykkes om barnehageforskning i politiske dokumenter. I mitt andre forskningsspørsmål vil jeg ta for meg hvilke erfaringer og refleksjoner styrere i barnehagen har rundt barnehageforskning og utviklingsarbeid i barnehagen, og om man kan se en sammenheng mellom utdanningspolitikken og det som praktiseres. Jeg ønsker å høre om styrernes refleksjoner, erfaringer og synspunkter.

2.0 Historisk blick på barnehagefeltet og interessen for barnehageforskning

I dette kapittel vil jeg ha et historisk blick på barnehagefeltet, og interessen for barnehageforskningen.

På noen få tiår har barnehage tilbudet utviklet seg fra å være et tilbud til noen få barn, til å bli et velferdsgode for alle barn. I dag går 93,4 prosent av alle 1-5 åringer i Norge i barnehage (Statistisk sentralbyrå, 2022). Siden 1960-tallet har det totale antallet barn i barnehage økt nesten 30 ganger og antall ansatte har økt i tilsvarende grad (Johansson, 2020, s. 9). Fra 1960-tallet har hverdagslivet for barn og foreldre gjennomgått store endringer (Johansson, 2020, s. 9). Barnehagen var frem til slutten av 1960 -tallet en selvstyrt sosial reform som lenge ønsket å nå ut til alle barn og familier.

Johansson (2020, s. 9) skriver at de fleste politiske partiene forutsatte lenge at mødre skulle være hjemme med barna. Først som en konsekvens av satsingen på likestilling mellom kvinner og menn på 1970-tallet, ble det snakk om en barnehageutbygging av betydning. Når kvinnene skulle ut i arbeidslivet, måtte de ha barnehager til barna. Først rundt 2000-tallet ble det etablert rett til barnehage i Norge, og vi kunne begynne å snakke om full barnehagedekning (Greve, 2021, 30 august). Barnehageforliket i 2003 ble starten på utbygging av barnehagene. Fra 2005 ble det innført en makspris på 1500 kroner i foreldrebetaling og i 2009 fikk foreldre lovfestet rett til barnehageplass (Johansson, 2020, s. 22).

2.1 Kvalitet

Man har lenge vært opptatt av kvalitet i barnehagens innhold. Etter at barnehageutbyggingen ble et faktum og det ble vedtatt full barnehagedekning, rettet Stortinget oppmerksomheten mot kvaliteten på det pedagogiske arbeidet i barnehagen (Johansson, 2020, s. 98). I den sammenheng vil jeg trekke frem stortingsmelding nr. 41: Kvalitet i barnehagen (2008-2009). Denne vil jeg også ta nærmere for meg i analysekapittelet. Gjennom denne meldingen uttrykte regjeringen at de ønsket å styrke barnehagen som en læringsarena (Meld. St. 41 (2008-2009), s. 6). Pettersvold og Østrem (2012, s. 13) skriver at Stortingsmeldingen *Kvalitet i barnehagen*, representerer et vendepunkt i barnehagens historie. Videre skriver de (2012, s. 13) at ett av tiltakene som Kunnskapsdepartementet foreslår, er å «innføre krav om alle barnehager skal gi tilbud om språkkartlegging ved treårsalder» (Meld. St. 41

(2008-2009), s. 98). Videre skriver (Pettersvold og Østrem, 2012, s. 13) at formålet med tiltaket er ifølge regjeringen å oppdage barn som trenger ekstra språkstimulering tidlig og å kunne tilby dem tilrettelagte språkstimuleringstiltak. Videre påpeker de at det samtidig legges en ny modell og styring av barnehagene der det enkelte barnets læring og utvikling gjøres til en kvalitetsindikator.

På bakgrunn av kvalitets meldingen skriver Løvlie (2015, s. 16) at det oppsto motstand fra barnehagefolk, motstanden rettet seg mot innføringen av språkkartlegging av alle 3-åringer. Protesten mot kartleggingen var ikke en protest mot å diagnostisere individuelle lærevansker, men mot å gå fra noen til alle, og mot en utdanningspolitikk som Løvlie (2015, s. 16) hevder ikke lar seg hefte av barnehagefaglig tenkning.

2.2 Barnehageforskning

Otterstad og Nordbrønd (2008, s. 40) påpeker at faget barnehageforskning kan karakteriseres som et ungt forskningsfelt. De skriver at det ved nordiske universiteter og høyskoler er få som har tatt doktorgrad eller har professortittel med bakgrunn i barnehageforskning, og at barnehageforskerfeltet derfor kan stå i fare for å overtas av andre forskningsinstitusjoner, som har tradisjon for og kompetanse til å beherske diskursen om å skrive seg inn i utlysningstekstene fra oppdragsgivere. I 2006 ble barnehagefeltet lagt inn under kunnskapsdepartementet, dette førte til at barnehagefeltet fikk en høyere status i forhold til interessen for barnehageforskning, skriver Otterstad og Nordbrønd (2008, s. 40). De hevder at tendensen til interesse for forskning på barnehagefeltet var lavere da barnehagen hørte inn under Barne- og familiedepartementet.

Johansson (2020, s. 29) skriver at barnehageforskningen kom sent, først de siste 20 årene har Forskningsrådet, NFR, finansiert forskningsprosjekter som studerer barnehage. Anne Greve skriver i en artikkel på sin blogg «Gode barnehageliv» (2021, 30 august), at det ikke er vanskelig å skjønne at samfunnet ikke ønsket å bruke millioner av kroner på forskning om et fenomen som omtrent ikke favnet noen i befolkningen. Derfor var det først på 2000-tallet etter at det ble innført rett til barnehageplass, at Forskningsrådet og andre finansieringskilder begynte å bevilge midler til forskning om barnehager. Det at så godt som alle norske barn går i barnehage i dag, gjør at det blir viktig å rette oppmerksomheten mot barnehagen og barnehagens innhold. Derfor ser man nå økt interesse for barnehageforskning (Greve, 2021, 30 august). Videre i artikkelen spør Greve om vi mangler kunnskap om barnehage. Det korte svaret på det beskriver hun med et ja, selvsagt gjør vi det. Barnehagen er en kompleks institusjon og der vil det alltid være behov for mer kunnskap, men det

betyr ikke at vi ikke har kunnskap om barnehagen (Greve, 2021, 30 august). Greve viser til at helt siden Friedrich Fröbel startet den første barnehagen på midten av 1800-tallet, har barnehagen vært en kunnskapsbasert virksomhet som har bygget på tilgjengelig forskning. Feltet har også drevet forskning selv. Fröbel bygget sine pedagogiske teorier på Jean-Jacques Rousseaus og Heinrich Pestalozzis ideer og teorier, og utviklet også sine egne teorier basert på empiri fra barnehagen. Han var opptatt av at barnehagelærerinnene skulle ha utdanning (Greve, 2021, 30 august).

Johannsson (2020, s. 98) skriver at den første barnehagelærerutdanningen ble grunnlagt i 1935 av Barnevernsakademiet i Oslo. Greve, Jansen og Nordbrønd (2013, s. 31) skriver at før dette måtte de som ville utdanne seg til barnehagelærere, reise ut av landet. På denne måten knyttet de kontakter med utenlandske kolleger, og de var orienterte om internasjonal forskning. Etter krigen var mange av de norske pionerne med på å stifte Verdensorganisasjonen for småbarns oppfostring – OMEP, en organisasjon som har rådgivende status i UNESCO. Nasjonalt hadde yrkesgruppen stor innflytelse og autonomi på hva en barnehage skulle være. Da den første loven om barnehager kom i 1975, var den utarbeidet i nært samarbeid med barnehagefeltet og barnehagelærerne hadde sentral innflytelse på innholdet (Greve et al., 2013, s. 31). Den første rammeplanen for barnehagen ble presentert i 1995. Etter dette kom den andre rammeplanen i 2006 og den tredje, i 2017 (Johannsson, 2020, s. 98). Greve (2021, 30 august) skriver videre på sin blogg at det slik sett aldri har hersket noen kunnskapsløshet i barnehagen. De første nordiske barnehagelærerinnene var alle oppdatert på datidens nyeste barneforskning. De arrangerte jevnlig nordiske barnehage møter der datidens sentrale forskere ble invitert, nettverk ble bygget og vennskap etablert. Kjente barnepsykologer som Hildegard Hetzer, Charlotte Bühler og Åse Gruda Skard ble en del av barnehagelærernes nettverk (Greve 2021, 30 august).

Løvlie (2015, s. 17) skriver at i 2005 ble forvaltningen av barnehagen overført fra Barne- og familiedepartementet til Kunnskapsdepartementet. I dag reguleres barnehagene av Stortinget og blir styrt fra Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet. Ifølge Johannsson (2020, s. 98) har barnehagelærerne derfor ikke lenger samme innflytelse over barnehagesystemet som tidligere. Greve, Jansen og Nordbrønd (2013, s. 27) skriver at i løpet av de senere årene har de politiske myndighetene, både internasjonale, nasjonalt og lokalt, interessert seg for barnehager i langt større grad enn tidligere. Det hevder de at har ført til et større press på barnehagen og økonomiske interesser viser tendenser til etter hvert å dominere barnehagepolitikken.

2.3 OECDs interesse for norske barnehager

Kaurel (2020, s. 9) skriver at OECDs interesse for barnehageområdet startet på begynnelsen av 1990-tallet, og finner sine røtter i Europakommisjonens barnehagenettverk som ble opprettet i 1986. Videre skriver han at dette nettverket ble ledet av den engelske professoren Peter Moss, som var og er en forkjemper for barns rettigheter. Moss er også en uttalt tilhenger av Reggio Emilia-pedagogikken og de nordiske landenes barnehagesystemer, som med henvisning til FNs barnekonvensjon vektlegger barnets beste og deres rett til medvirkning (Kaurel, 2020, s. 9). Kaurel (2020, s. 5) skriver videre at siden inngangen til 2000-tallet har organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling OECD blitt en markant internasjonal aktør på barnehageområdet. I løpet av 20 år synes organisasjonen å ha gått fra å fremme en form for internasjonal inspirasjon innenfor barnehageområdet, til i større grad å skape et globalt søkelys rundt barnehagekvalitet (Kaurel, 2020, s. 5). Videre skriver Kaurel at for drøyt 20 år siden la organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) frem sitt første dokument som omhandlet den norske barnehagesektoren. Siden inngangen til 2000-tallet har OECD blitt en sterk internasjonal aktør på barnehageområdet, og under overskriften *Starting Strong. Early Childhood Education and Care* har organisasjonen utviklet en omfattende og stadig større barnehage portefølje (Kaurel, 2020, s. 4).

2.3.1 Norges rolle og involvering i OECD

Kaurel (2020, s. 4) skriver at de siste årenes utvikling gjør det naturlig å diskutere Norges rolle og involvering i OECDs arbeid på barnehageområdet. Fra å ha blitt løftet frem som et foregangsland, blir Norge nå behandlet som alle andre land, med et behov for OECDs undersøkelser for å kunne utvikle barnehagens kvalitet. Kaurel (2020, s. 7) hevder at OECDs arbeid i stor grad er økonomisk motivert, men begrunnes heller med samfunnsgevinsten av å investere i utvikling av det som kalles «humankapital», enn med lønnsomhet av konkurranseutsetting og utgiftskutt i form av deregulering og privatisering. Humankapital defineres som et samfunnsøkonomisk begrep som gir uttrykk for befolkningens kunnskap og ferdigheter. Humankapital kan økes gjennom utdanning og opplæring (Johansen, 2023). Videre trekker Kaurel (2020, s. 8) frem at av de få studiene det er gjort av forholdet mellom Norge og OECD på det barnehagepolitiske området, er det et hovedpoeng at det er vanskelig å påvise om OECD har virket styrende for den norske barnehagepolitikken, eller om det er Norge som har lagt grunnlaget for OECDs anbefalinger. Han peker videre på at Norge har hatt en sentral rolle i samarbeidet med OECD ved å ha ledet organisasjonens barnehagenettverk. Kaurel skriver videre at i 2015 hadde Norge ledet nettverket i fem og et halvt år av de ni årene som det er blitt avholdt møter.

2.3.2 Evidensbasert politikkutvikling

Kaurel (2020, s. 13) hevder at OECDs opprinnelige plan var kun de to første Starting Strong rapportene, men Norge og Sverige gikk sammen for å gjennomføre en tredje rapport, fordi barnehagenettverket satt på mye godt materialet. Det ble derfor seks år etter i 2012 lansert en ny rapport i Oslo *Starting Strong III. A Toolbox for Early Childhood Education and Care* (Kaurel, 2020, s. 13). Med denne rapporten skriver han at OECD på mange måter signaliserte en endring av barnehage porteføljen, som i de neste fem årene vokste raskt. Det ble blant annet utarbeidet ytterligere to Starting Strong rapporter, og en rekke landrapporter, og i tillegg bestilte og utformet OECDs barnehagenettverk selv dokumenter (Kaurel, 2020, s. 13). I det første avsnittet i forordet til *Starting Strong III* kan man lese en beskrivelse av viktigheten av barndommens betydning for et senere læringsutbytte. Videre skriver Kaurel at OECDs ønske var nå å bruke forskning for å informere politikkutviklingen og offentligheten. Gjennom perioden 2012-2017 kan det se ut til at OECD fremmer at evidensbasert politikk og praksis er viktig for utdanningsfeltet. Kaurel (2020, s. 13) skriver videre at det her særlig blir trukket frem longitudinelle effektstudier. Fra 2012 har OECDs syn dermed endret seg, og nordamerikanske intervensjonsstudier ble spesielt innflytelsesrike når det gjaldt å argumentere for å investere i barndomsårene for å forsterke utviklingen av kognitive og ikke kognitive ferdigheter, som senere vil kunne gi suksess i arbeidsmarkedet (Kaurel, 2020, s. 14).

2.3.3 utfordringer i internasjonalt samarbeid

Kaurel (2020, s. 5) påpeker en viktig utfordring i internasjonalt samarbeid. Han skriver at språket er kontekstuell, og forståelse avhenger av innsikt i tradisjon, kultur og verdier. Nyanser som kan være avgjørende for å gripe den norske barnehagens egenart, kan være nær sagt umulig å kommunisere på engelsk. Kaurel hevder derfor at det vil være en fare for meningstap, forenklinger og misforståelser når internasjonale organisasjoner som OECD ønsker å sammenstille informasjon om barnehage systemene i land som kjennetegnes av svært ulike tradisjoner, verdivalg og politiske prioriteringer. Videre påpeker han (2020, s. 11) at OECD selv advarte mot politikkovertføring, der både forskning og praksis fra de større landene, begrepene fra de dominerende språkgruppene, og OECDs analytiske rammeverk kunne bli dominerende. Særlig ble dette knyttet til den angloamerikanske barnehageforskningen, og organisasjonen problematiserte at forskningsfokuset i de engelsktalende landene reflekterer begreper og definisjoner på tidlig læring som ikke nødvendigvis passer inn i alle andre lands tradisjoner og deres ønsker for små barn. Videre skriver

Kaurel at OECD mente at denne typen forskning hadde fått en hegemonisk posisjon, og grunnet denne koblingen til skoleforskningen «education research». Følgene av dette hevdet OECD selv kunne bli et ensrettet fokus på standarder, instruksjonsmetoder, kognitivt utbytte, mestring av språklige og numeriske ferdigheter i tidlig alder, målstyrte programmer og lignende (Kaurel, 2020, s. 11).

2.4 Angloamerikansk og tysk kunnskapstradisjon

Biesta (2013, s. 173) skriver at mange mener at internasjonaliseringen av pedagogisk forskning er til nytte. Videre skriver Biesta at gitt det faktum at pedagogiske systemer er sterkt knyttet til spesifikke nasjonale historier og tradisjoner, kan kommunikasjon mellom forskere fra ulike nasjoner virkelig gi muligheter for gjensidig læring og forståelse. Han trekker videre frem at i den grad pedagogisk forskning er rettet mot forbedring av pedagogikken, må man derfor forvente at internasjonaliseringen av pedagogisk forskning kan være av mulig nytte for pedagogisk praksis. Fra denne vinkelen skriver Biesta at det er derfor ikke overraskende at pedagogisk forskning i løpet av de siste årtier, har blitt mer og mer internasjonalisert.

Biesta (2013, s. 173) trekker i likhet med Kaurel (2020) frem utfordringen rundt språk og forskning. Han peker på at dette har å gjøre med det faktum at ikke alt kan oversettes til engelsk. Det handler ikke først og fremst om spørsmålet om generell oversettbarhet, men om grunnleggende forskjeller i begrepsmessig struktur mellom ulike pedagogiske, teoretiske og forskningsmessige tradisjoner. Det andre problemet er at det pedagogiske forskningsfeltet har utviklet seg forskjellig i ulike kontekster og settinger, slik at forståelser knyttet til feltets identitet og natur ut fra det engelske språkets fortolkning, kan være i konflikt med hvordan feltet har utviklet seg og er organisert i andre situasjoner (Biesta, 2013, s. 137).

Vik (2014, s. 4) skriver at et viktig kulturhistorisk trekk som har preget den norske måten å tenke pedagogikk på, beskrives av Biesta (2013) som forskjellen mellom den angloamerikanske og den tyske kunnskapstradisjonen. Vik (2014, s. 4) skriver at den angloamerikanske tradisjonen knyttes til begrepet «education» og tar utgangspunkt i teoriutvikling orientert mot utdanningsinstitusjonens håndtering av praktisk undervisning. Utfordringen i det praktiske feltet beskrives gjennom kunnskap, og med teorier fra ulike fagdisipliner som sosiologi, psykologi og økonomi. Hun skriver videre at undervisningsteori dermed blir et interdisiplinært fagfelt hvor hver enkelt fagdisiplin bidrar med kunnskap om, og perspektiver på det pedagogiske arbeidet i utdanningsinstitusjonen.

Biesta (2013, s.6) skriver at det som er spesielt ved den angloamerikanske konstruksjonen av feltet, er at disse ressursene er knyttet til en rekke akademiske disipliner, og at «education» som sådan helt tydelig ikke er forstått som en disiplin på egne premisser, men som et anvendt felt som får sitt intellektuelle bidrag andre steder. Videre beskriver han (2013, s. 177) at den tyske «pedagogikk» tradisjonen skiller seg fra den angloamerikanske ved at den tyske tradisjonen har utviklet seg til en disiplin med egne premisser. Identiteten til det angloamerikanske «educational studies» kan karakteriseres som objektiv ved at den er holdt sammen av et bestemt studieobjekt «education», mens man kan si at identiteten til «Pedagogikk» er karakterisert som interessert, ved at den er knyttet til en bestemt verdiladet interesse for barnets selvbestemmelse (Biesta, 2023, s. 179).

Vik (2014, s. 5) skriver at de to tradisjonene bygger på ulike forståelsesrammer for hva som er målsetningen og innholdet i det pedagogiske arbeidet i institusjonen. Utviklingen av den norske barnehagepedagogikken ligger ifølge Vik (2014, s. 5) nærmest den tyske tradisjonen. Denne koblingen uttrykkes for eksempel gjennom at vi i Norge aktivt bruker begrepet pedagogikk skriver Vik. En annen kobling kommer til uttrykk i barnehagelovens formålsparagraf. Her settes individet i sentrum for den pedagogiske virksomhet, i tillegg til at den krever at barnehagens pedagogiske arbeid skal bygge på et humanistisk verdigrunnlag. Rammeplanen skriver at barnehagen i samarbeid og forståelse med hjemmet skal ivareta barns behov for omsorg, lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 7). Juell (2009, s. 5) skriver at barnehager i Norge tradisjonelt har knyttet sin egenart til det at man har et helhetlig syn på barn og barndom, på omsorg, lek og læring. Han påpeker videre at dette også omtales som den norske barnehagemodellen, hvor barn-barn - relasjoner i frileken, både inne og ute, har en sentral plass i hverdagsaktivitetene. I tillegg står barns medvirkning sentralt. Rammeplanen krever at barnehagen skal ivareta barnas rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre til at barna kan få gitt uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet, jf. barnehageloven § 1 og § 3, Grunnloven § 104 og FNs barnekonvensjon art. 12 nr. 1 (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 27). Slik kan man si at den norske barnehagetradisjonen ligner den tyske tradisjonen, hvor det trekkes frem at barnet er i sentrum. Vik (2014, s. 5) trekker frem at skillet mellom de ulike tradisjonene, blir spesielt tydelig når man ser på den angloamerikanske forskningstradisjonens tydelige kobling til dens evne å opprettholde institusjonens mål og rammer. Opp mot den tyske pedagogikk tradisjonen hvor kvalitet på relasjonen mellom den som skal lære (barnet) og den som skal tilrettelegge for og bidra til barnets læring og vekst (den voksne) skriver Vik (2014, s. 5).

I den angloamerikanske education tradisjonen er kartleggingsverktøy og atferds modifierende program helt legitime og viktige komponenter i arbeidet med tidlig innsats (Vik, 2014, s. 7). Ifølge Vik

er målet med pedagogisk virksomhet i den angloamerikanske tradisjonen å gjøre utdanningsinstitusjonen så effektiv som mulig for å maksimere barns læring ut fra institusjonelle mål. Videre skriver hun at bruk av kartleggingsverktøy begrunnes derfor ikke ut ifra en interesse for barns medbestemmelse, men i kraft av å være et verktøy som gjør utdanningsinstitusjonen mest mulig effektiv. Tidlig innsats fremheves sterkt som et verktøy for sosial utjevning i politiske dokumenter, i tillegg til formuleringer om mer kartlegging. I *St.meld. nr.16. og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring (2006-2007)* belyser regjeringen mål om sosial utjevning. Regjeringen tydeliggjør i meldingen at de vil føre en aktiv politikk for å redusere forskjellene i samfunnet. I tillegg blir tidlig innsats satt som et mål for arbeid i barnehagene (Meld. St. 16 (2006-2007), 2006). Med innføringen av tidlig innsats som et begrep for å utjevne sosiale forskjeller, mener jeg det er grunn til å spørre om den norske barnehagetradisjonen står i fare for å bli overtatt av en angloamerikansk tradisjon?

Selv jobber jeg i en kommune som benytter seg av CLASS som en del av et kvalitets prosjekt, CLASS er amerikansk og en forkortelse for Classroom Assessment Scoring System. Teachstone som har utviklet CLASS beskriver verktøyet som et ledende kvalitetsforbedringssystem for undervisning. Som skal hjelpe deg til å fokusere, måle og forbedre klasseromsinteraksjoner, og beskrives videre som en nøkkelfaktor som har vist seg å drive barns akademiske og livslange suksess (Teachstone, 2023, 08.april). CLASS inneholder ulike kvalitetsdimensjoner og brukes som et observasjonsverktøy for å måle kvalitet (Teachstone, 2023, 08.april). Allerede i beskrivelsen av verktøyet mener jeg det kommer frem noen begreper som strider med den norske tradisjonen. «Classroom» oversatt til klasserom strider med en norsk tenkning av barnehagens lokaler. Den norske barnehagetradisjonen bruker ikke klasserom ved beskrivelse av barnehagens og barnas oppholdsrom. Klasserom brukes i skole sammenheng. I tillegg brukes ordet undervisning, dette mener jeg også er i strid med en nordisk tradisjon, ordet undervisning brukes ikke om barnehagens aktiviteter. Slik sett kan trekk fra den angloamerikanske education - tradisjonen sees å bli overført til den norske tradisjonen. Vik (2014, s. 9) skriver at diskursen om tidlig innsats er preget av den amerikanske *Early intervention*-tradisjonen, som kjennetegnes av en tiltro til og bruk av evidensbaserte kartleggingsverktøy og programmer.

3.0 Barnehageforskning

I dette kapittel vil jeg ta for meg noen tendenser om empirisk forskning, effektstudier og evidensbaserte praksis.

Greve (2021, 30.august) skriver at det er en klar tendens til at forskning fra de nordiske landene bygger på kvalitative studier som retter oppmerksomheten mot barnehagens innhold, relasjoner, lek og vennskap. Den internasjonale forskningen, særlig fra de engelskspråklige landene, er i større grad kvantitative studier og effektstudier som for eksempel ser på barns kognitive utvikling og effekten av å gå i barnehage på lengre sikt. Greve (2021, 30.august) trekker videre fram at vi i de siste årene har sett en dreining mot at store effektstudier og kvantitative studier dominerer hvilke prosjekter som får eksterne forskningsmidler også i Norge.

Greve (2021, 30.august) mener at det barnehagen trenger i dag, er barnehageforskning som kan utvikle ny kunnskap om barns hverdagsliv, hvordan barn kan få reell medvirkning i sine liv og hvordan barns velvære her og nå kan styrkes. Hun skriver videre at vi trenger ny kunnskap om hvordan vi kan forstå kompleksiteten i barnehagehverdagen, og vi trenger et kritisk forskningsblikk på ulike metoder og praksiser, slik at barnehagen kan fortsette å utvikle seg til det beste for alle barn. Derimot skriver hun at det vi ikke trenger mer av, er effektstudier som setter standardiserte mål for hva som er en god barnehage eller hva barn bør lære i barnehagen med tanke på fremtidig skolegang. Greve påpeker at vi heller ikke trenger flere effektstudier som prøver ut skole lignende programmer innført i barnehagen for å finne ut om det har effekt for barnas videre skolegang.

Otterstad og Nordbrønd (2008, s. 40) skriver at når det i evalueringsrapporten fra NOVA argumenteres for kvantitative studier som: oversikter eller metastudier av innhold og kvalitet, og studier med definerte resultatmål studert ved hjelp av randomiserte, kontrollerte studier eller studier med kontrollgrupper og måling av resultatvariabler før og etter en definert intervensjon, stiller de spørsmål om hvem som er i posisjon og makt til å definere hvilke typer forskning vi vil ha på barnehagefeltet, er det store kvantitative studier som i hovedsak skal drive barnehageforskningen framover?

3.1 Mangfold av metoder i barnehageforskningen

Barnehageforskningen har vært og er preget av en tradisjon med et mangfold av forskningsmetoder. Feltet har bygget på (små) kvalitative studier. Eide, Hognestad, Svenning og Winger (2010, s. 4) skriver at forskning i barns hverdagsliv forutsetter en metodologisk tilnæringsmåte som åpner for nyanser og kompleksitet, og som kan gi rom for mangfoldige stemmer og uttrykksmåter. Videre skriver de at i forskning hvor det settes søkelys på hverdagslivet i barnehagen, anvendes det ulike

forståelseshorisonter og metoder. Mange av disse prosjektene er forankret i etnografi eller etnografisk inspirert tilnærming, forskeren forsøker å beskrive ulike aspekter ved hverdagslivet, der det leves. I slik type forskning kan man gjøre bruk av ulike kilder, som samtaler, bilder/video, ulike dokumenter osv. i innsamlingen av forskningsmaterialet. I mye av forskningen som handler om de yngste barnas hverdag, har det vært brukt en eller annen form for feltarbeid/observasjon (Eide et al., 2014, s. 4).

Johannessen, Tuft og Christoffersen (2019, s. 27) skriver at naturvitenskapen forholder seg hovedsakelig til fenomener uten språk og evnen til å forklare seg selv og sine omgivelser. De skriver at det ikke er mulig å diskutere med, eller spørre ut disse studieobjektene, som for eksempel atomer, gener, celler eller dyr. Videre skriver de at naturforskeren slik sett er en tilskuer til det som studeres. Samfunnsforskerens studiefelt er mennesker, og mennesker har meninger og oppfatninger om både seg selv og andre. Johannessen, Tuft og Christoffersen beskriver at det her dreier seg om mangfold av meninger og oppfatninger, som ikke er stabile, men som stadig er under endring. De (2019, s. 27) viser til Skjervheim 1957/1976 og skriver at samfunnsforskeren er en deltaker i samfunnet, og kan ikke bare være en tilskuer til det han studerer. Videre skriver de at samfunnsvitenskapens studieobjekt er svært komplekst og består av kommuniserende og tolkende mennesker. Når dette skal utforskes kreves det derfor et mangfold av fremgangsmåter og metoder (Johannessen et al., 2019, s. 27).

3.2 Effekstudier og longitudinelle studier

Jeg tar i denne oppgaven utgangspunkt i Kaurel (2015, s. 224) sin forklaring av effektstudier. Kaurel (2015, s. 224) skriver at effektstudier må forstås som en samlebetegnelse som omfatter undersøkelser med ulike metodologiske tilnærminger og forskningsdesign. Videre skriver han at det med andre ord ikke bare er intervensjonsstudier, forstått som randomiserte kontrollerte forsøk - på engelsk heter det randomized controlled trial, forkortet RCT, som omfattes av betegnelsen. Han skriver at intervensjonsstudier innebærer å påvirke noe eller noen, for å undersøke om dette har (ønsket) effekt på dem det forskes på. RCT skriver Kaurel at anses som en gullstandard blant intervensjonsstudiene, fordi forskerne her kan kontrollere for styrket troverdighet i slutningen de trekker. RCT kjennetegnes ved at man tilfeldig fordeler deltakere i minst to utvalgte grupper, der den ene gruppen tester ut et tiltak (tiltaksgruppen), mens den andre fortsetter som før uten tiltak (kontrollgruppen). Forskeren antar at tilfeldighetene i utvelgelsen vil utjevne forskjellen mellom gruppene, slik at ulikhet i resultater kan tilskrives tiltaket som dets reelle effekt (Kaurel, 2015, s. 224).

Videre hevder Kaurel at det som derimot kan sies å være felles for alle effektstudier, er at de søker å trekke kausalslutninger. Han skriver at det handler om årsakssammenhenger. Effektstudier er undersøkelser der målet er å påvise sammenhenger mellom årsak(er) og virkning(er), og hvor sterk denne sammenhengen er (Kaurel, 2015, s. 225).

Longitudinell metode, også kalt langsgående metode, beskrives i Store norske leksikon (Svartdal, 2023) som en tilnærming i forskningen hvor man følger et individ eller en gruppe av individer over en lengre periode, ofte over flere år. Videre beskrives det at hensikten er å studere utviklingen og endringen. For eksempel kan en forsker følge en gruppe barn fra en barnehage til skolealder for å kartlegge utviklingen av atferdsproblemer. Relevant informasjon som temperament, familieforhold og sosiale ressurser, innhentes flere ganger i perioden (Svartdal, 2023).

3.2.1 Etterspørsel etter effektstudier og longitudinelle studier

Kaurel (2015, s.221) skriver at det de siste årene har vært en økende utdanningspolitisk tendens til etterspørsel etter effektstudier innenfor barnehageområdet. Han mener bestillingen på sikker kunnskap om hva som virker, gjenspeiler en metodisk overtro som raskt kan gjøre effektstudier til utdanningspolitiske styringsdokumenter.

Videre skriver Kaurel (2015, s. 221) at etterspørselen kan spores tilbake til 2007, i den første stortingsmeldingen som behandlet barnehagen som en del av utdanningssystemet, *St.meld. nr. 16 (2006-2007)... og ingen stod igjen og hang. Tidlig innsats for livslang læring*.

Kunnskapsdepartementet retter her oppmerksomheten mot sosial utjevning, der barnehagen ses som et mulig kompenserende tiltak. I tillegg ble det påpekt en manglende kunnskap om mange forhold i utdanningssystemet som har betydning for sosial utjevning (Kaurel, 2015, s. 221). I 2009 kom derfor *St.meld. nr. 41 (2008-2009) Kvalitet i barnehagen*. Der skrives det at: «Departementet vil initiere eller støtte longitudinelle studier om kvalitet og langsiktig effekter av barnehagetilbudet» (Meld. St. 41 (2008-2009), 2009).

Kaurel (2015, s. 222) skriver at fire år senere går departementet noen skritt videre, der de i stortingsmelding nr. 24 (2012-2013) *Framtidens barnehage* diskuterer barnehageforskningens metodevalg: «Barnehageforskningen var tidligere dominert av små kvalitative studier. De siste årene er metodegrunnlaget blitt mer balansert ved at det er utviklet mange kvantitative prosjekter, herunder longitudinelle studier». Kaurel skriver at det understrekes også at disse longitudinelle

studiene må videreføres slik at man får kunnskap om de langsiktige effektene av barnehage. I tillegg til dette påpekes det at det er for få intervensjonsstudier i barnehageforskningen, definert som randomiserte, kontrollerte forsøk, som gir bedre mål på effekt av tiltak enn andre metodiske tilnærminger. Det blir derfor en målsetting og å få frem flere intervensjonsstudier på barnehageområdet. Dermed kan man ifølge Kaurel (2015, s. 222) gjennom stortingsmeldingene se et utdanningspolitisk ønske om mer effektstudier på barnehageområdet.

Videre skriver han (2015, s. 222) at med et ønske om økt forskningsbasering der effektstudier skal legges til grunn for utvikling av politikk og styring av praksis, følger også et behov for økt omfang av forskningskritikk fra barnehagelærerprofesjonen. Kaurel hevder at det ikke er gitt at effektstudiene leverer brukbar kunnskap, hvert fall ikke at de gir sikker viten om og for pedagogisk praksis. Det bør reises spørsmål om hva slags kunnskap effektstudiene etterspør og hvordan barnehagelærerprofesjonen stiller seg til denne (Kaurel, 2015, s. 223). Han hevder at kunnskapssynet som legges for dagens stortingsmeldinger kan kjennetegnes ved det han beskriver som en metodisk overtro. Videre skriver Kaurel at kunnskapssynet preges av en naiv overbevisning om at effektstudier produserer sikker viten om hva som virker, og dermed bør overstyre andre forskningsformer samt barnehagelærerens egen erfaringer fra pedagogisk arbeid. Med det økende tilfanget av effektstudier innenfor barnehageområdet påpeker Kaurel at også behovet for kritikk av disse studienes påståtte sannheter blir tiltagende.

3.3 Evidensbasert praksis

Kvernebekk (2018, s. 136) skriver at vi lever i en tid der alle former for praksis og policy skal være basert på forskning og evidens. Forskere møter krav fra politisk hold om å skape bedre og mer forskningsbasert kunnskap og de som praktiserer i et fagfelt, for eksempel kan barnehagelærere møte krav fra politiskhold om å bruke forskning for å skape mer ønskelige resultater eller forbedre eksisterende resultater.

Kvernebekk skriver (2018, s. 136) videre at vi finner evidensbasert praksis (EBP), først etablert i medisin rundt midten av 1990-årene. Kjernen i evidensbasert praksis handler om hvordan vi skal frambringe ønskelige resultater og forebygge uønskelige resultater. Man ønsker med andre ord å vite hva som «virker». Et søkelys på hva som virker, er naturligvis ikke noe nytt i pedagogisk praksis, men en tematikk som har vært sentral i mange hverdagsaktiviteter hvor praktikere er involvert. Man har mål som skal nås, og man ønsker å vite hvordan man på best mulig måte kan nå disse.

Kvernebekk mener at det derfor går fint an å tenke seg at evidensbasert praksis skulle være et velkomment innslag i pedagogikken, ikke minst fordi det er et område hvor forskningen kan gjøre seg selv nyttig for praksis, noe pedagogisk forskning ofte blir beskyldt for ikke å være. Ikke desto mindre er evidensbasert praksis mye kritisert. Videre skriver hun at det er noe med evidensbasert praksis som gjør at det får ivrige tilhengere og ihuga kritikere. Evidensbasert praksis er et område med mange forskjellige temaer og problemer med forgreninger i mange retninger, og hvor tilhengere og kritikere har kryssende perspektiver, antakelser og verdistandpunkter (Kvernebekk, 2018, s. 137).

3.3.1 Evidensbaserte ensbetydende med forskningsbasert?

Hennum og Østrem (2016, s. 48) skriver at barnehagelærerens yrkesutøvelse skal være kunnskapsbasert, hvis ikke kan ikke yrket kalles en profesjon. Videre skriver de at det derfor er en forutsetning at barnehagelærerutdanningen er forskningsbasert.

Hennum og Østrem (2016, s. 49) skriver at for noen er kunnskapsbasert eller forskningsbasert ensbetydende med evidensbasert. Det vil si at det som anses som relevant kunnskap, er kunnskap om hva som virker, og om hvilke metoder som har effekt. De skriver videre at evidens kort sagt betyr bevis, og innenfor det tekniske - naturvitenskaplige fagfeltet som medisin, er denne forståelsen av kunnskap vanlig. Dersom en medisinsk behandling skal tas i bruk av leger og anbefales av helsemyndigheter, må behandlingen være basert på såkalte randomiserte kontrollerte studier som viser hva som virker (Hennum & Østrem, 2016, s. 49). Flere inspireres av medisinens fagfelt og tar til orde for evidensbasert profesjonsutøvelse innenfor andre velferdsprofesjoner. Innenfor utdanningsfagfelt er det i takt med at politikere i økende grad har etterspurt kunnskap om «hva som virker», blitt vanligere å fremholde evidensbasert kunnskap som viktig for skole og barnehage (Hennum & Østrem, 2016, s. 50). Hennum og Østrem trekker frem at pedagogiske programmer som markedsføres som forskningsbasert, ofte utvikles av fagmiljøer der evidensstenkingen står sentralt. Forskningsbasert betyr da at det finnes dokumentasjon på at programmet virker (Hennum & Østrem, 2016, s. 50).

Som beskrevet i kapittel 2.5 jobber jeg i en kommune hvor observasjonsverktøyet CLASS har blitt tatt i bruk som en del av et kvalitetsprosjekt. Målet er å skape god og likeverdig kvalitet i alle våre barnehager. Gjennom observasjoner med CLASS skal observatørene observere og gi tilbakemeldinger til barnehagene på det som ble observert. Slik at barnehagene kan reflektere og jobbe videre med kvalitetsindikatorene observatørene gir tilbakemelding på. Jeg har selv måttet sertifisere meg og for

en stund siden skulle jeg gjøre min første observasjon med CLASS. Fagansvarlig i bydelen har utarbeidet en fagportal med ekstra støttemateriell hvor jeg fant et skriv med tittelen «Ressurshfte til observatørene». I et av punktene i skrivet står det «vær evidensbasert når du kan». Videre blir det beskrevet et eksempel på en påstand og hvordan beskrive noe som er evidensbasert: «Påstand: «ansatt var sensitiv, Evidensbasert: ansatt løftet opp et barn som var trist og trøstet barnet som ga uttrykk for å svane mamma». Jeg forstår ikke hvorfor begrepet evidensbasert brukes i denne sammenhengen. Er det et forsøk på å sette ord på at, om observatørene tenker evidensbasert i tilbakemeldingene, kan det oppnås ønskelige resultater? Eller kan det være en grunn til å tenke at ferdigstilte standardiserte verktøy, og programpakker har fått en større plass i barnehagen, som påvirker hvordan barnehagelærere formidler sin pedagogiske forståelse ved bruk av evidensbegreper.

3.4 Pedagogiske programpakker

Seland (2020, s. 11) skriver at mange barnehager i dag velger å ta i bruk pedagogiske programmer som støtte og hjelp i arbeidet. Ved å iverksette programmer som er forskningsbaserte og kan vise til dokumentert effekt, gjerne omtalt som evidens, skal barnehagen være trygge på at arbeidet deres er kunnskapsbasert og har den ønskede virkningen på barna og pedagogikken. Videre skriver hun at et program som har påvist effekt ofte vil være manualbasert. Det innebærer at barnehagene i større eller mindre grad, må arbeide etter klare føringer nedfelt i en manual for at effekten skal sikres (Seland, 2020, s. 11).

Seland (2020, s. 33) trekker frem «De utrolige årene» (DUÅ) som eksempel på et evidensbasert program. De utrolige årene er en programserie som består av åtte moduler for både universalforebygging, målrettet forebygging og behandling av atferdsproblemer og samspillsvansker hos barn i alderen 0-12 år. Hun skriver at programmet er en del av en atferds orientert tradisjon, omtalt som kognitiv atferdsterapi. Programserien er utviklet av Carolyn Webster-Stratton, og benyttes i dag i mange land, blant annet USA, Canada, England, Danmark og Irland. Videre skriver Seland at programmet opprinnelig ble utviklet for å hjelpe barn med alvorlige problematferd og barn fra såkalte risikoutsatte eller ressursvake familier. Opplæring og implementering av programmet i skoler og barnehager i Norge ledes av Regionalt kunnskapssenter for barn og unge ved Universitetet i Tromsø, i nært samarbeid med de andre regionale kunnskapssenterene (Seland, 2020, s. 34).

4.0 Hermeneutisk tilnærming

I denne masteroppgaven undersøker jeg politiske dokumenter, i tillegg til transkriberte intervjuer jeg selv har utført av styrere. En sentral del av min studie blir å tolke tekster. Jeg har derfor valgt å innta en hermeneutisk og fenomenologisk inspirert tilnærming.

4.1 Hermeneutikk

Mårtensson og Puggaard (2019, s. 208) skriver at Hans-Georg Gadamer var en tysk filosof som betraktes som en av de store tenkere innenfor moderne hermeneutikk. En grunntanke i hermeneutikken er at vi alltid forstår noe ut ifra visse forutsetninger. Vi kan aldri møte verden forutsetningsløs skriver de. Videre skriver de at våre forutsetninger bestemmer hva som er forståelig og uforståelig for oss. Bondevik og Bostad (2003, s. 292) skriver at slike forutsetninger går under forskjellige navn hos forskjellige filosofer, men benevner i stor grad det samme. Det mest kjente begrepet er *forforståelse* eller *førforståelse*, som knyttes særlig til Hans Georg Gadamer (Bondevik & Bostad, 2003, s. 292).

I førforståelsen inngår mange komponenter, blant annet språk, trosoppfatninger, kulturelle forhold, sosiale normer, og personlige erfaringer. Disse faktorene er med på å prege forståelsesprosessen skriver Bondevik og Bostad (2003, s. 293). Videre skriver de at førforståelsen er en oppfatning, rettet mot et konkret og spesielt objekt som vi forholder oss til.

Som barnehagelærer, styrer og masterstudent i barnehagepedagogikk, vil jeg ha en forforståelse om barnehage. I intervjuene med barnehagestyrerne stiller jeg spørsmål om hvilke erfaringer og tanker de har om forskning og utviklingsarbeid i barnehagen. I disse intervjuene vil ikke jeg møte uten en forforståelse, jeg er styrer selv og har selv egne erfaringer og tanker om forsknings og utviklingsarbeid i barnehagen. Slik jeg forstår hermeneutikken, vil dette gi meg forutsetninger for hvordan jeg kommer til å fortolke de politiske dokumentene og intervjuene med styrerne. Jeg har jobbet i barnehagesektoren i over ti år, og jeg har siden starten hatt et brennende engasjement for barn og barnehagelæreryrket. Dermed vil jeg ha en forforståelse og et innsideblikk. Det vil si at i møte med de politiske dokumentene har jeg allerede meninger, erfaring og egne tanker rundt barnehagepolitikk. Som styrer har jeg erfaring i møte med politiske forventninger. Dette vil påvirke hvordan jeg fortolker tekstene. Etter analysen av de politiske dokumentene vil jeg kanskje ha en ny kunnskap og en ny forståelse, som vil inngå i forståelsen av hvordan jeg tolker intervjuene med

styrerne. Et annet viktig begrep i hermeneutikken beskriver Bondevik og Bostad (2003, s. 294) er forståelseshorisonter som danner totaliteten av alle oppfatninger og holdninger vi har. Formålet med denne oppgaven er å forstå og utvikle en helhetsforståelse rundt betydningen av politiske føringer og barnehagens innhold og oppgaver. Bondevik og Bostad (2003, s. 294) beskriver at forståelseshorizont ikke er det samme som førforståelse. Førforståelsen er de forventningene vi har til et bestemt objekt, for eksempel at jeg forventer at styrerne har meninger om forsknings og utviklings arbeid i barnehagen før jeg treffer dem. Videre skriver Bondevik og Bostad (2003, s. 294) at førforståelsen er noe vi er mer eller mindre bevisste på, noe vi har rettet oppmerksomheten mot, mens forståelseshorizonten representerer også alt det vi for øyeblikket ikke er oppmerksomme på (Bondevik & Bostad, 2003, s. 294). Dermed mener jeg at selv om jeg jobber som styrer selv, med mine erfaringer og tanker, vil det være mange ting jeg ikke har rettet oppmerksomheten min mot. Av den grunn mener jeg det er nyttig å intervjuere styrere som kan bidra til å utvide min forståelseshorizont.

Den hermeneutiske sirkel er et begrep i hermeneutikken, som betegner at all fortolkning består av stadige bevegelser mellom helhet og del, mellom det vi skal fortolke, og vår egen førforståelse, eller mellom det vi skal fortolke, og konteksten det skal fortolkes i (Bondevik & Bostad, 2003, s. 294-295). Slik jeg forstår dette, betyr det at når jeg skal tolke og analysere de politiske dokumentene og intervjuene med styrerne, må jeg se helhet og del i lys av hverandre, for å kunne forstå helheten. Dette vil kanskje gjøre at jeg ser helheten på nytt når jeg ser den i lys av en ny del. Bondevik og Bostad (2003, s. 297) skriver at fortolkninger vil ikke være absolutte og sikre. Meninger varierer fra person til person, fra kultur til kultur og fra periode til periode (Bondevik & Bostad 2003, s. 297). Det betyr at jeg vil ikke komme frem til en sikker viten. Målet med denne oppgaven er snarere å øke forståelsen og få en større innsikt. Selv om denne oppgaven ikke tar for seg absolutte sannheter, betyr det ikke at alt er usikkert. I mitt arbeid med analysene av de politiske dokumentene og intervjuene tilstreber jeg sannferdighet og redelighet. I transkripsjonen av intervjuene med styrerne gjengir jeg utsagn fra informantene så presise som mulig. Jeg tilstreber også å unngå tendensiøse tolkninger av de politiske dokumentene og intervjuene.

Bondevik og Bostad (2003, s. 291) skriver at det er vanlig å skille mellom to tradisjoner, hvor den siste kan knyttes til hermeneutikken. De skriver at i den ene tradisjonen mener man at forskeren skal se bort fra individuelle personers beskrivelser av seg selv og sine aktiviteter, fordi slike beskrivelser er subjektive og lite vitenskapelige. I den andre tradisjonen skriver Bondevik og Bostad at man mener at slike beskrivelser tvert imot har en viktig funksjon, fordi aktørenes beskrivelser av det de selv gjør, gir

deres handlinger mening og identitet. I denne oppgaven plasserer jeg meg i den siste tradisjonen. I møte med styrerne er jeg opptatt av å lytte til deres meninger, refleksjoner og erfaringer.

I denne oppgaven er jeg også inspirert av en fenomenologisk tilnærming. Johannessen, Tufte og Christoffersen (2019, s. 78) beskriver at fenomenologisk metode brukes for å studere verden slik folk oppfatter den. Målet er å gi en presis beskrivelse av aktørens egne perspektiver, opplevelser og forståelseshorisonter. Ett og samme fenomen oppleves individuelt ut fra hver persons interesser, bakgrunn og forståelse (Johannessen et al., 2019, s. 78). Ifølge Johannessen, Tufte og Christoffersen (2019, s. 169) er forskeren i fenomenologiske studier opptatt av innholdet i datamaterialet, som for eksempel hva en informant forteller i et intervju. Forskeren leser datamaterialet fortolkende og ønsker å forstå en dypere mening i enkeltpersoners erfaringer. Som nevnt er jeg selv barnehagelærer og jobber som styrer i en barnehage, og jeg vil dermed sitte med yrkeserfaring og bakgrunnsforståelse. I intervjuene med styrerne vil jeg gå inn i en verden som jeg selv er en del av, det vil bli viktig at jeg ikke legger min forståelse over på dem, men at vi sammen kan fortelle noe om våre subjektive opplevelser som igjen kan fortelle noe om vår felles virkelighet.

4.2 Kritisk tolkende tilnærming

Min studie bygger på kritisk lesning og analyse av politiske dokumenter. Ifølge Bae (2018, s. 26) sier innholdet i politiske dokumenter noe om forhold og tendenser på makronivå, og de kaster lys over hvordan rammebetingelser for barnehager påvirkes gjennom politiske prosesser. Videre skriver hun at i den grad man overlater til andre yrkesgrupper, for eksempel statsvitere, jurister eller økonomer, å ha kunnskap om for eksempel barnehage, risikerer man at disse yrkesgruppene overtar definisjonsmakten. Slik sett mener jeg det er nødvendig for barnehagelærere å skaffe seg kunnskap om politiske dokumenter i tillegg til å lese dem kritisk.

Bondevik og Bostad (2003, s. 259) skriver at positivismekritikken gjør seg gjeldende innenfor de fleste fagområder i dag. Positivism er blitt et slags «fy-ord» hevder Bondevik og Bostad (2003, s. 259) som man griper til når en enten mener at forskningsmetodene eller forskningsresultatene er for teknologiske, kvantitative, pragmatiske, nyttefokuseret, instrumentelle eller for matematiske og logiske. Med bakgrunn i dette vil jeg derfor i denne oppgaven gjøre en kritisk lesning av de politiske dokumentene jeg analyserer i kapittel 7.

5.0 Det instrumentalistiske mistaket

Hennum og Østrem (2016, s. 57) skriver at i 1970-årene kritiserer filosofen Hans Skjervheim pedagogikken for å blande sammen teknikk og etisk praksis. Pedagogikken hadde blitt for opptatt av å lage teorier på samme måte som man gjorde innenfor naturvitenskapen. Hennum og Østrem skriver videre at innen naturvitenskapen bruker man gjerne eksperimenter for å finne frem til årsak-virkning-forholdet, det vi gjerne kaller kausalitet. Når vi vet hva som er årsak og hva som er virkning, kan vi bruke denne kunnskapen til å finne frem til de beste og mest effektive midlene for å opp nå visse mål/virkning Hennum og Østrem (2016, s. 57). I sin artikkel «Det instrumentalistiske mistaket» skriver Skjervheim (1972, s. 1) at innen den etablerte pedagogikken misforstår en pedagogisk praksis som teknikk, det vil si at pedagogiske handlinger blir tolket etter en modell av tekniske handlinger. Han skriver videre at bak denne enkle innvendingen ligger det en rekke kompliserte vitenskapsteoretiske problemer. Skjervheim (1972, s. 6) forklarer at pragmatiske eller tekniske handlinger, er handlinger der enn har et mål, og i tillegg en kalkyle, basert på mer eller mindre godt verifisert eksperimentell kunnskap som gir retningslinjer for hvordan man kan nå målet. Pragmatiske handlinger er vellykkede når en på denne måten når det målet man har satt seg skriver Skjervheim.

Bondevik og Bostad (2003, s. 71) skriver at Skjervheim var opptatt av hvilke metoder som var best egnet til studier av mennesket og menneskets handlinger. Skjervheim ble sett på som en kritiker av positivismen. Videre skriver de (2003, s. 270) at positivismekritikken la vekt på at vi trenger et annet språk enn det som brukes i naturvitenskapen, når vi skal beskrive følelser, ønsker, motiver og sinnsstemninger. Vik (2014, s. 6) skriver at kritikken av den tekniske, instrumentelle pedagogikken er en gjenganger i den pedagogiske debatten i Norge. Hun skriver at det er tydelige likhetstrekk mellom den historiske epoken der Skjervheim fremførte sin kritikk og kritikken vi i dag opplever blir reist mot en del av barnehagens satsinger. Skjervheims perspektiver kan slik sett knyttes til debatten om satsingene på tidlig innsats og standardiserte programmer. Vik (2014, s. 6) skriver at behovet for objektiv og sann kunnskap er en grunnleggende premis i arbeidet med tidlig innsats, slik det beskrives i styringsdokumentene. Videre skriver hun at Skjervheim hevdet, for 40 år siden at streben etter objektivitet i tråd med et naturvitenskapelig paradigme begrenset pedagogikken.

I «Eit grunnproblem i pedagogisk filosofi» tar Skjervheim (1992, s. 66) opp spørsmålet om den tekniske oppfatningen av pedagogikken er adekvat og om den tekniske mål-middel-modellen er adekvat som grunnmodell, når en vil prøve å forstå hva pedagogikk er. Han (1992, s. 67) mener at

dette er et avgjørende pedagogisk filosofisk grunnproblem. Videre skriver Skjervheim at den tekniske oppfatningen ikke er adekvat og at den tekniske mål-middel-modellen ikke kan brukes som modell i pedagogisk tenkning. Videre spør Skjervheim (1992, s. 68) om pedagogikken kan beskrives som kunst? men stiller seg kritisk til dette, og mener at det er en dårlig sammenligning. Han aviser at pedagogikken er en kunstform, fordi kunsten kan knyttes til teknikken og det praktiske. Pedagogen har ikke sitt materiale tilgjengelig, som er en forutsetning for teknikken og kunsten (Skjervheim, 1992, s. 68). Videre skriver Skjervheim at det i teknikken er et subjekt/objekt forhold, der subjektet har makt over og kan forme objektet, slik en billedhogger kan forme et stykke marmor til en statue, eller en ingeniør kan forme stål og krom til en bil. I den pedagogiske situasjonen er det derimot snakk om et subjekt/subjekt forhold, der makta ikke entydig ligger hos den ene parten (Skjervheim, 1992, s. 68). Skjervheim skriver videre at en av hovedteoriene i pedagogikken går tilbake til Rousseau. Her er det ikke snakk om å forme elevene, men om frie vokster. Eleven er ikke et materiale som kan formes, men et individ under utvikling, som må få nok spillerom til å utvikle seg fritt skriver Skjervheim (1992, s. 68). Ifølge Skjervheim kan denne tenkningen henge sammen med en kritikk av samfunnet og samfunnets normer, som setter for trange grenser for utviklingen og som hemmer individet i sin utvikling. Jeg mener denne teksten kan være med i diskusjonen om hvilket syn på barn som formidles i de politiske dokumentene, ligger det et subjekt/subjekt forhold til grunn? Er barnets beste i sentrum eller er det samfunnets beste som er i fokus? Vik (2014, s. 6) skriver at det instrumentelle grunnlaget kan i Skjervheims terminologi kunne bidra til at barn fremmedgjøres og blir tilskuer til sin egen utdannelsesprosess. Hennem og Østrem (2016, s. 58) skriver at Skjervheim mente at det fantes et alternativ til instrumentalismen og den tekniske måten å forholde seg til andre mennesker på. Det er å betrakte pedagogikk som etisk praksis. En etisk praksis springer ut av de prinsippene som er nedfelt i Kants kategoriske imperativ, at vi skal handle ut fra universelle normer, og at vi ikke kan bruke andre mennesker som et middel uten samtidig å betrakte dem som mål (Hennem & Østrem, 2016, s. 58).

6.0 Metode

I denne delen skal jeg ta for meg de metodiske valgene jeg har gjort i min studie. Ifølge Repstad (2007, s. 15) er det hva som skal studeres som bør avgjøre hvilken fremgangsmåte man velger å benytte seg av. For å si noe om valg av metode, begynner jeg med å legge frem prosessen i prosjektet, før jeg forklarer bruken av de ulike metodene.

I jobben som barnehagestyrer opplever jeg, i tillegg til at jeg hører fra kolleger, leser i offentlige debatter og i faglitteratur, at barnehagefolk er uenig i mye av det som fra politisk hold blir innført i barnehagene som «god barnehagepedagogikk». Dette førte meg til temaet mitt som startet med dette utgangspunktet:

- *Kritisk perspektiv på barnehagepedagogikkens retning. Med søkelys på nordisk barnehagetradisjon.*
- *Hvilken type forskning vektlegges i utviklingen av barnehagens innhold?*
- *Hvordan kan barnehageforskning og politikk påvirke barnehagens innhold på godt og vondt?*

I starten tenkte jeg først at det ville være interessant og gjøre en studie av nordisk barnehageforskning, hvor jeg ønsket å rette søkelys på om det finnes noen tendenser, og om man kunne se en sammenheng mellom tendensene og for eksempel finansieringsform. Prøve og etablere en slags status innenfor feltet de tre siste årene.

Jeg startet derfor arbeidet med å søke frem forskning gjort de tre siste årene. Etter noen søk fant jeg ut at et søk på forskning gjort de tre siste årene, kunne bli et litt snevert søk. Derfor bestemte jeg meg for å utvide til de siste fem årene. Jeg valgte fem år for å avgrense og ikke gape over for stort. Da jeg begynte å søke forstod jeg at det var mye å finne. Det var kaotisk, og jeg opplevde det som vanskelig å få oversikt. Jeg tenkte derfor det ville være lurt med en konkretisering og vurderte å gå inn i tema kvalitet. Etter noen runder kom jeg frem til at det kunne være uheldig og avgrense så konkret så tidlig. Jeg gjorde derfor noen avgrensninger ved å gjøre en slags liten review-studie. I første runde leste jeg abstrakt/sammendrag, og så på hva som var forskningsspørsmålet, og hvilke metoder som var benyttet i forskningen. Slik fikk jeg ganske raskt sett om noe var relevant. Jeg brukte data basen Oria til universitetsbiblioteket, Chrisin og NB-ECEC (Nordic Base of Early Childhood Education and Care). I søkene brukte jeg søkeordet: Barnehageforskning og huket av for de fem siste årene. I tillegg huket jeg av for vitenskapelige publikasjoner, fagfellelvurdert og ikke fagfellelvurdert der det var mulig. Databasene har litt ulike søkefunksjoner og det var ikke mulig å bruke alle de samme kriteriene. Jeg brukte også sosiale medier som Facebook og gruppen Kritiske blikk på barnehagefeltet, barnehage.no, Utdanningsnytt.no, og andre barnehagerelaterte forum på nett. Disse forumene tok meg til mye interessant forskning. Som nevnt i innledningen ble jeg spesielt interessert i rapporten som ble publisert 31.01.22 via Universitetet i Stavanger. Forskningsrapporten om trender i nordisk barnehageforskning. I forbindelse med rapportens publisering ble jeg gjort oppmerksom på at rapporten bruker forhåndsbestemte kvalitetskriterier for å inkludere eller

ekskudere forskning. Slik sett så det ut til at databasen har ekskludert fagfelleverdert forskning. Jeg prøvde meg derfor på noen søk i data basen. Jeg søkte på forskere som jeg mente var relevante for barnehageforskningen som for eksempel: Anne Greve, som ga 3 treff (2007,2019 og 2012), Lars Løvlie 0 treff, Ann Merete Otterstad 0 treff, Nina Winger 3 treff (2016,2015,2017), Thomas Moser 21 treff, Mari Pettersvold 1 treff. For å sammenligne gjorde jeg de samme søkene i Chrisin og Oria. Chrisin ga for eksempel Anne Greve 13 treff, når jeg søkte på vitenskapelige artikler. Lars Løvlie ga 6 treff i Chrisin med samme kriterier. Oria ga Anne Greve 14 treff og Lars Løvlie 6 treff. Oria hadde en litt annen søker funksjon, der huket jeg av for avansertsøk, og søkte på faglitterære bøker de siste 10 årene.

Det er ikke sikkert at det var en god måte å søke på, men poenget var å danne et bilde. Jeg har kun gjort et lite og snevert søk i databasen NB-ECEC, men synes det er interessant at Thomas Moser som er en av de som står bak utarbeidelsen av rapporten fikk flest treff. Dette førte meg til å tenke over hvem det er som definerer hva som er «god forskning» og hva som blir frontet som viktig forskning for barnehagefeltet. Jeg bestemte meg derfor for å lese stortingsmeldinger. Hennem & Østrem (2016, s. 113) skriver at barnehagelærere som profesjonsutøvere må være seg bevisst at pedagogikk og profesjonsutøvelse aldri kan isolere seg fra politikken. I stortingsmelding nr. 24 (2012- 2013, s. 24) oppdaget jeg at departementet beskriver at de vil etablere et nasjonalt kunnskapssenter for utdanning. Kunnskapssenteret skal oppsummere resultater fra den nasjonale og internasjonale utdanningsforskningen, herunder forskning om barnehager (Meld. St. 24 (2012-2013), 2013). Med tanke på at rapporten om trender i nordisk barnehageforskning (Furunes et al., 2022, s. 7) er utviklet av kunnskapssenteret for utdanning og beskriver at databasen vil være en viktig kunnskapsbase for barnehagelærerstudenter, barnehagelærere og ledere, lærerutdannere, forskere og beslutningstakere på nasjonalt nivå, mener jeg det er grunn for å undre seg over sammenhengen mellom politiske føringer og hvilken forskning som presenteres for barnehagene?

På bakgrunn av dette ønsket jeg derfor i min masteroppgave å se nærmere på hva politiske dokumenter sier om barnehageforskningen de siste årene, og hvilken betydning dette kan få for barnehagens innhold og oppgaver. Jeg formulerte derfor to forskningsspørsmål:

- *Hva sier politiske dokumenter om barnehageforskningen, og hvordan kan politiske føringer påvirke barnehagens innhold?*

- *Hvilke refleksjoner og erfaringer har barnehagestyrere om barnehageforskning og utviklingsarbeid i barnehagen?*

Jeg ønsker i denne oppgaven å se om det er noen tendenser til at politiske føringer kan prege valg av hvilken forskning som anvendes i barnehagen, og hvilken betydning dette kan få for barnehagens innhold.

For å belyse mitt første forskningsspørsmål vil jeg gjøre dokumentanalyse av utvalgte politiske dokumenter. For å belyse mitt andre forskningsspørsmål mener jeg det er relevant å intervju noen barnehagestyrere fra ulike bydeler i Oslo. Målet med intervjuene er å få kjennskap til hvordan styrere forholder seg til, får/skaffer seg tilgang til og jobber faglig med forskning på barnehagefeltet. Jeg er interessert i å finne ut av hva slags forskning styrerne forholder seg til. Finner de frem til forskning selv, eller kommer forskningslitteratur inn i barnehagen via prosjekter? Opplever de for eksempel autonomi i faglig utviklingsarbeid?

6.1 Kvalitativt forskningsdesign

I min studie har jeg valgt en kvalitativ metode. Repstad (2019, s. 16) skriver at man i kvalitative metoder kan bruke teksten som det sentrale uttrykket og arbeidsmaterialet. Når forskeren observerer miljøer, intervjuer eller samtaler med personer nedtegnes det felt- eller observasjonsnotater som blir grunnlaget for den videre analysen (Repstad, 2019, s. 17). I min masteroppgave vil jeg utføre intervjuer av styrere og analysere fire politiske dokumenter som vil være med på å kaste lys over min problemstilling.

6.2 Dokumentanalyse

For å belyse det første forskningsspørsmålet har jeg i min studie analysert fire politiske dokumenter som har hatt betydning for barnehagefeltet. Repstad (2019, s. 103) skriver at man i en dokumentanalyse leser et skriftlig materiale og gjør bruk av det i analyse i den grad man finner at det er med på å kaste lys over ens egen problemstilling.

Jeg tok for meg ett og ett dokument og leste gjennom dem i sin helhet, deretter gikk jeg systematisk inn i tekstene og lette etter hva som ble skrevet rundt forskning, forskningsmetoder, kompetanseheving og faglig satsninger.

6.3 Intervju

For å belyse mitt andre forskningsspørsmål om hvilke erfaringer styrere i barnehagen har med forsknings og utviklingsarbeid, har jeg valgt intervjuer som metode. Repstad (2019, s. 24) skriver at kvalitative studier ofte er av avgrensede miljøer, med et mål om å gi en helhetlig beskrivelse av prosesser og særtrekk i dette miljøet. Det er naturlig å benytte kvalitative forskningsmetoder i tilfeller når resultatene er vanskelige målbare. Jeg har intervjuet fire styrere. Jeg ønsket å få et innblikk i hvilket forhold styrere har til forskning og utviklingsarbeid i barnehagen. Fokuset var å finne ut av hvordan forskningslitteratur finner veien inn i barnehagen, hvordan politiske føringer kan prege arbeidet, hvordan forskning presenteres, og hvilke erfaringer og tanker styrere har om forsknings og utviklingsarbeid i barnehagen? I tillegg var jeg interessert i å finne ut av om styrere opplever at de har autonomi til å velge relevante utviklingsprosjekter for sine barnehager. Hvilke synspunkter har de, og hvordan vurderer de arbeid med forsknings og utviklingsarbeid i barnehagen? Repstad (2019, s. 23) skriver at hvis man vil ha innsikt i grunntrekk og særpreg i et bestemt miljø, uten at du er opptatt av hvor hyppig noe forekommer eller hvor vanlig noe er, bør man bruke kvalitative intervjuer. Kvalitative tilnæringsmåter beskriver nyansert «det som fins», og er mindre opptatt av hvor ofte det fins (Repstad, 2019, s. 23). Jeg er ikke opptatt av å finne ut hvor ofte noe finnes, men prøve å finne ut av om det er noen grunntrekk og felles opplevelser blant styrerne. Ifølge Johannessen, Tufte og Christoffersen (2019, s. 143) er kvalitative intervjuer en metode som er mye brukt for å samle inn eget materiale. Det er en fleksibel metode som kan brukes nesten overalt og gjør det mulig å få fylldige og detaljerte beskrivelser av det vi studerer. Derfor bestemte jeg meg for å utføre intervjuer av styrere. Jeg ønsket å intervju et bredt utvalg av styrere, derfor valgte jeg å avgrense til Oslo. Oslo har mange bydeler hvor praksisen kan sees å være noe ulik.

I utgangspunktet ønsket jeg å intervju ca. seks styrere fra ulike bydeler i Oslo. Sluttresultatet ble fire styrere fra tre ulike bydeler, tre fra kommunale barnehager og en fra private barnehager. Det var utfordrende å rekruttere deltakere, og flere trakk seg. De som trakk seg, oppga ingen grunn til hvorfor de ikke ønsket å delta allikevel. Jeg sendte dem flere e-poster, men fikk ikke svar tilbake. Derfor ble det fire informanter.

I forkant av intervjuene utarbeidet jeg et informasjonsskriv og en intervjuguide med noen hovedspørsmål. Jeg brukte ikke denne slavisk, men mer som en huskeliste. Repstad (2019, s. 78) skriver at det kan være en fordel at en intervjuguide er stikkordsmessig og ikke detalj formulert, slik vil intervjueren bli nødt til å formulere de konkrete utsagnene muntlig i situasjonen, og det hele vil få preg av å være en naturlig samtale. Det vil også kanskje bli nødvendig og justere intervjuguiden

underveis i prosjektet. Et fleksibelt og ledig intervju er ikke det samme som en uforberedt samtale skriver Repstad (2019, s. 79). Tvert om krever et godt intervju at man på forhånd tenker grundig gjennom hvilke temaer man vil ta opp. Slik kan man unngå å havne i irrelevant snakk (Repstad, 2019, s. 79). Selv om jeg tenkte at intervjuene skulle være mer som en fleksibel samtale, utarbeidet jeg noen fullstendige hovedspørsmål (vedlegg 2) slik at jeg ikke skulle bli distraheret om samtalen skulle føre oss bort fra det jeg var interessert i å finne ut av. I tillegg forberedte jeg noen oppfølgingsspørsmål.

I intervjuene benyttet jeg meg av lydbåndopptaker. Repstad (2019, s. 84) skriver at de fleste erfarne forskere og metode skribenter anbefaler å bruke lydbåndopptaker ved forberedte, kvalitative intervjuer. Jeg er veldig glad for at jeg valgte å bruke lydbåndopptaker. Jeg opplevde at intervjuene fikk en god flyt og at jeg kunne konsentrere meg om å lytte og stille oppfølgingsspørsmål, isteden for å stresse med å huske og notere ned alt som ble sagt. I tillegg opplevde jeg at informantene lettere kunne snakke fritt, uten å ta hensyn til at jeg skulle få tid til å skrive ned viktige utsagn. I starten merket jeg at noen av informantene kanskje var litt ukomfortable med at det skulle tas opp på lydbånd. Jeg passet derfor på å informere nøye om at opptakene kun var for mine ører, for å lette jobben min underveis i intervjuene. I starten opplevde jeg at noen av informantene allikevel var litt oppmerksomme på lydbåndopptakeren, men etter hvert som vi fikk satt i gang praten, opplevde jeg at de glemte den. Jeg brukte Nettskjema.no og appen diktafon på mobilen som lydbåndopptaker. Det er ikke mulig å lytte til opptakene på mobilen. Opptakene kan kun lyttes til via internettsiden Nettskjema.no, hvor man må lage en passordbeskyttet bruker. Dette gjøres for å ivareta personvern og for at lydopptakene ikke skal havne på avveie.

Intervjuene jeg utførte ble mer som en liten gruppesamtale. Johannessen, Tufte og Christoffersen (2019, s. 144) skriver at en gruppesamtale er en form for kvalitativt intervju, der en moderator organiserer og styrer en diskusjon mellom seks til tolv deltakere rundt et tema. Jeg hadde ikke seks til tolv deltakere, men utførte to intervjuer med to informanter i hvert intervju pluss meg selv. Det ble en slags liten gruppesamtale. Johannessen, Tufte og Christoffersen (2019, s. 144) skriver videre at en godt sammensatt gruppe gir verdifull kunnskap om hva som er sentralt og viktig innenfor et bestemt tema, og egner seg når forskeren ønsker å avdekke en bredde av synspunkter, holdninger, erfaringer og fortolkninger framfor fylldige og detaljert informasjon fra enkeltindivider. Kvale og Brinkmann (2019, s. 20) skriver at det kvalitative forskningsintervjuet søker å forstå verden sett fra intervjupersonenes side, å få frem betydningen av folks erfaringer. Målet med mine intervjuer var å lytte til styrernes synspunkter, tanker og erfaringer om forskning og utviklingsarbeid i barnehagen.

I begge intervjuene hadde jeg to informanter som kjente til hverandre fra før. Dette var et bevisst valg i det første intervjuet. Jeg ønsket å prøve meg litt frem og se hva som fungerte. Intervjuet ble utført uforstyrret på den ene styrerens kontor. Den andre styreren har jobbet der tidligere, så det følte som et naturlig sted og begge virket trygge på det. Jeg opplevde at intervjuet var vellykket og at vi hadde hatt en morsom, men også alvorlig god faglig samtale. Når jeg begynte å runde av samtalen sa den ene informanten, «er vi ferdige allerede?», noe jeg tolker som at det har vært en god opplevelse. Utfordringen var å gi informantene like mye plass. Når jeg transkriberte intervjuene i etterkant, kan jeg se at den ene informanten tar litt større plass enn den andre, og at jeg kanskje gikk glipp av mulighet til å utvide noen viktige synspunkter fra informanten som ikke tok like mye plass. Samtidig opplevde jeg at informantene som tok stor plass, hadde mye å dele med meg, noe som har vært med på å berike prosjektet. I tillegg opplevde jeg at informantene tok intervjuene svært seriøst. Jeg opplevde at de hadde et stort engasjement for barnehagefeltet og at dette engasjementet gjorde at de var opptatt av å dele informasjon, refleksjoner og erfaringer med meg.

I det andre intervjuet valgte jeg å gjøre det samme. Dette var også to informanter som kjente til hverandre. I dette intervjuet satt vi hjemme hos den ene styrerne fordi det var noe de ønsket og vi kunne sitte uforstyrret. Jeg opplevde også her at dette fungerte godt og at det ble en god flyt. Jeg opplevde i begge intervjuene, at informantene følte på en trygghet til å si det de mente og ikke holde noe tilbake. Med erfaringene fra det første intervjuet, hadde jeg i tankene at jeg måtte være mer oppmerksom på å gi informantene like mye plass, og følge opp viktige utsagn. Det var en utfordring også i dette intervjuet, men jeg opplevde en litt bedre flyt og at jeg fulgte tettere opp begge informantenes utsagn.

6.4 Det empiriske materialet

Som nevnt har jeg jobbet i barnehage i over ti år og jobber nå som styrer selv. Dermed har jeg opparbeidet meg et stort faglig nettverk og kjenner derfor mange styrere. I første runde ønsket jeg å intervju styrere jeg ikke kjente. Jeg sendte derfor ut e-poster med informasjonsskriv (vedlegg 1) og spørsmål om å delta i prosjektet til ulike styrere. Jeg fant mailadresser ved og google barnehager. Dette ga ikke særlige gode resultater og jeg fikk ikke tak i informanter på denne måten. Derfor valgte jeg å rekruttere i eget faglig nettverk. Jeg unngikk informanter fra egen bydel og nærmeste nettverk. Repstad (2019, s. 58) skriver at den gode nøkkelinformanten er samarbeidsvillig og motivert til å fortelle, har en viss upartiskhet i forhold til settingen og har evne til å meddele seg. Jeg valgte

informanter som er styrere og som jeg vet er barnehagelærere. Informantene er fagpersoner som jeg trodde ville være interessert i temaet og som derfor har grunn til å meddele seg. I tillegg var det viktig for meg å velge ulike typer informanter. En av styrerne er fra private barnehager og tre fra kommunale barnehager fra ulike bydeler. Jeg skulle gjerne hatt med flere fra private barnehager, men det var utfordrende å rekruttere. Allikevel opplever jeg at informantene representerer en bred gruppe, da de kommer fra ulike bydeler og har bred erfaring fra barnehagefeltet.

For å anonymisere styrerne har jeg gitt dem fiktive navn: Jenny, Mina, Sigrid og Vilde. Jenny har lang erfaring som styrer og har jobbet i ulike roller i barnehagen i over tretti år, hun har litt videreutdanning i tillegg til styrerutdanning. Mina, Sigrid og Vilde har også lang erfaring, alle har jobbet i barnehage i over ti år og alle har startet på en masterutdanning, og annen videreutdanning. Vilde har også styrerutdanning. Jenny, Sigrid og Mina jobber i kommunale barnehager i ulike bydeler i Oslo. Vilde jobber også i Oslo, men i en liten enkeltstående privat barnehage. Det første intervjuet var med Jenny og Mina. Det andre intervjuet var med Vilde og Sigrid.

Mitt empiriske materiale består av lydopptak på 54 minutter og 27 sekunder ut ifra to intervjuer med de fire styrerne. Lydopptakene ble transkribert til 31 A4 sider. Jeg jobbet lenge med transkripsjonene og hørte på lydopptakene flere ganger, for å gjøre en så presis transkripsjon som mulig. Jeg transkriberte intervjuene først ordrett, deretter leste jeg dem flere ganger for så å lage noen kategorier som gikk igjen. Ved å ha jobbet så grundig med det empiriske materiale føler jeg at jeg kjenner materialet godt. Det har ikke vært enkelt, men allikevel gjort prosessen med å plukke ut det mest relevante for oppgaven noe enklere.

6.5 Å forske i eget felt

I arbeidet med dette prosjektet har jeg prøvd å ta på meg en forskerrolle, men jeg er jo egentlig barnehagelærer, masterstudent og barnehagestyrer. Jeg har flere års erfaring fra barnehage og har jobbet meg gjennom ulike roller. Jeg har vært vikar, assistent, pedagogisk leder og nå styrer. Dette vil si at jeg har nær kjennskap til feltet og en bred erfaring innenfor barnehage som er med på og danne grunnlag for mine perspektiver. Jeg vil derfor ha en forforståelse og et innsideblikk. I tillegg har jeg et stort engasjement for temaet i oppgaven fordi jeg står i situasjonen selv som styrer. Dette har preget både valg av de politiske dokumentene og utformingen av spørsmålene til informantene. I møte med de politiske dokumentene har jeg allerede meninger, erfaring og egne tanker rundt barnehagepolitikk. Som styrer har jeg erfaring i møte med politiske forventninger. Dette vil påvirke

hvordan jeg fortolker tekstene. I intervjuene med styrerne går jeg inn i en verden som jeg selv er en del av og kjenner godt til, det er viktig at jeg ikke legger min forforståelse over på informantene. Målet er at vi sammen kan fortelle noe om våre subjektive opplevelser.

6.6 Etikk

Johannessen, Tufte og Christoffersen (2019, s. 85) skriver at den nasjonale forskningsetiske komitéen for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) har vedtatt forskningsetiske retningslinjer og viser til særlig tre typer hensyn som en forsker må tenke gjennom: informantens rett til selvbestemmelse og autonomi, forskerens plikt til å respektere informantens privatliv og forskerens ansvar for å unngå skade. Videre skriver de at informantens rett til selvbestemmelse og autonomi, går ut på at den som spørres om å delta, den som deltar, og den som har deltatt tidligere i en undersøkelse, skal kunne bestemme over sin deltakelse. Vedkommende skal gi informert og frivillig samtykke til å delta, og på hvilket som helst tidspunkt kunne trekke seg uten noen form for ubehag eller negative konsekvenser (Johannessen et al., 2019, s. 86). I mitt prosjekt har jeg utformet et informasjonsskriv og samtykkeskjema. Alle informantene ble forklart sine rettigheter. Repstad (2019, s. 82) skriver at prinsippet om informert samtykke i høy grad gjelder for kvalitative intervjuer. I tillegg gjelder visse formelle regler knyttet til personvern. Det er begrensninger for lagring av opplysninger som kan knyttes til identifiserbare personer. I tillegg kreves det en godkjenning for å opprette personregistre, og man må sende inn et meldeskjema til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) som administrerer denne ordningen (Repstad, 2019, s. 82). Jeg har meldt inn mitt prosjekt til NSD. Jeg kan kun beholde mitt empiriske materiale i en gitt periode før det må slettes. Alle informantene som nevnes i oppgaven har fått fiktive navn og anonymiseres i analysen.

7.0 Analyse av politiske dokumenter

Gjennom analyser av politiske dokumenter har jeg prøvd og finne svar på det første forskningsspørsmålet mitt:

- *Hva sier politiske dokumenter om barnehageforskning, og hvordan kan politiske føringer påvirke barnehagens innhold?*

Jeg har analysert tekstene med utgangspunkt i hva politiske føringer sier om barnehageforskning og om disse kan ha betydning for barnehagens innhold. Som nevnt tidligere skriver Bae (2018, s. 26) at

innholdet i de politiske dokumentene sier noe om forhold og tendenser på makronivå, og de kaster lys over hvordan rammebetingelser for barnehager påvirkes gjennom politiske prosesser. Begrunnelsen for valg av disse dokumentene grunner derfor i at disse har hatt stor betydning for barnehagepolitikken de siste årene.

Jeg har valgt: *St.meld. nr. 16 ... og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslanglæring (2006-2007)*, *St.meld. nr. 41 (2008-2009) Kvalitet i barnehagen og Meld. St. 24 (2012 -2013) Framtidens barnehage*. I tillegg har jeg valgt *Barnehagen for en ny tid - Nasjonal barnehagestrategi mot 2030* som er en strategi av nyere dato. Jeg har valgt denne for å se om det har skjedd noen endringer i perioden 2006-2023.

I denne analysen vil jeg derfor undersøke hva disse politiske dokumentene skriver om barnehageforskning, faglige satsninger og kompetanseheving.

7.1 Stortingsmelding nr. 16 ... og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslanglæring (2006-2007)

I denne meldingen belyser regjeringen mål om sosial utjevning. Regjeringen tydeliggjør i meldingen at de vil føre en aktiv politikk for å redusere forskjellene i samfunnet. I tillegg blir tidlig innsats satt som et mål for arbeid i barnehagene.

7.1.1 Tidlig innsats

I meldingen beskrives det at mulighetene ligger i tidlig innsats. Dette uttrykkes slik:

Regjeringen ønsker å forbedre utdanningssystemets evne til å møte den enkeltes behov gjennom å tilrettelegge opplæringen på en god måte. Tidlig innsats er en nøkkel i dette arbeidet. Tidlig innsats må forstås både som innsats på et tidlig tidspunkt i barns liv, og tidlig inngripen når problemer oppstår eller avdekkes i førskolealder, i løpet av grunnopplæringen eller i voksen alder (Meld. St. 16 (2006-2007), s. 10).

Det skrives at utdanningssystemets evne til å møte den enkeltes behov må forbedres og at tidlig innsats kan være en nøkkel i arbeidet. Tidlig innsats blir her trukket frem som et verktøy for å utjevne sosiale forskjeller så tidlig som mulig.

7.1.2 Forskning om hva som har effekt

Videre skrives det i meldingen at det finnes lite forskning om utdanning. Det skrives at forskning om læring har lenge vært underfinansiert og står ikke i forhold til sektorens betydning, omfang og kunnskapskrav (Meld. St. 16 (2006-2007), s. 66). Det uttrykkes derfor at departementets formål blir å øke forskningen om læring og undervisning. Det skrives at:

For få utviklingsprosjekter, både i barnehage og i skole, tar utgangspunkt i forskning og kunnskap om hva som har effekt. Departementet ønsker å bistå i dette arbeidet, blant annet ved å bidra til å utvikle verktøy som har dokumentert effekt, og ved å fremme et mer kunnskapsbasert utviklingsarbeid og derved bedre praksis i skole og barnehage (Meld. St. 16 (2006-2007), s. 66).

Her skrives det at det er for lite forskning om hva som virker og at departementet ønsker å bidra med og oppfordrer til mer slik forskning. I tillegg skriver de at de vil bistå i arbeidet ved å blant annet utvikle verktøy som har dokumentert effekt, og fremme et mer kunnskapsbasert utviklingsarbeid og derved bedre praksis. Det skrives ikke noe om hva slags type verktøy de mener har dokumentert effekt, som kan fremme et mer kunnskapsbasert utviklingsarbeid, og gi en bedre praksis i skole og barnehage.

7.2 Stortingsmelding nr. 41 (2008-2009) Kvalitet i barnehagen

I stortingsmelding nr. 41 (2008-2009) trekkes det frem at det på den tiden ble nådd en milepæl i norsk barnehagehistorie. I 2009 trådte retten til barnehageplass i kraft, noe som har vært med på å endre synet på barnehagefeltet (Meld. St. 41 (2008-2009), s. 5).

7.2.1 Kvalitet i tilbudet

Barnehagetilbudet endret seg fra å være et tilbud til noen få barn, til å bli et velferdsgode for alle barn. I meldingen kommer det til uttrykk slik:

Det store flertallet av barn i alderen ett til fem år tilbringer mye tid i barnehagen.

Barnehagen har derfor en viktig rolle i samfunnet og et stort medansvar for at barn får en

trygg og god oppvekst (Meld. St. 41 (2008-2009), s. 5). I løpet av få tiår har barnehagetilbudet gått fra å være et tilbud til de få, til å bli et universelt velferdsgode. I 1975 hadde 7 prosent av barn i alderen 1-5 år barnehageplass, og i dag går 87 prosent av barn i denne aldersgruppen i barnehage (Meld. St. 41 (2008-2009), s. 7). I den offentlige debatten har det vært uttrykt bekymring for at den raske utbyggingen skulle gå utover kvaliteten på tilbudet til barna. Stortingsmeldingen gir derfor en grundig tilstandsbeskrivelse av kvaliteten i sektoren (Meld. St. 41 (2008-2009), s. 7).

Stortingsmelding nr. 41 beskriver at barnehagen har fått en viktig samfunnsrolle og et større ansvar. Dette kommer til syne ved hjelp av statistikk, barnehagen er ikke lenger noe få barn benytter seg av, men et universelt velferdsgode for nesten alle barn. Fokuset er ikke lenger på nok barnehageplasser, men på om tilbudet er av god kvalitet. Det beskrives en økt interesse for barnehagefeltet og på å sikre kvalitet i barnehagetilbudet.

7.2.2 Mennesket som samfunnets viktigste ressurs, tidlig innsats og sosial utjevning

Videre vil jeg trekke frem at det i stortingsmelding nr. 41 også beskrives et behov for sosial utjevning. Tidlig innsats blir her også trukket frem som et mål, og menneskene beskrives som samfunnets viktigste ressurs. Dette kommer til uttrykk slik:

I Soria Moria-erklæringen heter det at «Menneskene er samfunnets viktige ressurs. Derfor er satsingen på barn, utdanning og forskning noe av det viktigste vi som samfunn kan gjøre. Både for å gjøre samfunnet rikere, men også for å gjøre menneskers liv bedre». (Meld. St. 41 (2008-2009), s. 5). Et barnehagetilbud av høy kvalitet kan bidra til sosial utjevning, tidlig innsats og livslang læring. Deltakelse i barnehagen og øvrige utdanningssystemer har stor innvirkning på sosiale forskjeller senere i livet (Meld. St. 41 (2008-2009), s. 5). Dette underbygges av forskning som viser at forebyggende arbeid lønner seg og at tidlig innsats i småbarnsalderen gir stor avkastning både for den enkelte og for samfunnet» (Meld. St. 41 (2008-2009), s. 6).

Det påpekes her at mennesket er samfunnets viktigste ressurs og at det derfor bør satses på barn, utdanning og forskning. For å gjøre samfunnet rikere og menneskers liv bedre. Det hevdes at dette kan gjøres ved å sikre et barnehagetilbud av høy kvalitet, som kan bidra til sosial utjevning, tidlig innsats og livslang læring. Det sies lite om hvordan høykvalitetsbarnehager kan gjøre barnas liv

bedre. Det er grunn til å spørre om politikerne tenker at disse barna ikke vil fortsette å være levekårsrammet fordi de går i høykvalitetsbarnehager. Forskningen det henvises til i meldingen er gjort av økonomene James Heckman og Flavio Cunha som begge hører til universitetet i Chicago, Department of Economics. I tillegg henvises det til NOU 2009:10 Fordelingsutvalget, Mogstad og Rege 2009, som hører inn under Finansdepartementet. Derfor mener jeg det er grunn til å spørre om det her ligger et økonomisk bakteppe, til hva man er opptatt av som kommer samfunnet til nytte til grunn, istedenfor å tenke barnets beste? Videre påpekes det at mennesket er samfunnets viktigste ressurs og det beskrives at forebyggende arbeid lønner seg. Det trekkes frem at dette underbygges av forskning, som viser at tidlig innsats i småbarnsalderen gir stor avkastning for samfunnet. I den løpende teksten henvises det til at «dette underbygges også av forskning som viser...». Henvisningen til den aktuelle forskningen, markeres som en fotnote med liten skrift i bunnen av teksten. For eksempel gjøres det på dette sitatet: «Dette underbygges av forskning som viser at forebyggende arbeid lønner seg og at tidlig innsats i småbarnsalderen gir stor avkastning både for den enkelte og for samfunnet» (Meld. St. 41 (2008-2009), s. 6).

7.2.3 Effektstudier

I meldingen (2008-2009, s. 42) beskrives det videre i kapittel om kunnskap om barnehager at barnehagesektoren er underforsket. I tillegg påpekes det at det har vært lite effektstudier og undersøkelser med vekt på større samfunnsmessige sammenhenger som barnehagen inngår i. Dette beskrives slik:

Barnehagesektoren har gått gjennom store forandringer i løpet av de siste årene og står fortsatt overfor betydelige endringer i tiden som kommer. Dette påvirker i stor grad behovet for statistikk, forskning og utredninger. Departementet vurderer barnehager, som et fortsatt underforsket område. I forhold til sektorens størrelse og betydning for barn, foreldre og samfunn (Meld. St. 41 (2008-2009), s. 46). Forskning om barnehagesektoren har i stor grad dreid seg om problemstillinger knyttet til antall og fordeling av barnehageplasser (Meld. St. 41 (2008-2009), s. 42). Skandinavisk forskning i 2007 dreier seg i stor grad om temaer som kommunikasjon, relasjoner mellom barn og voksen og barns læringsprosesser. Effektstudier og undersøkelser med vekt på større samfunnsmessige sammenhenger som barnehager inngår i, ble viet mindre oppmerksomhet (Meld. St. 41 (2008-2009), s. 42).

Det beskrives at barnehagesektoren er i endring. Noe som gir økt behov for statistikk, forskning og utredning. Det påpekes at barnehagefeltet er underforsket og at skandinavisk forskning i 2007 i stor grad har dreid seg om temaer som kommunikasjon, relasjoner mellom barn, voksen og barns læringsprosesser. Det trekkes frem at det ble lagt mindre vekt på effektstudier og undersøkelser med vekt på større samfunnsmessige sammenhenger.

7.2.4 Longitudinelle studier og langsiktige effekter av barnehagetilbudet

Senere i meldingen (2008-2009, s. 42) trekkes det frem at departementet påpeker manglende nordisk forskning om sosial utjevning og tar til orde for bruk av longitudinelle studier om kvalitet og langsiktige effekter av barnehagetilbudet. I meldingen kommer dette til uttrykk slik:

Det finnes lite nordisk forskning på forhold i utdanningssystemet som har betydning for sosial utjevning. For å kunne gjennomføre slike undersøkelser er det nødvendig med longitudinelle studier på individnivå. Flere internasjonale undersøkelser viser positive sammenhenger mellom barnehagedeltakelse og senere skolerestater (Meld. St. 41 (2008-2009), s. 42). Departementet vil initiere eller støtte longitudinelle studier om kvalitet og langsiktige effekter av barnehagetilbudet (Meld. St. 41 (2008-2009), s. 49).

Her trekkes det frem at det finnes lite nordisk forskning om forhold som har betydning for sosial utjevning. Det skrives at for å kunne gjennomføre slike undersøkelser er det nødvendig med longitudinelle studier på individnivå. Videre skrives det at departementet vil initiere eller støtte longitudinelle studier om kvalitet og langsiktige effekter av barnehagetilbudet. Kaurel (2015, s. 222) skriver at det gjennom denne stortingsmeldingen kan se ut til å være et utdanningspolitisk ønske om mer effektstudier på barnehageområdet. Det kan slik sett være grunnlag for å spørre om politiske føringer kan ha betydning for hvilke forskningsmetoder som anvendes i barnehageforskningen? I tillegg trekkes det frem at det mangler nordisk forskning om sosial utjevning, og det vises til at det har blitt gjennomført internasjonale studier med positive sammenhenger mellom barnehagedeltakelse og skolerestater. Dette kan tolkes som et indirekte ønske om mer forskning på barnehagens virkning i forhold til senere skolerestater.

7.3 Stortingsmelding 24 (2012-2013) Framtidens barnehage

I stortingsmelding 24 (2012 – 2013) trekkes det frem at det i 2013 var ti år siden barnehageforliket ble vedtatt av stortinget i 2003. Hovedmålene i forliket var lavere foreldrebetaling og utbygging av sektoren. Barnehageforliket var et løft til foreldre om full barnehagedekning, høy kvalitet og lav pris (Meld. St. 24 (2012-2013), s. 7).

7.3.1 Barnehagen i utvikling

Barnehagen er nå i utvikling og barnehagen har blitt en ny felles barndomsarena. I meldingen beskrives dette slik:

Den formidable satsingen siden barnehageforliket i 2003 har resultert i at ni av ti barn i dag går i barnehage, om lag 77 500 flere barn har fått plass, og 97 prosent av alle femåringer har barnehageerfaring før skolestart (Meld. St. 24 (2012- 2013), s. 8). Barnehageutviklingen har endret samfunnet og gitt oss en ny felles barndomsarena for de aller fleste barn. Barnehagen spiller stadig en større rolle – både i det enkelte barns liv, for familiene deres og for samfunnet rundt. Ved siden av hjemmet er barnehagen vår tids viktigste barndomsarena. Barnehagen skal bidra til en god barndom og gi alle barn en god start, uavhengig av bakgrunn og behov (Meld. St. 24 (2012-2013), s. 10).

I denne meldingen vises det også til at barnehagen er i endring og at det nå er slik at nesten alle barn går i barnehage. Det trekkes frem at barnehageutviklingen har endret samfunnet. Barnehagen skal bidra til en god barndom og gi alle barn en god start, uavhengig av bakgrunn og behov. Slik sett kan dette være grunn for den økte interessen for kunnskap om barnehage og barnehageforskning. Som jeg viser til i kapittel 3, skriver Greve på sin blogg (2021, 30 august) at det at så godt som alle norske barn går i barnehage i dag, gjør at det blir viktig å rette oppmerksomheten mot barnehagen og barnehagens innhold. Derfor ser man nå økt interesse for barnehageforskning.

7.3.2 Barnehageforskning

Jeg vil videre trekke frem et utdrag fra meldingen hvor barnehageforskning tematiseres. Dette legges frem slik:

Barnehageforskningen var tidligere dominert av små, kvalitative studier. De siste årene er metodegrunnlaget blitt mer balansert ved at det er utviklet mange kvantitative prosjekter, her under longitudinelle studier. Det er viktig at de longitudinelle studiene videreføres slik at vi får kunnskap om de langsiktige effektene av barnehage (Meld. St. 24 (2012-2013), s. 23).

Her kan det se ut til at målet om å initiere og støtte longitudinelle studier fra stortingsmelding 41 (2008-2009, s. 49) har blitt fulgt opp. I tillegg skrives det at metodegrunnlaget har blitt mer balansert ved at det er utviklet mange kvantitative prosjekter. Dette kan være en indirekte kritikk av de små kvalitative studiene. Slik er det grunn til å spørre om hvilke effekter det er snakk om.

7.3.3 Mer kunnskap om langtidseffekt av barnehagetilbudet

Det beskrives videre at de longitudinelle studiene må videreføres for å få mer kunnskap om langtidseffekten av barnehage. Dette kommer til uttrykk slik:

Det er for få intervensjonsstudier i barnehageforskningen, definert som bruk av randomiserte, kontrollerte forsøk. Slike intervensjonsstudier gir bedre mål på effekt av tiltakene enn andre metodiske tilnærminger. Departementet vil vurdere tiltak for å stimulere til flere intervensjonsstudier i barnehageforskningen (Meld. St. 24 (2012-2013), s. 24).

Det beskrives et ønske om mer bruk av metoder som kan frembringe kunnskap om effekten av barnehage. Det beskrives at det er for få intervensjonsstudier som gir bedre mål på effekt av tiltak og at departementet derfor vil vurdere tiltak for å stimulere til flere intervensjonsstudier. Dette kan være føringer fra politisk hold. Det beskrives at intervensjonsstudier gir bedre mål, dette kan bety at det foretrekkes slike studier istedenfor andre typer studier. I tillegg beskrives det at departementet vil vurdere tiltak for å stimulere til flere intervensjonsstudier. Dermed kan det slik, se ut til å være en indirekte føring til at intervensjonsstudier bør benyttes mer i barnehageforskningen.

7.3.4 Nasjonalt kunnskapssenter for utdanning

Det beskrives videre i meldingen (2013, s. 24) at departementet vil etablere et nasjonalt kunnskapssenter for utdanning. Kunnskapssenteret skal oppsummere resultater fra den nasjonale og internasjonale utdanningsforskningen, herunder forskning om barnehager. Det beskrives videre at

det er en viktig oppgave for Utdanningsdirektoratet å formidle ny og relevant kunnskap til sektoren og allmennheten. Det beskrives at:

Departementet har bidratt til at den skandinaviske barnehageforskningen systematiserer og gjøres tilgjengelig. I et samarbeid med det danske Evalueringsinstitutt (EVA) og det svenske Skoleverket er det etablert en skandinavisk forskningsbase, Nordic Base of Early Childhood Education and Care (NB-ECEC). Databasen inneholder kvalitetsvurdert barnehageforskning fra Danmark, Norge og Sverige for perioden 2006-2010 (Meld. St. 24 (2012- 2013), s. 24).

Det beskrives at departementet har bidratt til at den skandinaviske barnehageforskningen systematiserer og gjøres tilgjengelig. Det skrives at databasen inneholder kvalitetsvurdert barnehageforskning. Dermed mener jeg det grunn til å undres over hvem som definerer hva som skal være kvalitetsvurdert forskning, som skal brukes som kunnskapsgrunnlag i barnehagens innhold.

7.3.5 Kvalitet

Målet om god kvalitet i barnehagetilbudet er et gjennomgående tema også for denne meldingen. Meldingen (2013, s. 24) trekker frem at det bør utvikles systemer for å følge med på kvaliteten på barnehagetilbudet. Dette kommer til uttrykk slik:

OECD påpeker i sin rapport Starting Strong III at Norge har gjort en innsats på alle områdene for barnehagepolitikk som anses som viktige. Disse områdene omfatter å sette klare mål for kvalitet og sikre god regulering. OECD påpeker i rapporten at det er viktig å ha systemer for å følge med på kvaliteten på tilbudene (Meld. St. 24 (202-2013), s. 24). OECD viser at Norge har forbedringsområder og peker blant annet på at forholdstallet mellom barn og voksen er en viktig kvalitetsindikator. I perioden 2013-2014 følges rapporten opp gjennom prosjektet «Review of Policies and Practices for Monitoring and Evaluating Quality in Early Learning and Development». Prosjektet skal utvide kunnskapsgrunnlaget ved å gjennomgå forskning, studere ulike systemer for vurdering av kvalitet på barnehageområdet og utvikle internasjonale indikatorer (Meld. St. 24 (2012-2013), s. 25).

I utdraget peker OECD på at det er viktig å sette klare mål for kvalitet, og ha systemer for å følge med på utviklingen av kvaliteten på barnehagetilbudet. Det beskrives at prosjektet skal utvide kunnskapsgrunnlaget ved å gjennomgå forskning, studere ulike systemer for vurdering av kvalitet på

barnehageområdet og utvikle internasjonale indikatorer. Det kan her se ut som et ønske om å kontrollere kvalitetsutviklingen og et ønske om å utvikle internasjonale kvalitetsindikatorer. Dermed kan det her se ut til at det legges premisser for at offentlig styring kan legge føringer for hvordan barnehage tilbudet bør utvikles.

7.4 Barnehagen for en ny tid – Nasjonal barnehagestrategi mot 2030

Videre vil jeg ta for meg dokumentet «Barnehagen for en ny tid – Nasjonal barnehagestrategi mot 2030. Dette er et nyere dokument og jeg vil her se på utviklingen. I denne strategien (2023, s. 3) tar regjeringen for seg at alle barn i Norge skal få mulighet til å ta del i barnehage fellesskapet, og at kvaliteten i barnehagene skal bli bedre og mer likeverdig over hele landet. Regjeringen vil investere mer i kompetansen til de ansatte, både gjennom kompetanseutvikling og gjennom tillit og faglig handlingsrom. Regjeringen vil også utvikle et moderne styrings og finansieringssystem som skal bidra til å styrke kvaliteten og kompetansen i barnehagene (Kunnskapsdepartementet, 2023, s. 3). I denne strategien ser man også at oppmerksomheten rettes mot kvalitet og kvalitetsutvikling. I tillegg står også tidlig innsats og sosial utjevning fortsatt sentralt. Dette kommer til uttrykk slik:

Barnas oppvekstvilkår og bakgrunn betyr mye for hva barna erfarer og hvilke muligheter de får i livet, og forskjellene kan vise seg tidlig. Stadig flere barn vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt. Forskning viser et stort potensial for å redusere sosial ulikhet gjennom barnehage tilbudet, og at gode barnehager kan kompensere for mindre gode hjemmeforhold. Barnehager med høy kvalitet er bra for alle barn, men er særlig positivt for barn som av ulike grunner trenger ekstra støtte og trygghet. Barnehager med dårlig kvalitet kan derimot virke mot sin hensikt, og for eksempel øke risikoen for atferds- og språkvansker, særlig for barn fra familier med lavere sosioøkonomisk status. På bakgrunn av kunnskapen vi har om barnehagens betydning, mener regjeringen at barnehagekvalitet er noe av det viktigste vi kan prioritere for å utvikle et samfunn med mindre forskjeller (Kunnskapsdepartementet, 2023, s. 15).

I denne meldingen ser man fortsatt at kvalitet, sosial utjevning og tidlig innsats settes høyt. Det brukes begreper som høy og lav kvalitet. Dette kan være et uttrykk for at kvalitet kan og bør måles, for at man skal kunne utvikle gode barnehager som er med på å forebygge risikoen for atferds- og språkvansker. Det skrives at gode barnehager kan kompensere for mindre gode hjemmeforhold. Det skrives derimot lite om hvordan en høykvalitetsbarnehage faktisk kan kompensere til det beste for

barn som for eksempel tilhører en familie med lav inntekt. Barnehagekvaliteten ser ut til å begrunnes ut ifra noe som skal være til nytte for samfunnet, ikke knyttet til hva som er godt for barnet. Som kilde henvises det blant annet til finansdepartementet 2022 med fotnote: «På bakgrunn av kunnskapen vi har om barnehagens betydning, mener regjeringen at barnehagekvalitet er noe av det viktigste vi kan prioritere for å utvikle et samfunn med mindre forskjeller» (Kunnskapsdepartementet, 2023, s. 15).

7.4.1 Høy kvalitet, samfunnsøkonomi og tidlig innsats

Videre skrives det at det er samfunnsøkonomisk lønnsomt å investere i høy kvalitet og forebyggende tiltak tidlig i utdanningsløpet. Dette beskrives slik:

Flere kunnskapsoversikter viser at tiltak som er innrettet mot å hjelpe barn i barnehagealder, oftere viser positive resultater enn tiltak senere i livsløpet. Det er derfor mer samfunnsøkonomisk lønnsomt å investere i høy kvalitet og forebyggende tiltak tidlig i utdanningsløpet enn å sette inn innsats senere i barns liv (Kunnskapsdepartementet, 2023, s. 13).

I dette utdraget beskrives det at det er lønnsomt for samfunnet å investere i barns liv tidlig i utdanningsløpet. Her vises det også til forskning gjort av blant annet økonomen Heckman på side 13 i meldingen. Det beskrives at det er mer samfunnsøkonomisk å investere i høy kvalitet og forebyggende tiltak tidlig i utdanningsløpet. Dette kan se ut som en føring om å iverksette forebyggende tiltak tidlig i utdanningsløpet. Det sies ikke noe om hva det vil si for barna å investere i høy kvalitet og forebyggende tiltak tidlig i utdanningsløpet.

7.4.2 Kompetanse og tillit

Jeg vil trekke frem at denne strategien også legger stor vekt på kompetanse og er opptatt av tillit. Det beskrives at regjeringen vil fornye offentlig sektor og gjennomføre en tillitsreform. Målet er å gi tid, tillit og makt til de som arbeider i førstelinjen i velferdsetaten. For barnehagens betydning beskrives dette slik:

I barnehagen betyr det at ledere og medarbeidere må oppleve tillit og ha faglig handlingsrom, at det profesjonelle skjønnet må styrkes, og at standardisering må begrenses.

Det er de ansatte i barnehagene som er nærmest til å vite hva barnegruppen har behov for, og de har sammen med eier og ledelse ansvar for at barna får et godt pedagogisk tilbud. Barnehagelærere utdannes spesielt for å kunne ivareta barnehagens oppgaver og er gitt ansvaret for å iverksette og lede det pedagogiske arbeidet ved bruk av godt faglig skjønn (Kunnskapsdepartementet, 2023, s. 16).

På bakgrunn av de forrige meldingene, hvor det kan sees klare føringer, kan man i denne strategien lese mer om autonomi og tillit til barnehageansatte og det faglige skjønnet. Det skrives at standardisering må begrenses og at det er de ansatte i barnehagen med sitt faglige skjønn som har ansvar for at barna får et godt pedagogisk tilbud. Jeg tolker at denne strategien har mer tillit til kunnskapen som er opparbeidet innenfor barnehagefeltet. Det skrives lite om forskningsmetoder og jeg kan ikke finne noen direkte beskrivelser av ønske om bruk av mer effektstudier for eksempel, slik man leser i *St.meld. nr. 41 (2008-2009) Kvalitet i barnehagen*. Dermed kan det se ut til at det har skjedd en endring i form av at strategien ikke tar for seg konkrete ønsker om bruk av forskningsmetoder. Strategien handler i likhet med *St.meld. nr.41 (2008-2009)* og *Meld. St. 24 (2012-2013)* om viktigheten av å ha barnehager med høy kvalitet, for å gi alle barn et likeverdig og godt barnehagetilbud, slik at barn har forutsetninger for å lykkes videre i utdanningsløpet. Seland (2020, s. 15) skriver at diskursen om tidlig innsats bygger på en underliggende bekymring for barns og unges mulige risiko for å utvikle atferdsvansker slik at de ikke får den utdanningen og de mulighetene videre i livet som er ønskelig, både for individet og for samfunnsperspektivet. Selv om det ikke er beskrevet direkte ønsker om bruk av effektstudier eller andre forskningsmetoder, beskriver regjeringen at denne nasjonale barnehage strategien har høye mål for hvordan regjeringen ønsker at barnehagesektoren skal utvikle seg frem mot 2030. For å nå disse målene, beskriver regjeringen (2023, s. 17) at de er avhengig av at de sammen med alle aktørene på ulike nivåer i sektoren trekker i samme retning. Regjeringen hevder at strategien inneholder en rekke tiltak som skal bidra til at utviklingen går i riktig retning, og regjeringen vil fortsette å prioritere barnehagekvalitet i årene som kommer (Kunnskapsdepartementet, 2023, s. 17). I meldingen kan det ligge til grunn både en tillit til personalet, samtidig som at det også uttrykkes et ønske om kontroll i kvalitets utviklingen.

7.5 Oppsummering av analysen av de politiske dokumentene

Jeg vil her gi en oppsummering av de sentrale temaene fra analysen av de fire politiske dokumentene, som jeg vil ta med videre til diskusjons kapittelet.

- **Tidlig innsats, sosial utjevning og kvalitet i barnehagetilbudet**

Tidlig innsats og sosial utjevning er sentrale temaer gjennom alle de fire politiske dokumentene. Tidlig innsats blir trukket frem som en nøkkel i forebyggingsarbeidet mot å avdekke problemer som oppstår så tidlig som mulig. Det skrives at et barnehagetilbud av høy kvalitet kan bidra til sosial utjevning, tidlig innsats og livslang læring. I tillegg til at deltakelse i barnehagen og øvrige utdanningssystemer har stor innvirkning på sosiale forskjeller senere i livet. Tidlig innsats blir trukket frem som et mål, og menneskene beskrives som samfunnets viktigste ressurs.

- **Forskning og barnehageforskningsmetoder**

Det trekkes frem at det har blitt lagt mindre vekt på effektstudier og undersøkelser med vekt på større samfunnsmessige sammenhenger. I tillegg trekkes det frem at det mangler nordisk forskning om sosial utjevning, og det vises til at det har blitt gjennomført internasjonale studier med positive sammenhenger mellom barnehagedeltakelse og skolerresultater. Det skrives at metodegrunnlaget har blitt mer balansert ved at det er utviklet mange kvantitative prosjekter. Dette kan være en indirekte kritikk av de (små) kvalitative studiene. Det trekkes også frem at det er for få intervensjonsstudier som gir bedre mål på effekt av tiltak og at departementet derfor vil vurdere tiltak for å stimulere til flere intervensjonsstudier. Departementet skriver at de vil initiere eller støtte longitudinelle studier om kvalitet og langsiktige effekter av barnehagetilbudet.

- **Kvalitet**

Kvalitet er også et gjennomgående tema i alle de politiske dokumentene. Det trekkes frem at OECD peker på at det er viktig å sette klare mål for kvalitet og ha systemer for å følge med på utviklingen av kvaliteten på barnehagetilbudet. Det beskrives at prosjektet skal utvide kunnskapsgrunnlaget ved å gjennomgå forskning, studere ulike systemer for vurdering av kvalitet på barnehageområdet og utvikle internasjonale indikatorer. Det skrives at det er mer samfunnsøkonomisk å investere i høy kvalitet og forebyggende tiltak tidlig i utdanningsløpet.

- **Kompetanse og tillit**

I det siste dokumentet jeg analyserer, *Barnehagen for en ny tid – Nasjonalbarnehagestrategi mot 2030*, kan det se ut til å ha skjedd en endring. I de forrige meldingene, hvor det kan sees klare føringer, kan man i denne strategien lese mer om autonomi og tillit til barnehageansatte og det faglige skjønnet. Det skrives at standardisering må begrenses og at det er de ansatte i barnehagen med sitt faglige skjønn som har ansvar for at barna får et godt pedagogisk tilbud. Kunnskapsdepartementet gir i strategien barnehageeiere tillit til å lede det pedagogiske arbeidet

etter et godt faglig skjønn, samtidig skrives det at de vil fortsette å prioritere barnehagekvalitet og sosial utjevning.

8.0 Analyse av det empiriske materialet

Gjennom analyse av det empiriske materialet har jeg prøvd og finne svar på mitt andre forskningsspørsmål:

- *Hvilke refleksjoner og erfaringer har styrere i barnehagen om barnehageforskning og utviklingsarbeid i barnehagen?*

I forkant av intervjuene utarbeidet jeg et informasjonsskriv og en intervjuguide med noen hoved spørsmål. Det jeg ville utforske var hvordan barnehageforskning, forskningslitteratur og utviklingsarbeid finner veien inn i barnehagene. I tillegg var jeg opptatt av å finne ut hvilke tanker styrere har om forskning og utviklingsarbeid. Noen av mine spørsmål til styrerne handlet derfor om dette:

- Hva tenker du om forskning på barnehagefeltet?
- Hvordan jobber du med forskningslitteratur i din barnehage?
- Opplever du at du selv som styrer kan finne frem til forskning som du mener er relevant for fagligutvikling i barnehagen?
- Har din barnehage vært med eller er dere med i noen faglige utviklings prosjekter som er innført av bydelen?

Intervju-guide ligger vedlagt (Vedlegg 2).

I arbeidet med analysen har jeg hørt på lydopptakene og lest transkripsjonene flere ganger, notert kategorier og temaer som går igjen. Analysen vil derfor kategoriseres i tre hovedkategorier i tillegg til noen under temaer. Hovedkategoriene er: 1) tanker om forskning på barnehagefeltet, 2) forskning, utviklingsarbeid og autonomi, 3) politiske føringer og økonomi.

8.1 Tanker om forskning på barnehagefeltet

Et av spørsmålene mine til styrerne var: Hva tenker du om forskning på barnehagefeltet? Kan man se noen tendenser, som for eksempel; er det fokus på læring, er man opptatt av leken, relasjoner?

Vilde svarte slik på spørsmålet mitt:

Egentlig ikke synes jeg, det spørres hvor du finner forskningen. Hvor er det den kommer fra? Noen er jo mer læringsfokuserte enn andre, men det finnes jo masse forskning på alle de ulike områdene i barnehagen egentlig. Det er min mening da, men man må lete litt.

Vilde beskriver at det finnes mye forskning på barnehagefeltet, men at man må lete. Hun svarer at hun ikke ser noen tendenser, men at noen er mer læringsfokuserte enn andre, det spørres på hvor man finner forskningen, sier Vilde.

8.1.1 Tidlig innsats

I det samme intervjuet svarer Sigrd slik på spørsmålet mitt om hva hun tenker om forskning på barnehagefeltet:

Jeg jobber jo da i et levekårsutsatt området, så det som ofte er det som fanger min interesse er hvordan vi kan jobbe med tidlig innsats. Jeg synes jo kanskje ikke at det er så mye forskning, hvert fall ikke som jeg har kommet over, det har vært mye gode artikler og rapporter innad og innad i bydelen, men kanskje ikke så mye bred forskning om for eksempel hvordan barnehagepersonalet skal ivareta barn som opplever vold i nære relasjoner.

Her etterlyser Sigrd forskning om tidlig innsats. Sigrd beskriver at hun etterlyser forskning om hvordan barnehagepersonalet kan ivareta barn som opplever vold i nære relasjoner. Jeg forstår Sigrd sin etterspørsel om forskning om tidlig innsats, som et ønske om å hjelpe barna som opplever for eksempel vold i nære relasjoner her og nå. Slik kan kanskje begrepet tidlig innsats forstås på ulike måter. Sigrd bruker ordet ivareta, som jeg mener kan sees på som et ord som inkluderer og handler om barns deltakelse, og om hvordan gå i dialog med barna som har det vanskelig hjemme. Fra regjeringens side kommuniseres det lite om barns deltakelse i vanskelige situasjoner, her kan fokuset forstås mer objektivt på hvordan forebygge og unngå atferdsvansker på sikt.

8.1.2 Standardiserte programmer

I det første i intervjuet med Jenny og Mina stilte jeg også spørsmålet om hvilke tanker de hadde om forskning på barnehagefeltet. Det førte oss til å snakke mye om hvordan programpakker som for eksempel «Grønne tanker - glade barn» kommer inn i barnehagene. Jenny og Mina fortalte begge om hvordan de opplevde at denne programpakken ble presentert på en felles planleggingsdag i bydelen deres, med bamser, sang og ekstramateriale som så fint ut. Jenny og Mina forklarer at de opplevde at prosjektet ble tatt inn uten at pedagoger eller styrere ble tatt med i prosessen. Da jeg spurte de om hva de tenker om forskning på barnehagefeltet, svarte Jenny slik:

Ja... hvis ikke Aschehoug og Gyldendal er med, med masse ekstramateriell og utstyr, så er det ikke forskning for meg i alle fall. Nei, men jeg synes det er gøy at det blir presentert som forskning også leser man med liten skrift.. Aschehoug og Gyldendal... AAA.. det er et eller annet opplegg.. det er et forlag som står bak, med både matbokser og ransler.

Slik jeg forstod Jenny sa hun dette med en ironisk undertone. Jeg tolker det slik ut ifra konteksten det ble sagt i. Vi hadde nettopp snakket om programpakken «Grønne tanker - glade barn» og hvordan Jenny og Mina opplevde at dette prosjektet ble kjøpt inn til bydelens barnehager uten at det ble drøftet med styrere eller pedagoger. Det er interessant at pedagogiske programpakker får fokus når jeg spør om hvilke tanker styrerne har om forskning på barnehagefeltet. På Salaby (2023, 12 mars) sine hjemmesider beskrives «Grønne tanker- glade barn» å ha til hensikt å stimulere barns tanke- og følelsesbevissthet. Det hevdes at tenkebamsene Rød og Grønn skal hjelpe barn til å lære å forholde seg konstruktivt til sine egne tanker. Rød symboliserer rødtanker, og Grønn symboliserer grønttanker. Tanker som skaper vansker, kalles rødtanker. Tanker som skaper glede, trivsel og trygghet, kalles grønttanker. Jenny sier at hun synes at det er gøy at det blir presentert som forskning, også leser man med liten skrift at det for eksempel er Aschehoug eller Gyldendal som står bak. Jeg forstår det som at Jenny er kritisk til at programpakker kan bli presentert som forskning, ved at hun påpeker at det kanskje heller er forlagskrefter bak som ønsker å selge og tjene penger på et standardisert program.

8.1.3 Kvalitet

Mina svarer på det samme spørsmålet om hvilke tanker hun har om barnehageforskning slik:

Det handler mye om kvalitet.. all forskningen, barnehagekvalitet.

Mina beskriver at hun opplever at forskningen handler om barnehagekvalitet. Hun kommenterer ikke mer rundt dette. Jeg oppdaget at jeg ikke var oppmerksom på denne kommentaren under intervjuet og jeg stiller ingen oppfølgingsspørsmål rundt dette. Jenny fortsetter derfor videre på programpakker som forskning og denne kommentaren blir hengende uten oppfølging.

8.1.4 Hva defineres som forskning i barnehagen?

Videre beskriver Jenny med bakgrunn i det vi snakket om, om programpakken «Grønne tanker – glade barn» at hun opplever at det kan være vanskelig å skille hva som er forskning. Det beskriver Jenny slik:

Det er vanskelig å finne ut av, men sånne fluffy ting som blir presentert som forskning, som for eksempel alle sånne systemer som barn skal passe inn i, så er det mye av det som blir presentert som om det er forskningsbasert også er det kanskje ikke det. Nei, nå skal jeg bli coach. Jeg vet at hun Raknes og den hånda og de bamsene er psykologspesialist, men hun behøver ikke være god for det.

Jenny beskriver en uro for pedagogiske programpakker som for eksempel «Grønne tanker - glade barn» og at det er vanskelig å vite hva man skal stole på er forskning, man trenger i barnehagen. Jenny beskriver at hun er kritisk til at hvem som helst kan innføre en pedagogisk programpakke i barnehagen. Jeg tolker det slik fordi Jenny påpeker at det er vanskelig å finne ut av hva som er hva, og at hun opplever at for eksempel en programpakke kan presenteres som forskningsbasert også er de kanskje ikke det. Slik jeg forstår det handler det om Jenny sin kunnskap om forskning, og at det kan være vanskelig å definere hva man kan stole på er forskning som er nyttig for barnehagen, når programmer blir presentert som forskningsbaserte. Dermed er det grunn til å spørre hvem som definerer hva som er «god barnehagepedagogikk» og hvem som blir tatt med i prosessen om hva barnehagene trenger.

8.1.5 Effektivisering

Videre beskriver Mina noen tanker rundt hvorfor det lages programpakker. Mina beskriver dette slik:

Men det handler jo om effektivisering av barnehagen, eller ønske om å effektivisere barnehagen. Så lages det standarder og programmer som skal gjøre det, fordi at da får vi høyere kvalitet ifølge noen. Det er tendensen som jeg ser.. hvert fall de siste årene. Nyliberalistisk retning, er det mye av. New Public Management tanke gang..

Mina beskriver at hun opplever at det handler om effektivisering. Slik jeg forstår Mina sier hun at det lages programpakker for å gjøre jobben mer effektiv, som igjen kan gi høyere kvalitet, ifølge noen. Her bringer Mina inn kvalitet igjen. I tillegg beskriver hun en oppfattelse av en nyliberalistisk retning. Hun utdyper ikke hva hun legger i begrepet, men sier at det er en New Public Management tankegang. Det kan være grunn til å spørre om pedagogiske programpakker bli tatt inn i barnehagene, fordi flere av disse refererer til dokumenterte effekter.

8.2 Forskning, utviklingsarbeid og autonomi

Jeg spurte videre om styrerne så noen utfordringer i den faglige utviklingen av barnehagefeltet. Vilde svarte slik på det:

Det kan jeg hvert fall.. jeg tenker at vi skal være kritiske til hvor er det forskningen kommer fra. Hvem er det som har bestilt forskningen på en måte. Ikke bare ta, da må man sette seg litt inn i det å se på hvor troverdig forskningen egentlig er? Jeg prøver å huske på det, å være litt kritisk for du kan jo egentlig gjennom din forskning bestille din sak.

Her forstår jeg det som at Vilde påpeker at det er viktig å være kritisk til forskning og at man ikke bare skal ta imot uten å undersøke bakgrunnen. Vilde sier at man gjennom sin forskning kan bestille sin sak. Dette mener jeg er en interessant uttale, slik sett kan det være grunn til å spørre om hvordan forskning finner vei inn i barnehagen, hvem det er som definerer forskningen som god og nyttig for barnehagefeltet.

8.2.1 Autonomi

I intervju 1 med Mina og Jenny snakket vi om at mye handler om hva slag styrer du er, når jeg spurte om hvordan de jobbet med forskningslitteratur og utviklingsarbeid i sine barnehager. Er du en som

stiller kritiske spørsmål når det innføres nye prosjekter eller er man en som tar imot uten å stille spørsmål, var et tema som dukket opp. Mina svarer slik:

For meg er det viktig å jobbe med å fornye kunnskapen, å opprettholde og fornye kunnskap, hos mine, spesielt i lederteamet. For jeg merker jo at med engang jeg kommer med en artikkel og vi jobber med den så tennes det et lys, også er de ansatte kjempeengasjerte i en periode, også er det opp til meg å følge opp. Jeg kan ikke hvile på bydel eller kommune. Det er min jobb og få til faglig fremdrift i min barnehage, og det synes jeg er litt skummelt egentlig, og der kommer vi tilbake igjen til hva slags styrer er du. Det handler om tilfeldigheter. Hvis vi skal overlate alt til kommune og bydel, da blir det CLASS da, da blir det Grønne tanker glade barn. Da blir det kjappe løsninger fordi at det er forståelig for de igjen, for de er ikke nødvendigvis barnehagefolk. Vi kan ikke standardisere hvordan, eller hvordan det faglige arbeidet er i barnehagen, det tror jeg er umulig, det hadde vært skummelt hvis man gjorde. Da blir det nyliberalisme.

Mina er opptatt av å fornye kunnskap og motivere de ansatte til å utvikle seg. Hun beskriver at det kommer an på hvordan styrer du er og at det er viktig at styrerne holder i den faglige fremdriften. Jeg forstår det slik at Mina er kritisk til at kommune og bydel skal ha for stor innvirkning på det pedagogiske arbeidet, fordi de som jobber i kommunen eller bydelen ikke nødvendigvis er barnehagefolk. Som igjen kan resultere i standardiserte arbeidsmetoder, og en nyliberalistisk tankegang rundt barnehagens pedagogikk. Mina sier at det fort kan bli tatt i bruk standardiserte programpakker fordi dette er forståelig for dem. Jeg tolker at «dem» er politikere, bydelsdirektører og andre ansatte som jobber på et høyere nivå i kommunen med barnehage.

I intervju 2 med Vilde og Sigrid snakket vi om forskjellen på enkeltstående private barnehager som Vilde jobber i og kommunale barnehager som Sigrid jobber i. I dette intervjuet snakket vi også om standardiserte programpakker og muligheten til å styre pedagogisk faglig utvikling selv som styrer. Vilde beskriver dette slik:

Vi følger ikke noen sånne programmer. Vi har full pedagogisk frihet sånn sett. Å det liker jeg. Jeg tror jeg hadde stilt meg kritisk til mange av programmene som eksisterer. Vi kan velge vår egen pedagogikk på en måte. Så vi er ikke med på noen prosjekter heller.

Vilde beskriver at hun opplever å ha full pedagogisk frihet i fagligutvikling i det pedagogiske arbeidet og at de som en enkeltstående privat barnehage kan velge sin egen pedagogikk. Jeg stilte Vilde et oppfølgingsspørsmål: har dere mulighet til å si nei, hvis for eksempel bydelen introduserer et prosjekt for barnehagene i bydelen? Vilde svarte slik på dette:

Da kan vi si nei, ja.

Slik sett ser det ut til at denne enkeltstående private barnehagen opplever å ha frihet til å velge pedagogisk fagligutvikling for sin barnehage. Jeg spurte Sigrid som jobber i kommunal barnehage om det samme. Hun svarte slik på det:

Det kan ikke vi da. Men hvis jeg kan bruke «Språksterk» da, så ble vi trukket ut til å være opponent barnehage, men de ansatte måtte da skrive under samtykke erklæring, og de kunne velge om de ville være med på prosjektet eller ikke. Men barnehagen kunne ikke velge.

Sigrid sier at hun som jobber i kommunal barnehage ikke alltid har mulighet til å si nei til prosjekter som kommer som en føring fra bydelen. Sigrid trekker frem at de deltar i et prosjekt som heter «Språksterk», som opponent barnehage. Sigrid beskriver ikke hva det vil si å være med i prosjektet og jeg finner ingen informasjon om hva det vil si å være opponent barnehage. Prosjektet beskrives på universitetet i Oslo sine hjemmesider med: *Hvordan kan barnehager i flerspråklige områder bli enda bedre til å støtte barns språkutvikling? Det skal vi forsøke å finne ut av i kompetanse- og samarbeidsprosjektet Språksterk 1–6. Prosjektets første formål er å videreutvikle, gjennomføre og evaluere effektene av et pedagogisk opplegg for barnehagebarn i alderen 1 til 6 år* (Språksterk 1–6 - Institutt for pedagogikk, 2023, 12. mars). Dette prosjekter kan minne litt om og ha noen trekk fra forskning gjort med randomiserte kontrollerte forsøk. Det kan her se ut til at Vilde som jobber i en enkeltstående privat barnehage, kanskje har mer autonomi til å velge faglig utvikling for sin barnehage, enn det Sigrid har som styrer i en kommunal barnehage, hun kan ikke si nei til at barnehagen ikke skal være med på prosjektet «Språksterk».

8.3 Prosjektmidler og økonomi

I mitt første intervju med Jenny og Mina snakket vi som nevnt tidligere mye om standardiserte programpakker. Dette var et gjennomgående tema i intervjuet. Jenny viser Mina og meg et rom med

en stor stabel av mange esker med «Grønne tanker – glade barn». Jenny påpeker at hver eske koster rundt 1800kr. Mina spør hvorfor hun har dem. Jenny svarer slik:

Jo fordi jeg skal ha en skammenspilar, vi må aldri glemme skal det egentlig stå på et skilt der da. Jeg har idiotbokser til mange tusen i en barnehage hvor jeg skriker etter legohjul, jeg vil ha plastelina, jeg vil ha Lego, jeg vil ha maleforklær.. Oi jeg vil ha servise som barna kan spise av, jeg vil ha dype tallerkener... også sitter jeg igjen med en halvmeter med skam.. hvorfor det? Jo fordi det er penger som brenner, det er prosjektpenger og det er det som forurensar.

Jeg tolker dette som en sterk kritikk og et stort frustrasjons sukk fra Jenny om at det dukker opp prosjektpenger som blir brukt på noe som barnehagene ikke nødvendigvis trenger. I tillegg tolker jeg Jenny dit hen at hun opplever programmene som fordummende, ved at hun skriver at det er «skammenspilar, og idiotbokser». Dette tolker jeg som et uttrykk for at Jenny tar stor avstand fra dette programmet «Grønne tanker – Glade barn». Samtidig er Jenny frustrert over at det kjøpes inn programpakker som støves bort, når barnehagene ikke har råd til å kjøpe basisutstyr og leker som Lego og tallerkener.

Videre uttrykker Jenny bekymringer rundt standardiserte programpakker og økonomi slik:

Men det er veldig bekymringsfullt med standardiserte manualer og metoder, og det er bekymringsfullt når man skjønner at det er prosjektmidler som man må bruke opp i full fart, eller når det står store forlagskrefter bak og de lurer med matbokser og ransler de også vil selge ut til alle barn da... Fordi i budsjettene våre finnes det penger til lønn og husleie, bortsett fra det så må vi spare. Barna våre tegner på kopipapir.. ikke sant.. Vi har ikke penger til ditt og ditt.. Så når det da plutselig dukker opp hundretusener av kroner, så er det fordi en eller annen som ikke jobber i barnehagebransjen har søkt prosjektmidler. Det er veldig alvorlig. Barna som går her, trenger å være sammen med masse voksen som er glade i og leke. Ikke være sammen med masse voksne som er dritflinke til å skraverer, veie og måle.

Jenny mener at det ligger noe bak innføring av for eksempel pedagogiske programpakker. At det er prosjektmidler som kanskje er øremerket et spesielt forhold, og som må brukes opp fort, og at disse midlene da brukes for eksempel på programpakker. Jenny uttrykker en frustrasjon over at barnehagene generelt har dårlig økonomi, og at det derfor er bekymringsfullt når penger plutselig kan oppstå til prosjekter, når folk utenfor sektoren etterspør noe. I tillegg beskriver Jenny at barna

trenger personale som er glade i og leke, og ikke masse ansatte som er flinke til å skravere, veie og måle. Dette tolker jeg som en indirekte kritikk av programmer og kartleggingsverktøy. Jenny sier ikke noe direkte om det, men bruker ordene skravere, veie og måle.

8.4 Oppsummering av analysen av det empiriske materialet

Jeg vil her gi en kort oppsummering av de sentrale temaene som jeg vil ta med videre til diskusjonen.

- **Tidlig innsats**

Tidlig innsats blir trukket frem i intervju 2 med Sigrid og Vilje. Dette temaet vil jeg ta med videre til diskusjonen fordi begrepet tidlig innsats blir trukket frem som et verktøy i alle de politiske dokumentene.

- **Standardiserte programmer og hva som defineres som forskning i barnehagen**

I denne analysen har standardiserte programpakker som blir presentert som forskning vært et sentralt tema. Særlig i intervju 1 med Mina og Jenny ble standardiserte programpakker problematisert. Jenny uttrykker at det er vanskelig å skille hva som er forskning, når programmer blir presentert som forskningsbaserte. Dette kan gjøre det vanskelig å vite hva man kan stole på, og hva som er forskning som er nyttig for barnehagene. Vilde trekker frem at man bør være kritisk til hvor forskningen kommer fra, og at man gjennom forskningen kan «bestille» sin sak.

- **Effektivisering og kvalitet**

Effektivisering blir trukket frem i intervju 1 med Mina og Jenny. Mina trekker tråder til en nyliberalistisk tankegang og at effektivisering henger sammen med å skape god kvalitet i barnehagen. Dermed lages programpakker for å effektivisere. I de politiske dokumentene kan man se indirekte føringer rundt forskningsmetoder som effektstudier og longitudinelle studier for å se på langtidseffekten av kvaliteten i barnehagetilbudet.

- **Prosjektmidler og økonomi**

I intervjuet med Mina og Jenny blir prosjektmidler og økonomi et tema vi snakket mye om. Jenny viser oss en stabel med esker med programmet «Grønne tanker – glade barn». Hun uttrykker sterk frustrasjon over at disse eskene til 1800kr per eske ligger der og støver bort, og at det blir brukt prosjektpenger på noe hun mener er fordummende og noe barnehagen ikke trenger.

9.0 Diskusjon

I dette kapitlet vil jeg samle trådene fra teorikapitlene og analysene. Kapitlet deles inn i sentrale temaer fra de politiske dokumentene og det som kom frem i intervjuene. Jeg vil drøfte de sentrale temaene fra analysen av mitt empiriske materiale, intervjuene med barnehagestyrerne, i sammenheng med de sentrale temaene fra analysen av de politiske dokumentene. Til slutt vil jeg forsøke å trekke trådene sammen.

9.1 Sentrale temaer fra de politiske dokumentene og intervjuene

Slik jeg leser stortingsmeldingene er det tre sentrale temaer som går igjen: tidlig innsats, sosial utjevning og kvaliteten på barnehagetilbudet. I tillegg skrives det om føringer rundt forskning og det etterspørres studier om effekt av barnehagetilbudet i flere av meldingene. Strategien fra 2030, ser ut til å vise en endring. Her kan man lese mer om autonomi, og tillit til barnehageansatte og det faglige skjønnet.

De sentrale temaene fra intervjuene handlet i stor grad om: Tidlig innsats, standardiserte programmer, hva som presenteres som forskning i barnehagen, effektivisering og kvalitet, utviklingsarbeid og autonomi, prosjektmidler og økonomi.

Dette kapitlet deles inn i noen hovedpunkter på bakgrunn av de sentrale temaene fra analysen av dokumentene og intervjuene: 1) Tidlig innsats, sosial utjevning og kvalitet i barnehagetilbudet, 2) Standardiserte programpakker og hva som presenteres som forskning i barnehagen, 3) Forskning og forskningsmetoder, 4) Kvalitet og utviklingsarbeid, 5) Tillit, autonomi og endring.

9.2 Tidlig innsats, sosial utjevning og kvalitet i barnehagetilbudet

Tidlig innsats er et sentralt og gjennomgående tema i alle de fire politiske dokumentene. Begrepet var også et tema i intervjuene, særlig ble det trukket frem i intervju 2 med Sigrid og Vilde. I stortingsmelding nr. 16. settes tidlig innsats og sosial utjevning på agendaen. Regjeringen tydeliggjør i meldingen at de vil føre en aktiv politikk for å redusere forskjellene i samfunnet. Tidlig innsats beskrives som en nøkkel i arbeidet, for å forebygge sosial utjevning (Meld. St. 16 2006-2007), s. 10). Det ser ut til at departementet legger føringer for at tidlig innsats bør brukes som et verktøy for å

forebygge sosial utjevning. Vik (2014, s. 2) skriver at tidlig innsats har vært gjenstand for en bred oppmerksomhet i utdanningspolitiske strategidokumenter de siste årene. Barnehagen har derfor blitt beskrevet som et godt utgangspunkt for satsingen. I stortingsmelding 41 skriver Kunnskapsdepartementet (Meld. St. 41 (2008-2009), s. 5) at et barnehagetilbud av høy kvalitet kan bidra til sosial utjevning, tidlig innsats og livslang læring. Deltakelse i barnehagen og øvrige utdanningssystemer vil ha stor innvirkning på sosiale forskjeller senere i livet (Meld. St. 41 (2008-2009), s. 5). Det skrives her lite om hva dette vil si for barna. Bae (2018, s. 29) skriver at det som er problematisk, er hvis kvalitet beskrives for generelt og uten presiseringer. Da vil det være vanskelig å si om tiltakene bygger på barnets beste, eller om de bygger på for eksempel økonomiske interesser. Hvordan tenker politikerne at høykvalitets barnehager kan bidra til sosial utjevning? Tenker de at barn som går i høykvalitets barnehager ikke vil fortsette og være levekårs rammet fordi de går i en høykvalitets barnehage? I Soria Moria-erklæringen skrives det at menneskene er samfunnets viktigste ressurs. Derfor er satsingen på barn, utdanning og forskning noe av det viktigste samfunnet kan gjøre, både for å gjøre samfunnet rikere, og for å gjøre menneskers liv bedre, uttrykkes det (Meld. St. 41 (2008-2009), s. 5). I barnehageloven står barns deltakelse og medvirkning sterkt. I § 3 i barnehageloven står det: «I alle handlinger og avgjørelser som gjelder barn i barnehagen, skal hva som er best for barnet, være et grunnleggende hensyn» (Lov om barnehager, 2005, §3). I meldingene savner jeg formuleringer rundt barnet og barnets deltakelse. Det skrives lite om hvordan en høykvalitets barnehage kan gjøre barnets liv bedre.

Problematikken rundt barnets beste mener jeg kan gjenspeiles i intervjuene med styrerne. I intervjuet med Sigrid og Vilde sier Sigrid at hun etterspør mer forskning om tidlig innsats og hvordan personalet kan jobbe for å ivareta barna som opplever vold i nære relasjoner. Jeg forstår dette som et ønske om å hjelpe barna her og nå. Slik sett kan dette tyde på at tidlig innsats forstås på ulike måter. Sigrid bruker ordet ivareta, som jeg mener kan sees på som et ord som inkluderer og handler om barns deltakelse, og om hvordan å gå i dialog med barna som har det vanskelig hjemme. Fra regjeringens side kommuniseres det lite om barns deltakelse i vanskelige situasjoner, her kan fokuset forstås mer objektiverende, ved at det kan sees et ensrettet søkelys på hvordan forebygge og unngå atferdsvansker på sikt. For eksempel skrives det i stortingsmelding nr. 16 at «tidlig innsats må forstås både som innsats på et tidlig tidspunkt i barns liv, og tidlig inngripen når problemer oppstår eller avdekkes i førskolealder, i løpet av grunnopplæringen eller i voksen alder» (Meld. St. 16 (2006-2007), s. 10). Pettersvold og Østrem (2012, s. 44) viser til Anne-Trine Kjørholt ved Norsk Senter for barneforskning som advarer mot at barn reduseres til «human becomings» og overses som «human beings». Dette er ikke nødvendigvis en motsetning, det er ingen som er uenige i at det er viktig å

forebygge at barn også får det bra senere i livet. Utfordringen mener jeg ligger på hvilket syn på barn som presenteres i de politiske dokumentene. Stortingsmeldingene kan se ut til å fremme et fremtidsrettet og forebyggende syn, som kan føre til at her-og-nå perspektivet forsvinner helt i de politiske dokumentene.

Vik (2014, s. 7) skriver at Skjervheim i tråd med den tyske pedagogikktradisjonen hevder at pedagogikk har sitt utgangspunkt i forholdet mellom barnet og den voksne. Det er den voksnes ansvar at det handles i tråd med det som fremmer barns verdighet, og dette er det moralske grunnforholdet i en pedagogisk relasjon. Vik (2014, s. 8) skriver videre at kunnskapsgrunnlaget for tidlig innsats må derfor baseres på en pedagogikk som tar utgangspunkt i dette forholdet, spesielt med tanke på å unngå objektivisering av barnet. Slik sett er det grunn til å spørre om tidlig innsats som begrep i de politiske dokumentene kan ha et objektiviserende syn på barn, som strider med den norske barnehagetradisjonen. I denne tradisjonen står barns medvirkning sterkt og barndommen har egenverdi, og barnehagen skal ha en helhetlig tilnærming til barns utvikling, hvor lek, omsorg, læring og danning skal sees i sammenheng (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 7). Denne tilnærmingen ser ut til å være relativt usynlig i stortingsmeldingene.

I kapittel 2 beskriver jeg forskjellen mellom den angloamerikanske education-tradisjonen og den tyske pedagogikk tradisjonen som den norske barnehagetradisjonen ligner på. I den angloamerikanske education-tradisjonen skriver Vik (2014, s. 7) at kartleggingsverktøy og atferds modifierende program er helt legitime og viktige komponenter i arbeidet med tidlig innsats. Vik (2014, s. 7) skriver at målet med pedagogisk virksomhet i den angloamerikanske tradisjonen er å gjøre utdanningsinstitusjonen så effektiv som mulig for å maksimere barns læring ut fra institusjonelle mål. Videre skriver Vik (2014, s. 7) at bruk av kartleggingsverktøy begrunnes derfor ikke ut ifra en interesse for barns medbestemmelse, men i kraft av å være et verktøy som gjør utdanningsinstitusjonen mest mulig effektiv. Her vil jeg igjen trekke inn Skjervheim (1992, s. 66) som tar opp spørsmålet om den tekniske oppfatningen av pedagogikken er adekvat og om den tekniske mål-middel-modellen er adekvat som grunnmodell, når en vil prøve å forstå hva pedagogikk er. Det kan se ut til at regjeringen i de politiske dokumentene kan ha et teknisk mål-middel syn på barn, hvor verdien ikke ligger på hva som er til det beste for barnet, men snarere på hva som er til det beste for samfunnet. I stortingsmelding nr. 41. skrives det for eksempel: «Forskning viser at forebyggende arbeid lønner seg og at tidlig innsats i småbarnsalderen gir stor avkastning både for den enkelte og for samfunnet» (Meld. St. 41 (2008-2009), s. 6). Pettersvold og Østrem (2012, s. 15) skriver at myndighetens satsing på utdanning generelt og i barnehage spesielt rammes av en økonomisk logikk

der små barn forstås som investering i nasjonens bruttonasjonalprodukt. Slik kan det se ut til at stortingsmeldingenes interesse for tidlig innsats og sosial utjevning kan handle om et framtidens økonomisk aspekt, for å unngå at barna for eksempel dropper ut av sin skolegang. Her kan det ligge et mål-middel syn til grunn, hvor tidlig innsats blir brukt som et verktøy for å forebygge at barna dropper ut, og ikke består videregående skole, som igjen kan føre til at de kan bli en økonomisk belastning for samfunnet senere i livet. Vik (2018, s. 151) skriver at et aspekt ved prinsippet om forebygging er at det er problemorientert. Begrunnelsen for å drive forebyggende arbeid er rimeligvis at et barn skal unngå vansker eller problemer. Videre skriver hun at barnet skal gjennom forebyggende tiltak unngå atferdsvansker, unngå lese- og skrivevansker, og unngå sosioemosjonelle vansker. Dilemmaet er at barnet blir møtt, sett og forstått som et problem. Dette gjelder ikke bare barn som er risikoutsatt, men alle barn betraktes strengt tatt som innehavere av en vanske som kan komme til overflaten en gang i fremtiden (Vik, 2018, s. 151).

9.3 Standardiserte programmer og hva som presenteres som forskning i barnehagen

Vik (2014, s. 2) skriver at styringsdokumenter som har beskrevet tidlig innsats i stor grad har latt seg inspirere av den programorienterte, amerikanske Early Intervention-tradisjonen. Standardiserte programmer var et sentralt tema i begge intervjuene med styrerne, særlig i intervju 1 med Mina og Jenny snakket vi mye om hvordan programmer kommer inn i barnehagen og presenteres som forskning.

I intervjuet med Jenny og Mina spurte jeg de om deres tanker om forskning på barnehagefeltet. Det førte oss nesten med det samme til å snakke om hvordan programpakker som for eksempel «Grønne tanker - glade barn» kommer inn i barnehagene. Jenny beskrev at hun opplever at det er vanskelig å skille ut av hva som er forskning. Jenny sier for eksempel at programpakker som «Grønne tanker – glade barn» blir presentert som forskning, også er det kanskje ikke det. Det er interessant at pedagogiske programpakker får fokus når jeg spør om hvilke tanker styrerne har om forskning på barnehagefeltet. Seland (2020, s. 11) skriver at et program som har påvist effekt, ofte vil være manualbasert. Det innebærer at barnehagen i større eller mindre grad, må arbeide etter klare føringer nedfelt i en manual for at effekten skal sikres. Videre skriver hun (2020, s. 13) at etter at Norge fikk full barnehagedekning, flyttet fokuset i barnehagepolitikken seg fra utbygging av nok plasser til kvalitet i innholdet. Ifølge Seland kan kvalitetsdiskursen i barnehagen knyttes til den nyliberale vendingen, representert ved New Public Management, der kvalitet forstås som resultatstyring, måloppnåelse og dokumenterbare effekter. I den sammenheng kan

implementeringen av forskningsbaserte verktøy som hevder å ha dokumenterbar effekt, være en måte for barnehagene å synliggjøre arbeidet med å nå bestemte mål på (Seland, 2020, s. 13). Hun skriver at programmer gjør seg særlig gjeldende innenfor felt som språkkartlegging, forebygging og håndtering av aggresjon og atferdsproblemer. Dette er tematikker som knyttes opp til arbeid med såkalt tidlig innsats (Seland, 2020, s. 13). I intervju 1 med Mina og Jenny beskriver Mina sine tanker rundt hvorfor det lages programpakker. Hun sier at det handler om effektivisering av barnehagen og at det dermed lages standarder og programmer for å øke effekten. Mina sier at ifølge noen vil dette føre til bedre kvalitet og at dette er en nyliberalistisk retning. Som beskrevet i kapittel 1 skriver Pettersvold og Østrem (2012, s. 44) at New Public Management har sitt opphav i nyliberalistisk tenkning. Videre skriver de at nyliberalismens ideologi bygger på ideer om markedets fortrefeligheter med tanke på konkurranse og effektiv utnyttelse av ressursene. Dette kan henge sammen med noen av prosjektene styrerne i intervjuene beskriver. For eksempel innføringen av «Grønne tanker – glade barn» som Jenny og Mina trekker frem, eller «Språksterk» som Sigrid nevner at de må være med på. I stortingsmelding nr. 16. skriver departementet: «For få utviklingsprosjekter, både i barnehage og i skole tar utgangspunkt i forskning og kunnskap om hva som har effekt. Departementet ønsker å bistå i dette arbeidet, blant annet ved å bidra til å utvikle verktøy som har dokumentert effekt, og ved å fremme et mer kunnskapsbasert utviklingsarbeid og derved bedre praksis i skole og barnehage» (Meld. St. 16 (2006-2007), s. 66). Dermed kan dette se ut til å være en årsak til at programmer som beskrives å ha dokumentert effekt innføres i barnehagene. En grunn til at programmene innføres kan være at standardiserte programmer i seg selv kan sees på som et effektiviseringstiltak.

Videre i intervjuet med Mina og Jenny, sier Jenny at hun synes at det er gøy at et program blir presentert som forskning også leser man med liten skrift at det for eksempel er Aschehoug eller Gyldendal som står bak. Jeg forstår det som at Jenny er kritisk til at programpakker kan bli presentert som forskning, ved at hun påpeker at det kanskje heller er forlagskrefter bak som ønsker å selge og tjene penger på et standardisert program. Her mener jeg det er grunn til å spørre hvem som definerer hva som er «god barnehagepedagogikk» og hvem som blir tatt med i prosessen, når det diskuteres hva barnehagene trenger i arbeidet med sitt pedagogiske innhold. Jeg tolker Jenny dit hen at hun opplever programmene som fordummende, ved at hun sier at stabelen med esker med programmet, «Grønne tanker – glade barn» som hun viser meg i intervjuet, er «skammens pilar, og idiotbokser». Dette tolker jeg som et uttrykk for at Jenny tar stor avstand fra programmet. Samtidig er Jenny frustrert over at det kjøpes inn programpakker som støves bort, når barnehagene ikke har råd til å kjøpe basisutstyr og leker som Lego og tallerkener. Pettersvold og Østrem (2019, s. 11) skriver at når

pedagogikk blir en vare og velferdsordningen blir et marked, utfordres profesjonsutøvere og fagmiljøer til å skjelne mellom hva som er faglig holdbart, hva som i beste fall er gode intensjoner, og hva som er drevet ut fra andre interesser enn å tjene det egentlige formålet.

Jenny forteller videre i intervjuet at hun opplever at det kan være vanskelig å skille hva som er forskning og hva som ikke er det, eller hva som er et program som presenteres som forskningsbasert. Hun sier det er vanskelig å finne ut av hva som er forskning, ved at hun sier: «sånne fluffy ting som blir presentert som forskning, som for eksempel alle sånne systemer som barn skal passe inn i, så er det mye av det som blir presentert som om det er forskningsbasert også er det kanskje ikke det». Jeg tror ikke Jenny er alene om å føle det slik. Mange opplever nok at det er vanskelig å orientere seg, om hva som er hva. Programmene presenteres ofte som forskningsbasert og evidensbaserte. Hennem og Østrem (2016, s.50) skriver at pedagogiske programmer som markedsføres som forskningsbaserte, utvikles ofte av fagmiljøer der evidenstenkningen står sentralt. Forskningsbasert betyr da at det finnes dokumentasjon på at programmet virker (Hennem & Østrem, 2016, s. 50). Slik kan det bli utfordrende for både styrere og barnehagelærere å vurdere om et program skal tas inn. Det er lett og forstå at det kan friste og ta i bruk noe som beskrives med å ha en virkning. Seland (2020, s. 60) skriver at hun intervjuet flere styrere som var positive til programmer. Slik sett kan man se at ikke alle styrere nødvendigvis er uenige i å innføre programmer i barnehagen. Hennem og Østrem (2016, s. 52) skriver at problemet er at når slike programmer testes ut i en ordinær barnehage, følger det ofte med opplæring, manualer og protokoller som styrer praksisen i stor grad. Videre skriver de at (2016, s. 57) evidenstenkningen anvendt på utdanningsfeltet, og forsøkene på standardisering av pedagogisk praksis kan forstås som eksempler på det Skjervheim kalte «det instrumentalistiske mistaket». I lys av dette mener jeg det er nødvendig at barnehagelærere og styrere bør skaffe seg innsikt, og reflektere kritisk til om barnehagen skal ta i bruk standardiserte programmer.

9.4 Kvalitet og utviklingsarbeid

I intervjuet med Mina og Jenny spurte jeg de om hvordan de jobbet med forskningslitteratur og utviklingsarbeid i sine barnehager. Mina forteller at det for henne er viktig å fornye og opprettholde kunnskap hos sine ansatte. Hun sier at hun ikke kan hvile på bydel eller kommune. Hvis hun hadde overlatt det faglige arbeidet til bydelen eller kommune, mener hun det ville blitt CLASS og «Grønne tanker – glade barn», og kjappe løsninger. Hun forteller at hun synes det er skummelt hvis det faglige arbeidet blir standardisert, da vil det bli nyliberalisme sier hun. Pettersvold og Østrem (2018, s. 11)

skriver at detaljstyring av barnehagen ofte handler om at barnehagene pålegges å ta i bruk bestemte pedagogiske programmer eller verktøy. Videre skriver de at det ser ut til å være et mønster at det er slike pålegg som utløser barnehagelærerens motstand. Når barnehagelærere sier nei, handler deres nei ofte om at de ikke ønsker at disse programmene skal legge føringer for det pedagogiske arbeidet (Pettersvold og Østrem, 2018, s. 11). Minas utsagn mener jeg kan speiles i et utdrag fra stortingsmelding nr. 24. Der skriver departementet at OECD peker på at det er viktig å sette klare mål for kvalitet og ha systemer for å følge utviklingen av kvaliteten på barnehagetilbudet (Meld. St. 24 (2012-2013), s. 25). Slik jeg tolker dette utdraget, kan det her se ut som et ønske om å kontrollere kvalitetsutviklingen, og et ønske om å utvikle internasjonale kvalitetsindikatorer. CLASS, som Mina trekker frem, benyttes i mange kommuner i hele landet, og kan for eksempel være et eksempel på innføring av en standardisert kvalitetsindikator verktøy av den sorten som OECD sikter til.

9.5 Forskning og forskningsmetoder

I alle de tre stortingsmeldingene jeg har analysert, foreligger det formuleringer om forskning og forskningsmetoder. Særlig etterspørres det forskning om langtidseffekten av barnehagetilbudet og studier om effekt. I stortingsmelding nr. 24 skriver regjeringen for eksempel, at det finnes få intervensjonsstudier i barnehageforskningen, definert som bruk av randomiserte, kontrollerte forsøk. Departementet skriver at intervensjonsstudier gir bedre mål på effekt av tiltakene enn andre metodiske tilnærminger, og departementet skriver at de vil vurdere tiltak for å stimulere til flere intervensjonsstudier (Meld. St. 24 (2012-2013), s. 24). Dette kan sees på som en føringer fra politisk hold. Det beskrives at intervensjonsstudier gir bedre mål, slik sett kan dette være en føringer om at det trengs flere slike studier. I kapittel 2 trekker jeg frem at Kaurel (2015, s. 224) skriver at intervensjonsstudier innebærer å påvirke noe eller noen, for å undersøke om dette har ønsket effekt på dem det forskes på.

I et av programmene som trekkes frem i intervjuene med styrerne, mener jeg man kan se noen trekk fra randomiserte kontrollerte forsøk. I intervju 2 forteller Sigrid at de er med på et prosjekt arrangert av bydelen, som heter «Språksterk». Sigrid sin barnehage er med som det hun beskriver som «opponentbarnehage». Sigrid sier ikke noe om hva det vil si å være med i prosjektet og jeg finner ingen informasjon om hva det vil si å være «opponentbarnehage». Prosjektet beskrives på Universitetet i Oslo sine hjemmesider med: «Hvordan kan barnehager i flerspråklige områder bli enda bedre til å støtte barns språkutvikling? Det skal vi forsøke å finne ut av i kompetanse- og samarbeidsprosjektet Språksterk 1–6. Prosjektets første formål er å videreutvikle, gjennomføre og

evaluere effektene av et pedagogisk opplegg for barnehagebarn i alderen 1 til 6 år» (Språksterk 1–6 - Institutt for pedagogikk, 2023, 12. mars). Videre skrives det på Universitetet i Oslo sine hjemmesider at barnehagene som deltar i prosjektet vil bli tilfeldig fordelt i en av to grupper: Den ene gruppa skal gjennomføre alle delene av Språksterk-modellen over en periode på to år. Den andre gruppa vil få tilbud om å prøve ut deler av det pedagogiske opplegget innenfor den samme tidsperioden. Effekten av tiltakene skal evalueres ved å studere kvaliteter i voksen-barn-samspill og barnas språklæring. Videre ønsker de å undersøke vilkårene for endring og utvikling, blant annet sett fra de ansattes og foreldrenes perspektiv (Språksterk 1–6 - Institutt for pedagogikk, 2023, 12. mars). Jeg mener dette prosjektet kan minne litt om og ha noen trekk fra forskning gjort med randomiserte kontrollerte forsøk. Dette prosjektet kan ha bakgrunn i at det fra politisk hold har blitt initiert ønsker om å utføre flere slike studier. *Språksterk* er finansiert av Norges forskningsråd og Områdesatsingen i Oslo – delprogram oppvekst og utdanning (Språksterk 1–6 - Institutt for pedagogikk, 2023, 12. mars). På Oslo kommune sine sider skrives det at det i samarbeid med staten, skal sikres gode oppvekstsvilkår og at flere skal fullføre og bestå videregående opplæring. Levekårsutfordringer eller manglende norskspråklige ferdigheter skal ikke være et hinder for at ungdom fullfører og består videregående utdanningsløp, og blir økonomiske selvstendige og aktive samfunnsborgere (Oslo Kommune, 2017). Slik kan dette prosjektet ha en sammenheng med at departementet i stortingsmelding nr. 41. skriver at de vil initiere eller støtte longitudinelle studier om kvalitet og langsiktige effekter av barnehagetilbudet (Meld. St. 41 (2008-2009), s. 49). Prosjektet *Språksterk* ser ut til, slik jeg leser det, og være et samarbeid med staten.

Kaurel (2015, s. 23) skriver at kritikken ikke nødvendigvis rettes mot at effektstudiene nødvendigvis leverer mindre sann kunnskap enn annen type forskning, men kritikken er nødvendig fordi effektstudiene kan på en måte fungere direkte styrende for utformingen av pedagogisk praksis. Dette kan føre til grunnleggende endring av barnehagen, uten at gode og nødvendige diskusjoner om hva dette egentlig innebærer for barn, foreldre og ansatte, blir tatt (Kaurel, 2015, s. 223). Ut ifra analysen av de tre stortingsmeldingene mener jeg man kan lese tydlige føringer som peker i en retning, hvor det uttrykkes ønsker om mer kvantitativ forskning på barnehagefeltet. Slik sett mener jeg det er nødvendig og spørre om det kan se ut til å være en fare for at de små kvalitative studiene, står i fare for å bli trent til side av studier som har til hensikt å fremskaffe resultater om «hva som virker».

Hennum & Østrem (2016, s. 51) skriver at det er problematisk om man ensidig vektlegger randomiserte kontrollerte studier og studier for å få kunnskap om effektene av pedagogiske tiltak i barnehagens praksis. Videre skriver de at innenfor barnehagefeltet har det vært gjort mange

kvalitative studier som har gitt oss viktig kunnskap om barns utvikling og læring. Dette beskriver Hennum & Østrem at er studier som vanskelig kunne vært gjennomført med et randomisert kontrollert forskningsdesign. I stortingsmeldingene nr. 24. mener jeg at det indirekte kommer frem en kritikk av små kvalitative studier. Det skrives i meldingen at: «Barnehageforskningen var tidligere dominert av små, kvalitative studier. De siste årene er metodegrunnet blitt mer balansert ved at det er utviklet mange kvantitative prosjekter, her under longitudinelle studier. Det er viktig at de longitudinelle studiene videreføres slik at vi får kunnskap om de langsiktige effektene av barnehage» (Meld. St. 24 (2012-2013), s. 23). Dette mener jeg kan tolkes som en føring fra politisk hold om at det bør utføres mer kvantitativ forskning. Hennum & Østrem (2016, s. 51) trekker frem at hvilken effekt noe har på små barns læring, kan til en viss grad måles, men når det gjelder temaer som omsorg, danning, lek og vennskap, har denne typen forskning mindre relevans. Dermed mener jeg at det er grunn til å spørre hvilken barnehageforskning vi trenger? Det er nok ikke et enkelt svar på det, og det er ikke nødvendigvis sånn at det ene bør utelukke det andre. Jeg mener allikevel at forskning om lek, omsorg, danning og vennskap er helt avgjørende, også i fremtiden. Dette er temaer som inneholder komplekse forhold som ikke lar seg standardisere, det handler om subjekt-subjekt forhold og hvordan barn utvikler seg i samspill med andre. Disse prosessene kan ikke måles, eller veies. Dermed bør små kvalitative studier fortsette å ha en sentral plass i barnehageforskningen. Bae (2018, s. 11) skriver som beskrevet innledningsvis, at det trengs kunnskap om prosesser på mikronivå, dette for å kunne reflektere over og bidra til utvikling i dagligdags praksis, og for å kunne argumentere for rammebetingelser som gjør det mulig å praktisere god omsorg, lek og læring, slik loven og rammeplanen forutsetter (Bae, 2018, s. 11).

I kapittel 3 trekker jeg frem at Greve (2021, 30.august) skriver at det barnehagen trenger i dag, er barnehageforskning som kan utvikle ny kunnskap om barns hverdagsliv, hvordan barn kan få reell medvirkning i sine liv og hvordan barns velvære her og nå kan styrkes. Ifølge Greve trenger vi ny kunnskap om hvordan vi kan forstå kompleksiteten i barnehagehverdagen, og vi trenger et kritisk forskningsblikk på ulike metoder og praksiser, slik at barnehagen kan fortsette å utvikle seg til beste for alle barn. Videre trekker Greve frem at det vi ikke trenger mer av, er effektstudier som setter standardiserte mål for hva som er en god barnehage eller hva barn bør læres i barnehagen med tanke på fremtidig skolegang. Greve (2021, 30.august) påpeker at vi heller ikke trenger flere effektstudier som prøver ut skolelignende programmer innført i barnehagen for å finne ut om det har effekt for barnas videre skolegang. Barnehageforskningen har vært preget av et mangfold av metoder, og de små kvalitative studiene har hatt en sentral plass i forskningen. Disse studiene har som beskrevet av Hennum og Østrem (2016, s. 51) bidratt til viktig forskning om barns læring og

utvikling. Slik sett mener jeg det er viktig at det fortsettes og kjempe for metode mangfoldet, som har til hensikt å fremskaffe kunnskap som kommer barna til gode. Hennem og Østrem (2016, s. 51) skriver at hvilken effekt noe har på små barns læring, kan til en viss grad måles, men når det gjelder temaer som omsorg, lek og vennskap, har slik type forskning mindre relevans. Omsorg, danning, lek og vennskap forutsetter kompliserte samspill mellom subjekter som påvirker hverandre. Det gjør at variablene blir mange og forholdet mellom dem komplekse (Hennem & Østrem, 2016, s. 51). Disse komplekse forholdene vil være vanskelig å måle, og det dreier seg om subjektive forhold som ikke er statistiske, men svært dynamiske og forskjellige. Jeg mener det kan se ut til å ligge en metodisk overtro på effektstudier i de politiske dokumentene slik Kaurel (2015, s. 223) hevder. Denne overtroen mener jeg kan sees i sammenheng med et samfunnsøkonomisk perspektiv, hvor den økte interessen for effektstudiene, ligger på å finne ut hva som er gode tiltak for å forebygge at ungdom fullfører og består videregående opplæring, slik at de kan bli selvstendige samfunnsborgere.

9.6 Tillit, autonomi og endring

Et av spørsmålene mine til styrerne var om de opplever autonomi til å kunne velge utviklingsarbeid for sin barnehage eller om de opplevde og måtte bli med på prosjekter bestemt av bydelen. Dette svarte de litt variert på, men alle de tre styrerne fra de kommunale barnehagene svarte at de var med i et eller flere prosjekter bestemt av bydelen. I intervjuet med Sigrid og Vilde, forteller Vilde at hun som jobber i en enkeltstående privat barnehage har autonomi til å si nei. Sigrid derimot som jobber i en kommunal barnehage forteller at hun ikke opplever å kunne si nei til prosjekter bestemt av bydelen. Sigrid forteller at hun allikevel opplever at hun har autonomi til å sette i gang egne prosjekter. Dette er ikke representativt for å si noe om at private barnehager opplever mer autonomi, enn kommunale barnehager, men Vilde forteller at hun i sin enkeltstående private barnehage har full pedagogisk frihet i utviklingsarbeid.

I strategien *Barnehagen for en ny tid - Nasjonal barnehagestrategi mot 2030* mener jeg at man kan se mer tillit til barnehagelæreren som profesjonsutøver enn i de tre stortingsmeldingene. I den nye strategien fra 2023 skrives det at regjeringen vil fornye offentlig sektor og gjennomføre en tillitsreform. Målet er å gi tid, tillit og makt til de som arbeider i førstelinjen i velferdsetaten. For barnehagens betydning beskrives det at ledere og medarbeidere må oppleve tillit og ha faglig handlingsrom. Det profesjonelle skjønnet må styrkes, og standardisering må begrenses. Det er de ansatte i barnehagene som er nærmest til å vite hva barngruppen har behov for, og de har sammen med eier og ledelse ansvar for at barna får et godt pedagogisk tilbud. Barnehagelærere utdannes

spesielt for å kunne ivareta barnehagens oppgaver og er gitt ansvaret for å iverksette og lede det pedagogiske arbeidet ved bruk av godt faglig skjønn (Kunnskapsdepartementet, 2023, s. 16). Slik kan det kanskje se ut til å ha skjedd en endring, ved at barnehagelæreren får mer autonomi og tillit til å lede det pedagogiske arbeidet ved bruk av faglig skjønn. I strategien skrives det at standardisering må begrenses og at det er de ansatte i barnehagen med sitt faglige skjønn som har ansvar for at barna får et godt pedagogisk tilbud (Kunnskapsdepartementet 2023, s. 16). Slik kan det se ut til at denne strategien gir uttrykk for mer tillit til kunnskapen som er opparbeidet innenfor barnehagefeltet. I tillegg skrives det lite om forskningsmetoder, og jeg kan ikke finne noen direkte beskrivelser av føringer om bruk av bestemte typer barnehageforskningsmetoder, eller ønsker om bruk av effektstudier, slik man kan se i for eksempel, stortingsmelding 41 og 24. Strategien ser likevel ut til å ha noen indirekte føringer rundt kvalitet. Kunnskapsdepartementet gir i strategien barnehageeiere tillit til å lede det pedagogiske arbeidet etter et godt faglig skjønn, samtidig som regjeringen skriver at de vil fortsette å prioritere barnehagekvalitet og sosial utjevning. Dette kan sees som en indirekte føring for at barnehagekvalitet og sosial utjevning skal prioriteres i det faglige arbeidet. Dermed kan det være grunn til å tenke at dette kan ha en betydning for barnehagens innhold i fremtiden. Foreløpig kan man se det som positivt at regjeringen tillegger profesjonen større tillit enn tidligere.

10.0 Avslutning

I denne oppgaven ønsket jeg å finne ut av hva politiske dokumenter sier om barnehageforskning, og hvilken betydning dette kan få for barnehagens innhold. Jeg har forsøkt å tilnærme meg oppgavens forskningsspørsmål ved å se analysene av de fire politiske dokumentene, i sammenheng med intervjuene av de fire barnehagestyrerne. Jeg har ikke hatt ambisjoner om å finne et uttømmende svar, men prøve og få innsikt i om politiske tendenser kan ha påvirket barnehageforskningen og barnehagens innhold. I tillegg har jeg vært opptatt av hvilke erfaringer og refleksjoner styrere i barnehagen hadde rundt barnehageforskning og utviklingsarbeid i barnehagen, og om man kan se en sammenheng mellom utdanningspolitikken og det som praktiseres.

Det ser ut til å være tre sentrale temaer som går igjen i de politiske dokumentene: tidlig innsats, sosial utjevning og kvaliteten på barnehagetilbudet. I tillegg skrives det om føringer rundt forskning og det etterspørres studier om effekt av barnehagetilbudet i flere av meldingene. I stortingsmeldingene 24. kan det sees en indirekte kritikk av små kvalitative studier. Slik mener jeg det blir nødvendig og spørre om det kan se ut til å være en fare for at de små kvalitative studiene,

står i fare for å bli trengt til side av studier som har til hensikt å fremskaffe resultater om «hva som virker». Forskning om lek, omsorg, danning og vennskap er helt avgjørende, også i fremtiden, og kunnskap om prosesser på mikronivå, vil fortsette å være viktig. Dette for å kunne reflektere over og bidra til utvikling i dagligdags praksis, og for å kunne argumentere for rammebetingelser som gjør det mulig å praktisere god omsorg, lek og læring. Barnehageforskningen har vært preget av et mangfold av metoder, og de små kvalitative studiene har hatt en sentral plass i forskningen. Disse studiene har bidratt til viktig forskning om barns læring og utvikling. Slik sett er det viktig at det fortsettes og kjempe for metode mangfoldet, som har til hensikt å fremskaffe kunnskap som kommer barna til gode. Den politiske overtroen på å finne ut hva som har effekt, kan sees å ha sammenheng med et samfunnsøkonomisk perspektiv, med et ønske om å finne tiltak for å forebygge at ungdom fullfører og består videregående opplæring, slik at de kan bli selvstendige samfunnsborgere.

De sentrale temaene fra intervjuene handlet i stor grad om: Tidlig innsats, standardiserte programmer, hva som presenteres som forskning i barnehagen, effektivisering og kvalitet, utviklingsarbeid og autonomi, og prosjektmidler og økonomi. Vik (2014, s. 2) skriver at styringsdokumenter som har beskrevet tidlig innsats i stor grad har latt seg inspirere av den programorienterte, amerikanske Early Intervention-tradisjonen. Standardiserte programmer var et sentralt tema i begge intervjuene med styrerne. Vi snakket mye om hvordan programmer kommer inn i barnehagen og presenteres som forskning. En av styrerne forteller at hun opplever at det kan være vanskelig å skille hva som er forskning og hva som ikke er det, eller hva som er et program som presenteres som forskningsbasert. Ut ifra intervjuene med de styrerne jeg har intervjuet, kan det se ut til at standardisertes programmer har fått en sentral plass, og kan bli oppfattet som forskning.

Ut ifra analysen av de politiske dokumentene og intervjuene med styrerne, kan det se ut til at politiske føringer om barnehageforskning, og forskningsmetoder kan legge føringer for barnehagens innhold. Politiske føringer beskrevet i stortingsmeldingene kan sees å gjenspeiles i barnehagens prosjekter og utviklingsarbeid. Strategien fra 2023 kan forstås å ha en annen terminologi. Her kan man lese om mer tillit og autonomi til barnehagelærerens faglige skjønn. Allikevel kan det leses om noen indirekte føringer, for at barnehagekvalitet og sosial utjevning skal prioriteres i det faglige arbeidet fremover. Dermed kan det være grunn til å tenke at dette kan ha en betydning for barnehagens innhold i fremtiden. Det vil derfor være viktig at barnehagelærere og styrere har innsikt i politiske dokumenter, og er oppmerksomme og kritiske til samspillet mellom barnehagepolitikken og barnehagens innhold. Foreløpig kan man se det som positivt at regjeringen i den nye strategien

tillegger profesjonen større tillit enn tidligere, og at dette fortsetter i en positvtrend hvor barnehagelærere tas med i diskusjonen om barnehagens innhold.

Litteratur

Bae, B. (2018). *Politikk, lek og læring. Barnehageliv fra mange kanter*. Fagbokforlaget.

Barnehageloven - bhl. (2005). *Lov om barnehager*. Kunnskapsdepartementet.

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64#KAPITTEL_2

Biesta, G. (2013). Å snakke «pedagogikk» til «education»: Internasjonalisering og problemet med konseptuell hegemoni i studiet av pedagogikk. *Norskpedagogisk tidsskrift*, 97(3), 172–184.

<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2987-2013-03-02>

Bondevik, H., & Bostad, I. (2003). *Tenkepauser. Filosofi og vitenskapsteori*. Cappelen Damm Akademiske.

Eide, B., Hognestad, K., Svenning, B., & Winger, N. (2010). Små barns stemmer i forskning: Noen refleksjoner om etikk i forskning om små barns hverdagsliv i barnehagen. *BARN - Forskning om barn og barndom i Norden*, 28, 1–18. <https://doi.org/10.5324/barn.v28i3.4232>

Furunes, M. I., Reikerås, E., Moser, T., & Munthe, E. (2022, februar 4). *Trender i empirisk barnehageforskning i de skandinaviske landene 2006–2019 – en forskningskartlegging | Universitetet i Stavanger*. <https://www.uis.no/nb/forskning/trender-i-empirisk-barnehageforskning-i-de-skandinaviske-landene-2006-2019-en>

Greve, A. (2021, august 30). *Mangler vi kunnskap om barnehagen? Gode barnehageliv*. <https://uni.oslomet.no/godebarnehageliv/2021/08/30/mangler-vi-kunnskap-om-barnehagen/>

Greve, A., Jansen Thorsby, T., & Solheim, M. (2014). Barnehagelærerens framtid—Hva står på spill. I *Kritisk og begeistret Barnehagelærerens fagpolitiske historie*. (ss. 135–164). Fagbokforlaget.

Greve, A., Thorsby Jansen, T., & Nordbrønd, B. (2013). Barnehagelæreren—En politisk aktør. I N. Winger (Red.), *Ytringer om likeverd, demokrati og relasjonsbygging i barnehagen* (ss. 27–35). Fagbokforlaget.

- Gyldendal. (2023). *Til de voksne*. Salaby Barnehage. <https://barnehage.salaby.no/gronne-tanker-glade-barn/til-de-voksne>
- Hennum, B. A., & Østrem, S. (2016). *Barnehagelæreren som profesjonsutøver*. Cappelen Damm.
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2019). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Abstrakt forlag.
- Johansen, K. (2023). Humankapital. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/humankapital>
- Johansson, J.-E. (2020). *Barnehagens opprinnelse, styring og praksis. En introduksjon til barnehagepedagogikkens kraftfelt*. Fagbokforlaget.
- Juell, E. (2009). *Jakten på barnehagens egenart*. Utdanningsforbundet.
<https://www.utdanningsforbundet.no/var-politikk/publikasjoner/2009/jakten-pa-barnehagens-egenart/>
- Kaurel, J. (2015). Effektstudien som utdanningspolitisk styringsinstrument. I S. Østrem (Red.), *Profesjon og kritikk* (ss. 221–244). Fagbokforlaget.
- Kaurel, J. (2020, august 14). *Fra inspirasjon til ensretting? 20 år med OECD på barnehageområdet*. Utdanningsforbundet. <https://www.utdanningsforbundet.no/var-politikk/publikasjoner/2020/fra-inspirasjon-til-ensretting-20-ar-med-oecd-pa-barnehageområdet/>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen*. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/verdigrunnlag/>
- Kunnskapsdepartementet. (2021, juni 24). *Barnehager mot 2030—Strategi for barnehagekvalitet*. regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/barnehager-mot-2030-strategi-for-barnehagekvalitet/id2863490/>
- Kunnskapsdepartementet. (2023). *Barnehagen for en ny tid—Nasjonal barnehagestrategi mot 2030*. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/barnehagen-for-en-ny->

tid/id2959402/?ch=1

- Kvernbekk, T. (2018). Evidensbasert pedagogisk praksis: Utvalgte kontroverser. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 4(0), 136–153. <https://doi.org/10.23865/ntpk.v4.1153>
- Løvlie, L. (2015). Kampen om barndommen. I N. Winger (Red.), *Ytringer om likeverd, demokrati og relasjonsbygging i barnehagen* (ss. 15–26). Fagbokforlaget.
- Løvlie, L. (2016). Instrumentalismen og politisering av skolen. I *Pedagogiske fenomener. En innføring* (ss. 343–354). Cappelen Damm.
<https://eu01.alma.exlibrisgroup.com/leganto/readinglist/citation/4729744830002212/file/viewer>
- Meld. St. 16 (2006-2007). (2006). ... *Og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-16-2006-2007-/id441395/>
- Meld. St. 24 (2012-2013). (2013). *Fremtidens barnehage*. Kunnskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-24-20122013/id720200/>
- Meld. St. 41 (2008-2009). (2009). *Kvalitet i barnehagen*. Kunnskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-41-2008-2009-/id563868/>
- Mårtensson, B. D., & Puggaard, L. (2019). *Videnskap og pædagogik. En grundbog i pædagogisk videnskapsteori*. Akademiske Forlag.
- Oslo Kommune. (2017). *Delprogram oppvekst og utdanning—Områdesatsingene i Oslo*. Oslo kommune. <https://www.oslo.kommune.no/byutvikling/omradesatsingene-i-oslo/delprogram-oppvekst-og-utdanning/>
- Otterstad, A. M. (2022, januar 31). (5) *Kritiske blikk på barnehagefeltet* | Facebook.
<https://www.facebook.com/groups/499155183455658/search/?q=trender%20i%20impirisk>
- Otterstad, A. M., & Nordbrønd, B. (2008). NOVAs mangelfulle forståelse av norsk

barnehageforskning. *Første steg - Et tidsskrift for førskolelærere fra utdanningsforbundet*, 38–42.

Pettersvold, M., & Østrem, S. (2012). *MESTRER, MESTRER IKKE: Jakten på det normale barnet*. Res Publica.

Pettersvold, M., & Østrem, S. (2018). *Profesjonell uro. Barnehagelærerens ansvar, integritet og motstand*. Fagbokforlaget.

Pettersvold, M., & Østrem, S. (2019). Problembarna og programinvasjon. I S. Østrem (Red.), *Problembarna: Manualer og metoder i barnehage, skole og barnevern*. Cappelen Damm Akademiske.

Repstad, P. (2019). *Mellom nærhet og distanse, kvalitative metoder i samfunnsfag* (4. utg.). Universitetsforlaget.

Seland, M. (2020). *Når evidens møter praksis*. Fagbokforlaget.

Skjervheim, H. (1972). *Pedagogiske fenomener: Hans Skjervheim: Det instrumentalistiske mistaket*. Cappelen Damm.no.

<https://pedagogiskefenomener.cappelendamm.no/enkel/seksjon.html?tid=2160742>

Skjervheim, H. (1992). Eit grunnproblem i pedagogisk filosofi. I E. L. Dale (Red.), *Pedagogisk filosofi* (ss. 65–78). Ad Notam Gyldendal. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2007101800012

Språksterk 1–6—Institutt for pedagogikk. (2023). Universitetet i Oslo.

<https://www.uv.uio.no/iped/forskning/prosjekter/rydland-lekhal-spraksterk/index.html>

Statistisk sentralbyrå. (2022, mars 3). *Barnehager*. SSB.

<https://www.ssb.no/utdanning/barnehager/statistikk/barnehager>

Steinar Kvale & Svend Brinkmann. (2019). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal.

Svartdal, F. (2023). Longitudinell metode. I *Store norske leksikon*. Store norske leksikon.

https://snl.no/longitudinell_metode

Teachstone. (2023). *CLASS®*. Teachstone. <https://teachstone.com/class/>

Thomassen, O. J. (2015). Muligheter for profesjonell kritikk. I S. Østrem (Red.), *Profesjon og kritikk* (ss. 63–80). Fagbokforlaget.

Vik, S. (2014). Barns deltagelse og tidlig innsats: Et pedagogisk bidrag til forståelse av tidlig innsats i norske barnehager. *Nordisk Barnehageforskning*, 8, 1–13. <https://doi.org/10.7577/nbf.647>

Vik, S. (2018). Tidlig innsats og barnehage som forebyggingsarena. I S. Østrem (Red.), *Barnehagen som samfunnsinstitusjon* (ss. 143–156). Cappelen Damm.

Østrem, S. (2018). Barnehagen som velferdsordning, pedagogisk virksomhet og møtested. I S. Østrem (Red.), *Barnehagen som samfunnsinstitusjon* (ss. 11–28). Cappelen Damm.

Vedlegg 1: Vil du delta i forskningsprosjektet «Barnehageforskning i et spenningsfelt»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i en undersøkelse hvor formålet er å se på hva som kan kjennetegne norsk barnehageforskning gjort de siste fem årene. I dette skrevet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

I forbindelse med min masteroppgave i barnehagekunnskap ved OsloMet – storbyuniversitet ønsker jeg å se nærmere på om man kan se noen tendenser som kan se ut til å prege norsk barnehageforskning gjort de siste fem årene. Jeg vil blant annet undersøke om man kan se noen tendenser i forhold til finansieringsform, ser man noen sammenheng mellom oppdragsforskning, eksternt finansiert forskning og «fri» forskning finansiert ved høyskoler og universiteter som tilbyr barnehagelærerutdanning? I tillegg vil jeg se nærmere på om det er noen kriterier som gjøres gjeldende for hva som sees som relevant forskning, og hvilke konsekvenser dette kan få for barnehagefeltet.

Med bakgrunn i dette ønsker jeg å intervjuer ca. seks barnehagestyrere fra ulike bydeler i Oslo. Målet med intervjuene er å få kjennskap til hvordan styrere i Oslo forholder seg til, får/skaffer seg tilgang til og jobber faglig med forskning på barnehagefeltet. Jeg er interessert i å finne ut av hva slags forskning styrere forholder seg til. Finner de frem til forskning selv, eller kommer forskningslitteratur inn i barnehagen via prosjekter? Opplever de for eksempel autonomi i faglig utviklingsarbeid?

Jeg er ikke interessert i å finne ut av hvor mye styrere kan om forskning. Fokuset mitt er snarere å finne ut av hvordan forskningslitteratur finner vei inn i barnehagen, hvordan forskning presenteres, og hvilke erfaringer styrere har med utviklingsarbeid i barnehagen. I tillegg er jeg interessert i å finne ut av om styrere opplever at de har autonomi til å velge relevante utviklingsprosjekter for sine barnehager. Er de kritiske eller positive til hvordan forskning og utviklingsarbeid drives i barnehagene i dag?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for barnehagelærerutdanning ved OsloMet – storbyuniversitetet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får denne henvendelsen på bakgrunn av at du jobber som styrer i en barnehage i Oslo.

Hva innebærer det for deg å delta?

Deltagelsen innebærer at du stiller til et intervju med meg. Intervjuet foregår på et avtalt sted i Oslo. Intervjuet er estimert til å vare i ca. 1 time. Jeg vil bruke lydopptak for å registrere intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det er kun prosjektansvarlig og jeg som har tilgang til opplysningene.
- Ditt navn og arbeidssted vil anonymiseres. Du vil ikke gjenkjennes i oppgaven

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes når oppgaven blir godkjent. Prosjektet planlegges å være ferdig i mai 2023. Opptak, opplysninger, transkribert utskrift og annet materiale vil bli slettet innen 31.12. 2023.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Institutt for barnehagelærerutdanning ved OsloMet – storbyuniversitetet har NSD –

Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene

å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende

å få slettet personopplysninger om deg

å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Institutt for Barnehagelærerutdanning ved OsloMet – storbyuniversitet, ved professor Solveig Østrem, på e-post solveigo@oslomet.no, eller telefon kontor: 67236456, mobil: 95246292.

Vårt personvernombud ved Oslo Met- Storbyuniversitet, Ingrid Jacobsen, på epost ingrid.jacobsen@oslomet.no eller tlf 6723553.

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

Personverntjenester på epost eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Solveig Østrem, prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Stina Halvorsen, student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i et intervju

at det gjøres lydopptak av intervjuet

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet 31.12.2023

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide til intervju med barnehagestyrere

Intervju av styrere med tema: Kjennetegn på norske Forsknings tendenser på barnehagefeltet de siste fem årene.

For å bli litt kjent vil jeg starte med å stille et spørsmål om deg og din bakgrunn.

1. Kan du fortelle litt om deg selv og din tid i barnehagen?

Oppfølgingsspørsmål: Har du barnehagelærerutdanning? Når startet du i jobben som styrer?

2. Hva tenker du om forskning på barnehagefeltet?

Oppfølgingsspørsmål: Tenker du at man kan se noen tendenser, som for eksempel; er det et mer lærings rettet fokus, er man opptatt av leken, relasjoner++?

Oppfølgingsspørsmål:

Ser du noen utfordringer i den faglige utviklingen av barnehagefeltet?

I så fall hvilke konsekvenser tenker du at utfordringene kan gi feltet på sikt?

Er du urolig eller bekymret?

3. Hvordan jobber du med forskningslitteratur i din barnehage?

Oppfølgingsspørsmål: Hvis du vil finne frem til forskningsartikler til fagligutvikling, hvor finner du/leser du disse artiklene?

4. Opplever du at du selv som styrer kan finne frem til forskning som du mener er relevant for fagligutvikling i barnehagen?

Oppfølgingsspørsmål: Ønsker du autonomi på dette eller ønsker du for eksempel mer politisk styring av det faglige innholdet i barnehagen?

5. Har din barnehage vært med eller er dere med i noen faglige utviklings prosjekter som er innført av bydelen?

Oppfølgingsspørsmål: I så fall hva tenker du om disse prosjektene, opplever du dem som relevante for den faglige utviklingen i din barnehage?

Vedlegg 3: NSD vurdering

Referansenummer: 170408

Behandlingsvar:

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 31.12.2023.